

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Právní postavení soudce v právním řádu ČR

Diplomová práce

Miroslava Zlatníková

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Praha, březen 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 23. března 2009

.....

Miroslava Zlatníková

Věnuji památce mé sestřenky Radky.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svým rodičům, blízkým, přátelům Lence Petráškové, Evě a Jaroslavu Jarým za jejich pomoc, podporu a trpělivost, kterou mi věnovali nejen při psaní diplomové práce, ale zejména v průběhu celého studia.

Především však děkuji paní docentce JUDr. Aleně Mackové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, jakož i nápomocný a přátelský přístup během celého období mého tvoření.

V Praze dne 23. března 2009

.....

Miroslava Zlatníková

Obsah

ÚVOD.....	7
ČÁST I.	
PŘÁVNÍ POSTAVENÍ SOUDCE V PŘÁVNÍM ŘÁDU ČR	9
1. Obecné poznámky k právnímu postavení soudce.....	10
2. Vznik funkce soudce	11
2.1 Předpoklady pro zastávání funkce soudce	11
2.1.1 <i>Kritéria pro úspěšný výkon funkce soudce</i>	<i>12</i>
2.2 Postavení justičních čekatelů	13
2.2.1 <i>Výběrové řízení do přípravné služby</i>	<i>14</i>
2.2.2 <i>Přípravná služba</i>	<i>17</i>
2.2.3 <i>Srovnání s přípravnou službou čekatelů ve Francii a Nizozemí.....</i>	<i>20</i>
2.3 Jmenování soudců.....	22
2.3.1 <i>Zvýšení věkové hranice pro jmenování do soudcovské funkce</i>	<i>23</i>
2.3.2 <i>K postavení tzv. justičních kandidátů</i>	<i>25</i>
2.4 Přidělování a překládání soudců	26
2.5 Pracovní vztah soudců	28
2.6 Poznámky závěrem	29
3. Práva a povinnosti soudce.....	33
3.1 Odborná způsobilost soudce	37
3.1.1 <i>Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 (349/2002 Sb.)</i>	<i>37</i>
3.1.2 <i>Systém vzdělávání soudců</i>	<i>39</i>
3.1.3 <i>Poznámky závěrem.....</i>	<i>43</i>
3.2 Odpovědnost soudce	43
3.2.1 <i>Morální odpovědnost – profesní etika soudce</i>	<i>44</i>
3.2.2 <i>Kárná odpovědnost</i>	<i>47</i>
3.2.3 <i>Trestní odpovědnost a odpovědnost za přestupek.....</i>	<i>53</i>
3.2.4 <i>Civilní odpovědnost</i>	<i>55</i>
3.3 Soudcovská unie České republiky	58
3.4 Poznámky závěrem	59

4. Zánik funkce soudce	63
4.1 Dočasné zproštění výkonu funkce soudce	64
5. Koncepce reformy justice se zřetelem na postavení soudce.....	67
5.1 Personální složení soudů.....	67
5.2 Spolupráce soudů s právníckými fakultami	68
5.3 Poznámky závěrem	69
 ČÁST II.	
SOUDCOVSKÁ NEZÁVISLOST.....	71
6. Obecné poznámky k soudcovské nezávislosti.....	72
7. Mezinárodní dokumenty definující soudcovskou nezávislost.....	73
8. Nezávislost soudců	75
8.1 Střety zájmů nezávislosti soudce se společenskými zájmy	75
8.1.1 Nezávislost soudce ve vztahu k veřejnosti a sdělovacím prostředkům	75
8.1.2 Nezávislost soudce ve vztahu k politice	77
8.1.3 Nezávislost soudce ve vztahu k blízkému okolí	78
8.2 Záruky nezávislosti soudce	80
8.2.1 Vyloučení soudce pro podjatost	80
8.2.2 Hmotné zabezpečení soudců	81
8.2.3 Nezávislost soudního rozhodování. Právní postih za zasahování do soudcovské nezávislosti.....	83
8.3 Poznámky závěrem	85
9. Nezávislost soudů	86
9.1 Orgány státní správy soudů.....	86
9.1.1 Ministerstvo spravedlnosti	86
9.1.2 Předsedové a místopředsedové soudů	87
9.2 Soudcovské rady	90
9.3 „Samospráva“ soudnictví.....	91
9.3.1 Podstata soudní samosprávy	91
9.3.2 Argumenty pro zavedení soudní samosprávy v ČR.....	91
9.3.3 Možná podoba soudní samosprávy	92
9.4 Poznámky závěrem	94

ZÁVĚR	95
Seznam zkratk	99
Seznam použité literatury	100
Právní předpisy	100
Judikáty	101
Knižní publikace	102
Odborné články	104
Elektronické zdroje	105
Seznam příloh.....	110
Příloha č. 1	111
Příloha č. 2	113
Příloha č. 3	114
Resumé. Klíčová slova	115

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá právním postavením soudců v České republice. Inspirací pro výběr tématu se stal můj dlouholetý zájem o soudcovské povolání, který byl prohlouben roční praxí u soudu a následným studiem na právnické fakultě.

Ke zvolení daného tématu přispělo i mé roztrpčení nad současnou situací českého soudnictví a zejména různých afér soudců. Prakticky dnes a denně jsme svědky dialogů odborné veřejnosti, politiků i laiků, jak zvýšit výkonnost soudců, jak zaručit jejich nezávislost a jak upravit jejich odpovědnost tak, aby se posílila jejich autorita a zároveň důvěra občanů k soudnictví obecně.

Smyslem této práce není jen interpretovat právní postavení soudce *de lege lata*, ale zároveň se nad ním zamyslet a posoudit jej. Práce se zaměřuje výhradně na postavení soudců obecných soudů (postavení soudců Ústavního soudu je pro jeho specifickou vynecháno). Současně si práce klade za cíl zhodnotit kritické ohlasy dotýkající se aktuálních problematických otázek. Jedná se především o charakter soudce a jeho odpovědnost a nezávislost. Zajímá mě, do jaké míry se různá pochybení soudců podílejí na celkovém fungování soudnictví. Na samém počátku se domnívám, že role soudců je v tomto případě značná, téměř až zásadní. Pokusím se tuto hypotézu rozpracovat a dospět k jasnému závěru. Zjednodušeně řečeno: cílem práce je jednak prohloubit si znalosti z dané oblasti, a jednak porozumět hlavním problémům, které trápí české soudce, a lépe tak zhodnotit a případně navrhnout nějaké kroky, které by mohly vést ke zlepšení jejich postavení. Práce však neposkytuje komplexní informace o soudnictví jako takovém. Jsou-li zmíněny reformy soudnictví, tak vždy s poukazem na postavení soudce.

Základem při psaní této práce bylo studium odborné literatury a právních předpisů, bohaté judikatury českých soudů a mezinárodních dokumentů. Hodně jsem vycházela též z početného množství dostupných materiálů, jež byly publikovány především v odborném tisku. Velmi významným pramenem se ukázaly být internetové zdroje informací, zejména internetové stránky Soudcovské unie ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR a mezinárodních organizací zabývajících se postavením soudců.

Ačkoliv práce nese název „Právní postavení soudce v právním řádu ČR“, značnou pozornost věnuji i problematice soudcovské nezávislosti, protože vzájemná provázanost obou oblastí je evidentní. Má-li práce poskytnout komplexní výklad o postavení soudce, nemůže tak učinit bez současného přihlídnutí k soudcovské nezávislosti, neboť právě v závislosti na míře jejích záruk se odvíjí postavení soudce. Úprava postavení soudce je však pro celou práci stěžejní, proto jsem se ze systematických důvodů rozhodla práci rozčlenit na dvě části.

První část práce je věnována samotnému tématu práce, tj. postavení soudce v českém právním řádu. Přibližuji postupně vznik soudcovské funkce, její obsahovou stránku a zánik funkce. V rámci vzniku soudcovské funkce je detailně vyloženo také postavení justičních čekatelů jakožto budoucích soudců. Dále se práce věnuje právům a povinnostem soudce. Rozsáhlejší část je z důvodu její závažnosti věnována soudcovské etice, odpovědnosti a nové úpravě kárného řízení. Jelikož se jedná o velmi ožehavou otázku, využívám i rozhodnutí kárných soudů. Závěr první části je věnován otázkám koncepce reformy soudnictví se zřetelem na budoucí postavení soudce.

Druhá část práce se zaměřuje na soudcovskou nezávislost. Po obecném úvodu jsou nejprve zmíněny mezinárodní dokumenty vztahující se k dané oblasti, poté již výklad směřuje k nezávislosti soudců na jedné straně a nezávislosti soudů na straně druhé. Samozřejmě tato část nemůže poskytnout vyčerpávající informace o celé této problematice, neboť by tím byl zcela jistě překročen rozměr práce na úkor primárně zkoumané oblasti (tj. části první).

Nutno podotknout, že osobně považuji za nutné diferencovat funkci soudce od funkce předsedy či místopředsedy soudu, což se odráží i v mé práci. Proto se v části první zmiňuji výhradně o soudcích a na funkcionáře soudů beru ohled až na příslušném místě v rámci části druhé.

Kapitoly (případně podkapitoly) většinou uzavírají „poznámky závěrem“, v nichž jsou shrnuty nejpodstatnější elementy obsahu kapitoly spolu s mým osobním postojem k řešené problematice a dílčími návrhy. Podstata těchto poznámek se následně promítá v závěru práce jako sumarizace východisek, návrhů a doporučení de lege ferenda.

Práce je dokončena k právnímu stavu ke dni 23. března 2009.

ČÁST I.

Právní postavení soudce v právním řádu ČR

1. Obecné poznámky k právnímu postavení soudce

Úvodem této kapitoly si dovoluji uvést slova, která jsou velice příznačná pro význam soudcovské funkce a která se stávají mottem celé práce: „*Soudcovská funkce si zaslouží, aby ji lidé nevykonávali jako pouhé zaměstnání, ale jako povolání, ke kterému mají upřímný citový vztah.*“¹

Právní postavení soudce v ČR upravuje řada právních předpisů. Základním právním pramenem je Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.) a Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.). Dále postavení soudce upravuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 182/1993 Sb., o ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o kárné odpovědnosti soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. Postavení soudce (zejména jeho nezávislost a nestrannost) upravují také mezinárodněprávní dokumenty, které budou předmětem výkladu druhé části této práce.

Na postavení soudců má podstatný vliv míra garantování soudcovské nezávislosti. Soudcovskou nezávislost zaručuje Ústava ČR ve svých člancích 81 a 82, a to jak nezávislost soudů, tak nezávislost soudců. Nezávislost soudce je zajištěna inkompatibilitou výkonu této funkce s jinou státní funkcí (čl. 82 odst. 3 Ústavy) a tím, že nelze soudce proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu (je však možné uplatnit výjimky vyplývající ze zákona). Požadavek nezávislosti a nestrannosti soudu (a soudce) obsahuje rovněž čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

Obecně je na funkci soudce nazíráno jako na jedno z nejprestižnějších povolání. Tato funkce však není pouhým povoláním, nýbrž je na něj třeba pohlížet – v souladu s úvodním mottem – také jako na poslání.

¹ JEHLIČKA, O. Soudce, právo a spravedlnost. *Socialistická zákonost*, 1968, č. 7, s. 461.

2. Vznik funkce soudce

Členění této kapitoly reflektuje vývoj soudcovské funkce z hlediska časové posloupnosti. Proces ustanovování soudců zahrnuje veškeré kroky vedoucí ke vzniku soudcovské funkce. Nejprve musí konkrétní uchazeč splnit předpoklady pro zastávání soudcovské funkce, poté je tento uchazeč jmenován prezidentem republiky do soudcovské funkce, musí složit slib a následně je přidělen k výkonu funkce ke konkrétnímu soudu.

V rámci podkapitoly zabývající se jmenováním soudců připomínám důsledek zvýšení minimální věkové hranice pro zastávání funkce soudce. Následně v jedné z dalších podkapitol specifikuji pracovní vztah soudců.

2.1 Předpoklady pro zastávání funkce soudce

Podle § 60 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (dále jen „ZSS“), který konkretizuje požadavky uvedené v čl. 93 odst. 2 Ústavy, může být soudcem ustanoven státní občan České republiky,

- je-li bezúhonný a způsobilý k právním úkonům;
- dávají-li jeho zkušenosti a morální vlastnosti záruku, že bude svou funkci řádně zastávat;
- dosáhl-li v den ustanovení věku nejméně třiceti let;
- souhlasí-li se svým ustanovením za soudce a s přidělením k určitému soudu;
- má-li vysokoškolské vzdělání získané řádným ukončením studia v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice;
- složil-li odbornou justiční zkoušku (za niž se považuje též advokátní zkouška, závěrečná zkouška právního čekatele, notářská zkouška a odborná exekutorská zkouška; stejné účinky má výkon funkce soudce Ústavního soudu alespoň po dobu dvou let);
- splnil-li další předpoklady pro ustanovení soudcem podle tzv. lustračního zákona².

² Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění zákona č. 422/2000 Sb.

2.1.1 Kritéria pro úspěšný výkon funkce soudce

Kromě výše uvedených ústavních a zákonných podmínek existuje ještě jedna kategorie předpokladů, které nejsou podmínkou pro přístup k soudcovské funkci, ale k zajištění jejího řádného výkonu. Část z nich je vyžadována již ve výběrovém řízení do přípravné služby justičních čekatelů.

Této problematice v naší literatuře není věnován takový prostor, který by si zasloužila. Za velké plus v tomto směru považuji zdařilou Vůjtěchovu studii,³ z níž v následujících řádcích vycházím. Podle doktora Vůjtěcha můžeme kritéria pro úspěšný výkon funkce rozlišit na kritéria kvalifikační a osobnostní.

Kvalifikační kritéria, jak sám název napovídá, se týkají profesionální odbornosti soudce (a také uchazeče o místo justičního čekatele). Zahrnují v sobě kromě samotné odbornosti, tedy znalosti zákonů, znalostí teoretických a aplikačních, rovněž dovednosti. Mezi ně patří především schopnost vyjadřování a komunikace, technika výslechu, úroveň společenského vystupování, technika souzení a úroveň zacházení s výpočetní a kancelářskou technikou.

Za nejdůležitější kritéria, která zastávají významnou funkci z hlediska osobnosti soudce, se považuje jeho charakter, inteligence, zralost a sebekontrola. Soudce může náležitě vykonávat svou funkci pouze za předpokladu, má-li cit pro spravedlnost, schopnost logického myšlení, respektuje-li mravní hodnoty a pečuje-li o svou dobrou pověst. Musí mít smysl pro povinnost, vyhraněné zájmy a názory, musí být připraven přebírat odpovědnost za svá rozhodnutí.

Dále je u soudce nezbytné, aby uměl volný čas využívat také k relaxaci a jiné činnosti. Zcela určitě by měl být všeobecně sečtělý. Měl by si alespoň tu a tam přečíst nějakou beletrii, aby se uměl dobře vyjadřovat. Měl by sledovat domácí a světové společenské dění. Toto je velice důležité pro jeho všeobecný rozhled. Měl by mít zároveň schopnost hodnotit relativně nezaujatě sám sebe a výsledky své činnosti a vyvodit z toho pozitivní závěry pro budoucnost. Významnou vlastností je i soběstačnost, tedy schopnost rozhodovat bez závislosti na názorech okolí a převzít odpovědnost za učiněná rozhodnutí.

³ VŮJTĚCH, J. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 124 n.

Za nejdůležitější element soudcovy osobnosti osobně považují jeho svědomí. Proces nabývání svědomí u soudců podrobně charakterizoval Josef Rubeš. Podle jeho tvrzení několikaletý výkon soudcovské funkce působí na charakter a smýšlení každého soudce, čímž se toto smýšlení utváří. Ze soudce se stává člověk vyrovnaný, uvážlivý, nekonfliktní a chápající. Tyto osobní vlastnosti se pak promítají do jeho úvah, jaké řešení se shoduje s jeho svědomím.⁴

Nelze přirozeně požadovat, aby soudce byl nositelem všech výše zmíněných vlastností. S ohledem na to, že soudci rozhodují o osudech lidí a veřejnost od nich plným právem očekává kromě vysoké odborné úrovně též úroveň morální, bylo by vhodné, aby byli vlastníky alespoň většiny z daných osobnostních předpokladů. Pokud by totiž soudce výtečně splňoval veškeré kvalifikační předpoklady a naopak by postrádal tyto vlastnosti, zcela určitě by nebyl natolik úspěšný jako jeho kolega, který by tyto předpoklady alespoň zčásti naplnil. Odbornost soudce jde ruku v ruce s jeho charakterovými vlastnostmi. Jen člověk vysoce odborně a morálně vyspělý se může stát dobrým soudcem.

2.2 Postavení justičních čekatelů

Ačkoliv se má práce zabývat postavením soudců, nelze justiční čekatele opomenout. V našich podmínkách je totiž výběr soudců tradičně založen především na výchově absolventů právnických fakult, kteří po určitou dobu vykonávají čekatelskou praxi. Postavení justičních čekatelů, tedy předpoklady pro jejich přijetí do pracovního poměru, výkon přípravné služby a konání odborné justiční zkoušky, upravuje zákon o soudech a soudcích v § 109 až § 117. Podrobnosti stanoví vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravné službě justičních a právních čekatelů a odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů, v platném znění (dále jen „vyhláška“). Rozsah kompetencí čekatelů obsahuje vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, v platném znění.

Postavení justičních čekatelů se v některých částech věnují detailněji, než by zřejmě bylo nutné, to z toho důvodu, že samotný výběr čekatelů je pro uchazeče značně náročný (jak je patrné z přílohy č. 1), a také proto, že se čím dál častěji objevuje otázka,

⁴ RUBEŠ, J. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11-12, s. 22.

zda by mělo zaniknout justiční čekatelství ve prospěch uchazečů o funkci soudce z řad advokátů.

2.2.1 Výběrové řízení do přípravné služby

Proces při výběrovém řízení upravuje vyhláška a Metodika k obsahu a hodnocení písemného testu a přijímacího pohovoru a kriteriích pro posuzování osobnostní způsobilost uchazečů pro budoucí výkon funkce soudce a státního zástupce při psychologicko-diagnostických vyšetřeních (dále jen „metodika“).

Podmínky pro přijetí uchazeče do přípravné služby justičních čekatelů zatím zcela určuje Ministerstvo spravedlnosti. Výběrové řízení do přípravné služby vyhlašuje předseda krajského soudu po projednání s Ministerstvem spravedlnosti podle potřeby obsazení volných míst čekatelů. Řízení čítá celkem pět kroků, které bychom mohli rozdělit do dvou fází. Přitom platí, že neuspěje-li uchazeč v jakémkoli stádiu řízení, řízení pro něj končí. Úkolem první fáze je pouhé posouzení přihlášky po formální stránce, tzn., zda je úplná a jsou-li k ní připojeny všechny potřebné doklady⁵. Druhou fází je výběr uchazečů prostřednictvím písemného testu, přijímacího pohovoru (před komisí příslušného krajského soudu) a psychologicko-diagnostickým vyšetřením. Tuto fázi, u níž se pozastavím, završuje samotné přijímání čekatelů do přípravné služby.

Písemný test

Písemným testem se ověřují uchazečovy všeobecné a základní odborné znalosti z oblasti práva, úlohy a role soudní moci a státního zastupitelství. Test je připraven na základě jednotné metodiky Justiční akademií a schválen ministerstvem. Metodika zahrnuje i způsob vyhodnocení výsledků písemného testu.

Přijímací pohovor

Cílem přijímacího pohovoru je celkové zhodnocení předpokladů uchazeče pro přijetí do přípravné služby. Provádí jej komise složená ze soudců působících v obvodu příslušného krajského soudu.

⁵ Srov. § 3 odst. 2 vyhlášky MS č. 303/2002 Sb.

Obsah přijímacího pohovoru a kritéria pro jeho hodnocení stanoví předseda krajského soudu na základě metodiky připravené Justiční akademií a schválené ministerstvem. Součástí přijímacího pohovoru je předpokládané určení okresního soudu, u něhož bude čekatel vykonávat přípravnou službu. Komise uchazeči pokládá takové otázky, které se týkají jeho osobní motivace a přístupu uchazeče (komisi budou např. zajímat důvody zvolení studia na právnické fakultě, co uchazeč od funkce soudce očekává a jak vnímá poslání této funkce). Komise rovněž bude sledovat uchazečovy vyjadřovací a komunikační schopnosti, společenské zájmy, celkový dojem a chování.

Psychologicko-diagnostické vyšetření

Cílem psychologicko-diagnostického vyšetření (dále jen „vyšetření“) je posouzení morálních vlastností a dalších osobnostních předpokladů uchazeče pro řádný výkon funkce soudce (dále jen „osobnostní způsobilost“); požadavky na osobnostní způsobilost uchazečů určuje ministerstvo s přihlédnutím k poznatkům získaným od Justiční akademie a soudů.

Vyšetření zajišťuje předseda krajského soudu. Provádějí jej odborná psychologická pracoviště, jejichž výběr provádí ministerstvo. Pro vyšetření se stanovují taková kritéria, jakými jsou například zralost osobnosti, emoční a sociální zralost, schopnost plánování a realizace pracovního výkonu, schopnost věcně správně a rychle rozhodnout atd. Vysokou pravděpodobnost úspěchu v povolání zajišťuje soulad osobnostních předpokladů soudce s nároky soudcovské profese, proto se tato metoda při výběru justičních čekatelů používá.⁶ Vychází se z faktu, že základní rysy osobnosti, zvláště pak pro výkon určité profese, jsou v době ucházení se o místo čekatele již plně formovány a jsou trvalejšího rázu. Základem je hypotéza, že jednou vhodný kandidát vybraný na základě psychologických testů již bude vhodným kandidátem stále.⁷ Psycholog používá při vyšetření osobnostního dotazníku, testu všeobecných rozumových schopností,

⁶ Zcela nepochopitelně u psychotestů nemusejí uspět lidé, kteří trváním na zásadách, morálce a spravedlnosti mohou někdy působit jako nepřizpůsobiví potíživí či rebelové. Srov. ŠIMÁČKOVÁ, K. Jak vybírat ty správné soudce? In *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas na změnu?* Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 174.

⁷ S touto hypotézou však nemohu souhlasit. Osobnost každého jedince se utváří po celý život, a to nejen na základě vnitřních dispozic, ale především působením vnějších vlivů, které nelze zcela ovlivnit. Proto nepovažuji tuto hypotézu za korektní.

dotazníku na určení míry neurotismu, standardizovaného strukturovaného rozhovoru s vymezenými okruhy problematiky.⁸

Psychologické vyšetření má ve výběrovém řízení nezpochybnitelné místo. Osobně se ale nedomníám, že psychologické vyšetření formou otázek, na něž uchazeč odpovídá slovy „ano“ či „ne“, je zcela nejvhodnějším způsobem. Jsem přesvědčena, že je v lidských silách se „správné“ odpovědi na dané otázky jednoduše naučit. Přesněji řečeno: je možné se na ně připravit tak, aby při nich uchazeč uspěl. Teoreticky by uchazeč ke správnému řešení testů neměl mít přístup, nicméně v praxi toto nelze zcela vyloučit. Mohou se mu dostat do rukou např. díky psychologům (známým), nebo třeba úplnou souhrou náhod. Pak není pro takového uchazeče problém naučit se na dané otázky odpovídat tak, jak to považují psychologové za správné. V tomto ohledu to vnímám velmi podobně jako u testů inteligence. Pokud je člověk absoluuje poněkolkáté, je na tom mnohem lépe než ten, který je absoluuje poprvé. Hovořím z vlastní zkušenosti. Již několikrát jsem se podrobila psychologickým testům, na základě čehož si dovoluji tvrdit, že lze předem odhadnout, jaké odpovědi na položené otázky jsou v souladu s požadavky psychologů.

Z tohoto důvodu si dovoluji nesouhlasit s Vůjtěchovým doporučením, aby byla psychodiagnostika zařazena na začátek výběrového procesu hned po kontrole formálních náležitostí uchazeče.⁹ Vedou mě k tomu obavy, že by v takovém případě nemusela být zajištěna objektivita u následného přijímacího pohovoru. Proto považuji za lepší řešení zachovat současné pořadí jednotlivých fází, avšak s tím, že by členem komise pro přijímání měl být v každém případě také psycholog.

Současnou praxí bývá, že osobní charakteristiku uchazeče zkoumá v rámci přijímacího pohovoru komise složená ze soudců, přičemž psycholog může být členem komise, pokud je vyslán jako zástupce Justiční akademie. Obvykle se psycholog poprvé setká s adeptem až při psychologicko-diagnostickém vyšetření, tedy poté, co uspěje v písemném testu a pohovoru před komisí. To je dle mého názoru chybné. Standardizovaný strukturovaný rozhovor s vymezenými okruhy problematiky pro mne nepředstavuje natolik důvěryhodnou metodu, jež by mohla posoudit osobnost uchazeče. Pokládám za přijatelnější, aby se psycholog s uchazečem nejprve „seznámil“ při

⁸ VŮJTĚCH, J. Co víme o českém soudci a jeho práci. *Soudce*, 2004, č. 3, s. 15.

⁹ VŮJTĚCH, J. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 106.

přijímacím pohovoru, kde v nenuceném rozhovoru může blíže poznat jeho život, zhodnotit i to, jak se tváří, chová, jestli má tzv. „uhýbací manévry“, jednoduše řečeno: jakým dojmem navenek působí. Až teprve v rámci psychologicko-diagnostického vyšetření může být tento dojem „dokreslen“ a psycholog může mít jasnější představu o jeho osobnosti. Velkou roli zde hraje i to, jak na první dojem ten který uchazeč na psychologa a zbylé členy komise zapůsobí a do jaké míry se posuzovatelé nechají tímto dojmem ovlivnit. Lze namítnout, že tento první dojem může psychologa ovlivnit natolik, že nebude zcela objektivní a nějakým způsobem si adepta „zaškatulkuje“. Musíme počítat s tím, že absolutní objektivitu členů komise nelze plně garantovat, zároveň však musíme předpokládat jejich profesionální přístup.

Přijetí uchazeče do přípravné služby

Příslušný předseda krajského soudu přijímá uchazeče do přípravné služby za současného přihlídnutí k výsledkům předchozích etap výběrového řízení a k vyjádření zástupce Justiční akademie při přijímacím pohovoru. Zároveň určí místo výkonu přípravné služby. Je-li jediným důvodem nepřijetí uchazeče nedostatek volných funkčních míst, musí být tato okolnost v písemném oznámení o nepřijetí do přípravné služby uvedena. Byl-li takto nepřijatý uchazeč hodnocen u přijímacího pohovoru stupněm „navrhuje se k přijetí“, má právo se podrobit přijímacímu pohovoru u jiného krajského soudu, než ke kterému podal přihlášku, pokud pro tento soud bylo též vyhlášeno výběrového řízení, jehož se uchazeč účastnil. Vyšetření se v tomto případě neopakuje.

2.2.2 Přípravná služba

Přípravná služba zajišťuje odbornou přípravu justičního čekatele pro výkon funkce soudce. Její obsahovou náplň¹⁰ tvoří zejména prohlubování odborných znalostí, rozvíjení schopnosti aplikace právních předpisů, získání znalostí o jednotlivých agendách soudů a o jejich výkonu, osvojení si procesních postupů a návyků nezbytných pro funkci soudce a seznámení se s etickými principy vztahujícími se k výkonu funkce soudce.

¹⁰ Srov. § 9 odst. 2 vyhlášky MS č. 303/2002 Sb.

Přípravná služba se vykonává především u okresních soudů a krajských soudů.¹¹ Trvá celkem šestatřicet měsíců s tím, že čekatel vykonává přípravnou službu postupně nejméně po dobu čtyřadvaceti měsíců u okresního soudu, po dobu šesti měsíců u krajského soudu a podle potřeby nejvýše po dobu šesti měsíců u dalších orgánů.

Do přípravné služby se započítává doba výkonu funkce státního zástupce, asistenta státního zástupce, právního čekatele, soudce Ústavního soudu a asistenta soudce, praxe advokáta a advokátního koncipienta, notáře, notářského kandidáta, notářského koncipienta, soudního exekutora, exekutorského kandidáta, exekutorského koncipienta, exekutorského kandidáta a asistenta Veřejného ochránce práv. Na žádost justičního čekatele může ještě ministerstvo započítat do přípravné služby dobu jiné právnícké činnosti, jestliže za jejího trvání získal čekatel zkušenosti potřebné pro výkon soudcovské funkce (takto započtená doba však nesmí přesahovat čtyřadvacet měsíců).¹²

Přípravná služba se vykonává v pracovním poměru založeném pracovní smlouvou. Za stát ji s justičním čekatelem uzavírá a v pracovněprávních vztazích za něj jedná krajský soud. Do pracovního poměru justičního čekatele může být přijat ten, kdo splňuje předpoklady pro výkon funkce soudu s výjimkou věku, zkušeností a odborné justiční zkoušky.

Justiční čekatel skládá při nástupu do práce do rukou předsedy krajského soudu tento slib: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že se budu svědomitě připravovat na výkon funkce soudce a že si osvojím zásady soudcovské etiky.*“ Odmítnutí složení slibu či složení slibu s výhradou má za následek zánik pracovního poměru. Pracovní poměr justičního čekatele se řídí ustanoveními zákoníku práce, není-li v zákoně č. 6/2002 Sb. stanoveno jinak.

Součástí přípravné služby jsou adaptační kurzy, semináře a přednášky, organizované Justiční akademií, a soustředění a cvičení, organizovaná krajskými soudy. Adaptační kurz je zaměřen na seznámení čekatele s průběhem přípravné služby a se základními právními předpisy upravujícími činnost soudů; probíhá v prvních šesti měsících přípravné služby. Průběh přípravné služby koordinuje a na její výsledky dohlíží

¹¹ Na základě dohody s čekatelem a s příslušnými orgány nebo osobami může být část přípravné služby vykonávána u vrchního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, popřípadě i u advokáta, notáře, soudního exekutora, Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky, finančního či katastrálního úřadu nebo jiného správního úřadu. (Srov. § 10 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 303/2002 Sb.)

¹² Srov. § 110 odst. 3, odst. 4 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

poradní sbor pro výchovu čekatelů ve spolupráci s Justiční akademií. Poradní sbor vypracuje po skončení prvního a druhého roku přípravné služby návrh hodnocení čekatele. Po skončení přípravné služby vypracuje poradní sbor návrh závěrečného hodnocení čekatele. Návrh závěrečného hodnocení se připojuje k žádosti čekatele o povolení vykonat odbornou zkoušku.¹³ Čekatel se řídí pokyny předsedy soudu a určeného školitele¹⁴ (zajišťujícího průběh přípravné služby a její úroveň), plní jimi uložené úkoly, účastní se plánem přípravné služby určených výchovně vzdělávacích akcí, doplňuje a prohlubuje si své odborné znalosti samostatným studiem.

De lege ferenda by měla být součástí přípravné služby rovněž psychologická příprava, která by měla probíhat ve dvou liniích. První linii představuje vzdělávání, v němž by měl být kladen důraz na studium prakticky využitelných psychologických poznatků (kupříkladu u soudce zabývajícího se dětmi a mládeží nemohou chybět poznatky vývojové a sociální psychologie). Druhá linie, výcvik, by měla být orientována na vznik a rozvoj právních dovedností (jako např. vedení hlavního líčení, výslech svědků), analýzy soudních rozhodnutí včetně rozboru chyb atd., na osvojování si psychologických dovedností potřebných k výkonu povolání, poznání vlastní osobnosti a případně problémů (např. předsudků), které by se mohly prolínat s vlastním procesem aplikace práva.¹⁵

Završením přípravné služby je složení odborné justiční zkoušky, jejímž účelem je ověřit, zda má uchazeč potřebné vědomosti a zda je odborně připraven k výkonu soudcovské funkce. Podrobnosti stanovuje vyhláška č. 303/2002 Sb. v § 14 až § 18. Čekatel, který složil odbornou justiční zkoušku, může souhlasit s tím, aby jeho pracovní poměr justičního čekatele byl změněn na pracovní poměr na dobu neurčitou. V případě, že byl čekatel jmenován soudcem nebo se stal vyšším soudním úředníkem, pracovní poměr končí dnem, který předchází dni, který byl stanoven jako den nástupu do této funkce.

Neuspěl-li justiční čekatel při odborné zkoušce, může před skončením pracovního poměru požádat o její opakování. V tomto případě mu ministerstvo umožní opakovat do šesti měsíců od podání žádosti; odbornou justiční zkoušku lze opakovat pouze jednou.

¹³ Srov. § 11 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 303/2002 Sb.

¹⁴ Školitele jmenuje předseda krajského soudu z nejzkušenějších soudců, kteří mají předpoklady k výchově justičních čekatelů, v rámci zpracování plánu přípravné služby.

¹⁵ NETÍK, K. – NETÍKOVÁ, D. – HÁJEK, S. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 119–120.

Pracovní poměr justičního čekatele se v takovém případě prodlužuje do dne, který byl určen k vykonání opakované odborné justiční zkoušky.¹⁶

2.2.3 Srovnání s přípravnou službou čekatelů ve Francii a Nizozemí

Pro srovnání na tomto místě představuji přípravnou službu ve Francii a Nizozemí, neboť jejich zkušenosti jsou částečným podkladem doporučení ohledně přípravné praxe justičních čekatelů de lege ferenda.

Francie

Ve Francii je základním předpokladem pro výkon funkce soudce absolvování École nationale de la magistrature (dále jen „ENM“), jež řídí, provádí a organizuje konkursy uchazečů na funkce soudce a státních zástupců. V praxi existují tři základní druhy konkursů, a to konkursy pro studenty (k němuž smějí být připuštěni absolventi vysoké školy, přičemž se nepožaduje právní zaměření), konkursy pro státní úředníky, konkursy pro uchazeče ze soukromého sektoru. Existují zde dva způsoby dosažení soudcovské funkce, a to buď služebním postupem přes soudní čekatele druhé a první třídy (bez věkového omezení), nebo mimo služební postup, avšak s podmínkou třiceti let věku a desetiletou praxí ve veřejných službách. Existuje zde, obdobně jako u nás, možnost jmenovat uchazeče přímo soudcem bez přípravné služby. Ve Francii je však tato praxe výjimečná a pro uchazeče jsou stanovena přísná kritéria.¹⁷

Vzdělávání čekatelů trvá celkem jednatřicet měsíců; skládá se z úvodu, všeobecné fáze a přípravy na funkční specializaci.¹⁸ Úvod, trvající zhruba jeden týden, spočívá v přijetí čekatelů, absolvování vstupního školení a složení slibu. V této fázi také vzniká jejich pracovní poměr a jsou zařazeni do studia.

Všeobecná fáze trvá pětadvacet měsíců, z čehož tři měsíce tvoří externí stáž, osm měsíců studijní stáž v Bordeaux a čtrnáct měsíců stáž v domácí justici. *Externí stáž* se vykonává mimo justici, a to zejména na prefekturách, ve státní správě, v soukromém sektoru, u zahraničních soudů, v nadacích a obecně prospěšných organizacích. *Studijní*

¹⁶ Srov. § 115 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

¹⁷ ONDRUŠ, R. – KASÍKOVÁ, M. Výběr a příprava justičních čekatelů pro funkce soudců a státních zástupců a další vzdělávání soudců ve Francii. *Soudce*, 2003, č. 3, s. 5–6.

¹⁸ ONDRUŠ, R. Výběr a příprava justičních čekatelů pro funkce soudců a státních zástupců a další vzdělávání soudců a státních zástupců, *Soudce*, 2003, č. 3, s. 6–10.

Podrobněji viz *Programme de Formation Initiale Promotion 2008*. École de la Magistrature [online], 2007. [cit. 18. července 2008]. Dostupné na <http://www.enm.justice.fr/_uses/lib/5762/programme_fi_2008.pdf>.

stáž v Bordeaux se podobá výchově českých čekatelů v Justiční akademii. Čekatelé se učí zvládat praktickou činnost justice, zúčastňují se přednášek specialistů. *Stáž v domácí justici* probíhá u prvoinstančních soudů a státních zastupitelství po celé Francii. Čekatel působí nejprve u soudu pro mládež, na státním zastupitelství a na státním zastupitelství vyšší instance. Poté absolvuje doplňkové stáže na policejní služebně a ve věznici ve funkcích dozorce, vychovatele nebo zástupce ředitele dle svého výběru. Konec této stáže stráví čekatel v advokátní kanceláři v postavení advokátního koncipienta, kde se seznamuje s prací advokáta.

Celá všeobecná část vzdělávání čekatelů je zakončena *závěrečnou zkouškou*, jejíž klasifikace je jednou ze složek celkového hodnocení čekatele. Po závěrečném hodnocení si čekatelé volí své další působiště ze seznamu zpracovaného ministerstvem spravedlnosti, a to v pořadí podle úspěšnosti při vzdělávání.

Příprava na funkční specializaci, poslední fáze vzdělávání čekatelů, probíhá první měsíc na ENM v Bordeaux a zbylých pět měsíců na soudě nebo státním zastupitelství podle volby čekatele. Čekatel v průběhu této poslední fáze činí všechny procesní úkony, s výjimkou rozhodovací činnosti soudce.

Nizozemí

V Nizozemí trvá soudní praxe přibližně šest let. Po dosažení právnického vzdělání je třeba absolvovat dvouletý univerzální výcvik společný pro soudce i státní zástupce. Čekatelé pracují nejprve po dobu šesti měsíců jako soudní úředníci trestního úseku u okresního soudu, během této praxe se účastní několika kursů trestního práva. Poté působí postupně v civilní sekci, ve správní sekci a následuje roční praxe na státním zastupitelství. Ve třetím roce se adept rozhoduje pro práci soudce či státního zástupce, načež se jeho praxe ubírá už jen tímto směrem. Důraz vzdělávání čekatelů je kladen na praktickou výuku. Od čtvrtého roku praxe může působit jako tzv. „zastupující soudce“ s procesními právy, které se blíží právům řádného soudce. Mezi čtvrtým a šestým rokem praxe se praxe vykonává například v advokacii nebo v soukromém sektoru.

Po ukončení šestileté praxe je sestaveno závěrečné hodnocení, na základě kterého může být čekatel jmenován soudcem nebo státním zástupcem. Čekatelé nemohou ovlivnit místo, kam budou přiděleni. Lokalitu svého působení se dozvědí ke konci úvodního školení; odmítnutí přiděleného místa má za následek ukončení jejich

čekatelské praxe. V Holandsku není možné započtení dosavadní praxe čekatele, výběrové řízení absolvují všichni uchazeči bez rozdílu. Kariéra je zásadně postupná, nástup čekatele ani praktikanta na vyšší stupeň soudu či státního zastupitelství je vyloučen.¹⁹

2.3 Jmenování soudců

Proces jmenování soudců není zákonem nikterak upraven, proto zde velkou roli hraje ustálená praxe. Návrhy na jmenování z řad justičních čekatelů podávají předsedové krajských soudů, v jejichž obvodu působnosti by měli budoucí soudci vykonávat funkci, ministru spravedlnosti. Konkrétní kandidáty schvaluje vláda usnesením. Ministr spravedlnosti poté předkládá schválené návrhy k dalšímu přezkoumání prezidentu republiky. Na jmenování soudců se tedy ve velké míře podílí moc výkonná. Moc zákonodárná se v této oblasti podílí pouhým stanovením právního rámce, v němž se moc výkonná může pohybovat.

Soudci jsou jmenováni prezidentem republiky bez časového omezení. Nezbytnou podmínkou k platnosti tohoto jmenování je kontrasignace předsedou vlády nebo jím pověřeného ministra (v tomto případě ministra spravedlnosti) podle čl. 63 odst. 3 a 4 Ústavy. Soudce si může být jist, že nenastane-li na jeho straně ztráta některého z předpokladů pro zastávání funkce, nebo nedopustí-li se takového jednání, pro které by byl odvolán z funkce v kárném řízení, nevzdá-li se funkce, bude jeho pracovní vztah trvat po celou dobu do dosažení stanovené věkové hranice (viz § 94 ZSS).

Po zvolení do funkce skládá soudce do prezidentových rukou tento slib: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.*“ Znění slibu je velmi nešťastné a je v rozporu s čl. 95 odst. 1 Ústavy. Soudce je totiž při rozhodování vázán jen zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou. Soudce však slibuje, že se bude řídit právním řádem, tudíž i podzákonými předpisy. Taková

¹⁹ ONDRUŠ, R. – VALEŠOVÁ, T. Ke vzdělávání soudců a státních zástupců v Holandsku, *Soudce*, 2003, č. 5, s. 10–11.

SVÁČEK, J. Proč je nizozemská justice efektivnější než česká? *Právní rozhledy*, 2004, č. 15, s. 590.

vázanost je však jedním z nejtypičtějších zásahů do soudcovské nezávislosti.²⁰ Soudec však nemůže odmítnout složit slib nebo jej složit s výhradou, jinak by se na něj hledělo, jako by nebyl jmenován. Je smutné, že ačkoliv byl zákon o soudech a soudcích revidován Ústavním soudem, tato protiústavní díkce zůstala bez povšimnutí.

Byl-li by soudcem jmenován člověk, který by nesplňoval některou ze zákonných podmínek, bylo by jeho jmenování absolutně neplatné s právními účinky *ex tunc*, tj. se zpětnou platností (hledělo by se na něj tedy tak, jako by vůbec nebyl jmenován).

Po složení slibu je soudec ministrem spravedlnosti na základě soudcova předchozího souhlasu²¹ přidělen k určitému soudu. Na soudece, který by dodatečně odvolal svůj předchozí souhlas s přidělením k určitému soudu, by se hledělo, jako by nebyl jmenován. K přidělování a překládání soudců viz podkapitola 2.4.

2.3.1 Zvýšení věkové hranice pro jmenování do soudcovské funkce

Zvýšení věkové hranice pro jmenování do soudcovské funkce z pětadvaceti na třicet let, provedené zákonem č. 192/2003 Sb., bylo neočekávané. Soudcovská unie poukazovala na to, že se jedná o neuvážený, nekoncepční krok, který není navázán na začátek soudcovské kariéry, na systém výchovy a výběru nových soudců, a proto může v budoucnu přinést značné problémy.²²

Problémy na sebe nenechaly dlouho čekat. Prezident Václav Klaus v roce 2005 z důvodu nízkého věku odmítl jmenovat dvaatřicet z pětapadesáti justičních čekatelů. A to i přesto, že se podle čl. X zákona č. 192/2003 Sb., kterým došlo k novelizaci ZSS, požadavek dosažení zvýšeného věku nevztahuje na ustanovení soudcem u justičního čekatele, jehož pracovní poměr trvá ke dni nabytí účinnosti novely (tj. k 1. 7. 2003).

Po tomto rozhodnutí byla média zahlcena názory široké veřejnosti. Někteří odborníci se prezidentova rozhodnutí zastávali, druzí byli naopak zásadně proti. Vedly se rozsáhlé diskuse ohledně ústavnosti a zákonnosti rozhodnutí.

²⁰ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 49–50.

²¹ Forma předchozího souhlasu uchazeče se svým jmenováním do funkce a přidělením k určitému soudu není zákonem stanovena. V zájmu možnosti následně jednoznačně posoudit, zda tato podmínka byla splněna, je předchozí souhlas požadován v písemné formě. Ústní nebo i konkludentní souhlas by však v rozporu se zákonem nebyl. (Srov. KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář*, 2. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 230.)

²² JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 25.

Někteří čekatelé se obrátili na Ústavní soud ČR a na správní soud se stížností, respektive se žalobou proti nezákonnému postupu Václava Klause.²³ Za nejčinnějšího, nejvytrvalejšího a nejznámějšího čekatele lze považovat JUDr. Petra Langeru²⁴. Ten se z důvodu prezidentovy nečinnosti (tedy že o něm prezident žádné rozhodnutí neučinil; nejmenoval ho, ale zároveň jmenování neodmítl), obrátil na soud a požadoval, aby prezident vydal rozhodnutí. Langer svou žalobou nenapadal to, že nebyl jmenován soudcem; byl si dobře vědom, že na jmenování není právní nárok. Naopak namítal porušení rovných podmínek přístupu k voleným a jiným funkcím, v čemž spatřoval zákaz diskriminace. Případ byl řešen nejprve Městským soudem v Praze, posléze Nejvyšším správním soudem ČR²⁵.

Petr Langer ve své stížnosti poukázal na to, že prezident republiky již po účinnosti zákona č. 192/2003 Sb., kterým se zvyšuje věk pro výkon funkce soudce, nejméně v 96 případech jmenoval justiční čekatele do výkonu funkce soudce, ačkoliv v době jmenování nedovršili požadovaný věk. Prezident Václav Klaus použil kritérium věku poprvé až v případě Langeru, i když při předchozích jmenováních postupoval ve zcela stejných případech jinak a jmenování žádného čekatele mladšího třiceti let neodmítl ani neodložil. Vystává tu otázka, či došlo k diskriminaci. Pokud byla část čekatelů, kteří nastoupili do přípravné služby za stejných podmínek jako odmítnutí čekatelé, jen o pár měsíců dříve jmenována do funkce soudce, zcela jistě nelze hovořit o rovném přístupu.

Nejvyšší správní soud ČR završil spor čekatele Langeru s prezidentem Klausem v květnu roku 2008, kdy zamítl prezidentovu kasační stížnost. Nejvyšší správní soud konstatoval, že veřejná moc vytváří v osobě daného kandidáta legitimní očekávání v tom smyslu, že o jeho kandidatuře bude zákonným a s dosavadní praxí konsistentním způsobem rozhodnuto. Dále zopakoval, že pravomoc prezidenta republiky jmenovat

²³ Prezident Václav Klaus však opakovaně odmítl jmenovat soudkyni mladou čekatelku, která na něj předtím kvůli prvnímu odmítnutí podala ústavní stížnost. Prezidentův postup byl nestandardní tím, co o něm následně řekl. Podle soudců, kteří jmenování byli, vysvětlil prezident odmítnutí čekatelky tím, že „zvolila konfrontační postoj s prezidentem“, čímž měla ukázat, že nemá dostatek předpokladů pro svou funkci. Podrobněji viz *Analýza: Klausův argument horší než čin*. Aktuálně.cz [online], prosinec 2005. [cit. 25. července 2008]. Dostupné na <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/clanek.phtml?id=32361>>.

²⁴ Absolvent Právnické fakulty UP v Olomouci z roku 2001, který s výsledkem „výtečně způsobilý“ složil odbornou justiční zkoušku a byl tak schválen a navržen usnesením vlády ČR č. 246 ze dne 2. března 2005 ke jmenování soudcem. V srpnu 2008 odešel do advokacie, přesto i nadále věří, že jednoho dne bude jmenován soudcem.

²⁵ Nejvyšší správní soud se vyjádřil i k otázce, zda prezident republiky musí nebo nemusí své rozhodnutí odůvodňovat. NSS došel k závěru, že pokud by se jednalo o rozhodnutí prezidenta, kterým by se vyhovovalo návrhu, a navržený justiční čekatel by byl jmenován soudcem, rozhodnutí by odůvodněno být nemuselo. V opačném případě, tedy kdy by byl rozhodnutím čekatel odmítnut ke jmenování soudcem, by alespoň stručně odůvodněno být mělo. (Srov. Rozsudek NSS ze dne 27. dubna 2006, čj. 4 Aps 3/2005-35.)

soudce dle čl. 63 odst. 1 písm. i) Ústavy ke své platné realizaci vyžaduje kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády (čl. 63 odst. 3 Ústavy). Vzhledem k tomu, že odpovědnost za tyto akty přechází na vládu (čl. 63 odst. 4 Ústavy), určující slovo při realizaci této pravomoci má vláda, nikoliv prezident. Za fungování justice, včetně jmenování soudců, je primárně odpovědná vláda, potažmo ministr spravedlnosti jako její pověřený člen. Úvaha prezidenta republiky při jmenování soudců se omezuje na kontrolu splnění zákonných podmínek pro jmenování soudcem. Podle verdiktu Nejvyššího správního soudu nemůže prezident republiky vybočit z mezí, které určuje zákon. Nemůže si tedy vytvářet podmínky, které nejsou zákonem stanoveny.²⁶

Pan prezident i přes pravomocný rozsudek z června 2007 dosud o jmenování či nejmenování doktora Langerera nerozhodl. Langer podal novou žalobu na jeho nečinnost. Městský soud v Praze ji ale 29. ledna 2009 odmítl. Vysvětlil to tím, že už jednou čekatelí právní ochranu poskytl, a i kdyby tak učinil podruhé, šlo by pouze o „morální apel na osobu prezidenta“, který ale prezident nemusí respektovat, neboť z důvodu své ústavní neodpovědnosti je absolutně nepostižitelný.²⁷

2.3.2 K postavení tzv. justičních kandidátů

Po zavedení vyšší věkové hranice nastala otázka, co s justičními čekatelí, kteří úspěšně složili justiční odbornou zkoušku a nemohou být jmenováni soudcem z důvodu nedosažení požadovaného věku, jsou však odhodláni u soudu setrvat a neodcházet z justice do soukromé sféry.

V roce 2005 se touto otázkou začala zabývat pracovní skupina, jež navrhla zavést novou pozici – justičního kandidáta. Tím by se se svým souhlasem stal automaticky každý justiční čekatel (ale i vyšší soudní úředník či asistent po úspěšném složení justiční zkoušky). V případě zájmu o tento post ze strany advokáta či notáře by záleželo na rozhodnutí předsedy soudu (po vyhodnocení osoby uchazeče a potřeb soudu). Postavení justičního kandidáta by bylo obdobné postavení asistenta soudce s tím rozdílem, že asistentem se může stát i osoba bez zkušeností justičního čekatele a bez požadavku justiční zkoušky.²⁸

²⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. května 2008, čj. 4 Ans 9/2007-197.

²⁷ VACULÍK, R. *Klaus odmítá splnit výrok soudu*. Novinky.cz [online], 7. března 2009. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/163258-klaus-odmita-splnit-vyrok-soudu.html>>.

²⁸ ZEMANOVÁ, D. K postavení justičních čekatelů. *Soudce*, 2006, č. 2, s. 22–23.

Pozice justičního kandidáta by byla pro úspěšného čekatele jistě vhodnějším řešením, jak udržet připravené čekatele v soudnictví, než možnost ucházet se o místo asistenta soudce (jak předpokládá ustanovení § 36a ZSS). O místo asistenta soudce se totiž může ucházet jakýkoliv bezúhonný občan, který má vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v ČR, proto by se čekatelé (s ohledem na svou odbornou úroveň) mohli cítit „podhodnoceni“.

Přestože mě návrh týkající se postavení justičního kandidáta celkem oslovil, řešení důsledků zavedení vyšší věkové hranice bych spatřovala spíše ve zkvalitnění a prodloužení přípravné služby. Umím si představit, že by se mohla prodloužit o dva roky (celkově tedy na pět let). Mnozí by sice mohli namítnout, že by to znamenalo zvýšení finančních prostředků, chceme-li však mít kvalitní soudce, měli bychom do nich také dobře investovat. Jistě by bylo vhodné sjednotit přípravnou službu justičních a právních čekatelů (možná i advokátních koncipientů). Nejprve by všichni tito kandidáti měli praxi společnou, která by byla „seznámením se“ se všemi právníckými profesemi prostřednictvím stáží nejprve v mimosoudních oblastech, poté i u soudů a státních zastupitelství. Po těchto stážích by čekatelé absolvovali výcvik na Justiční akademii a až následně by se (s ohledem na dosažené výsledky a zjištění předpokladů pro tu kterou profesi) rozhodli, kterému povolání se budou nadále věnovat. Inspiraci by bylo možno nalézt ve zmíněném systému francouzském a nizozemském.

2.4 Přidělování a překládání soudců

Po složení slibu je soudce ministrem spravedlnosti na základě souhlasu předchozího souhlasu přidělen k určitému okresnímu soudu. Výjimečně je možné, aby ministr spravedlnosti přidělil soudce na základě jeho předchozího souhlasu k výkonu funkce ke krajskému, vrchnímu nebo Nejvyššímu soudu, a to jestliže vykonával právníckou činnost v případě krajského a vrchního soudu nejméně osm let a v případě Nejvyššího soudu nejméně deset let, pokud jeho vysoké odborné znalosti dávají záruky řádného výkonu funkce u příslušného soudu. Na soudce, který by dodatečně odvolal svůj předchozí souhlas s přidělením k určitému soudu, by se hledělo, jako by nebyl jmenován.

Nepřeložitelnost soudce je ústavním principem vyplývajícím z čl. 82 odst. 2 Ústavy. Mohou však být uplatněny výjimky, a to přidělení či přeložení soudce s jeho souhlasem, na jeho žádost a v určitých případech i bez jeho souhlasu.

Soudce přiděleného k výkonu funkce k určitému soudu (či přeloženého k jinému soudu na základě § 71 a § 72 ZSS) lze s jeho souhlasem dočasně přidělit v zájmu řádného výkonu soudnictví k jinému soudu, popřípadě v zájmu využití jeho zkušeností k ministerstvu nebo Justiční akademii, a to nejdéle na dobu tří let. Kdo a v jakých případech o dočasném přidělení rozhoduje a jaká práva má soudce po dobu dočasného přidělení k jinému soudu, ministerstvu nebo Justiční akademii, určuje § 68 ZSS. Nově se za dočasné přidělení považuje též přidělení soudce (s jeho souhlasem či na jeho žádost) k orgánu nebo organizaci se sídlem mimo území České republiky, do mírové nebo záchranné operace nebo k humanitární pomoci mimo území ČR na dobu nejdéle pěti let.²⁹

Soudce lze i bez jeho souhlasu přeložit na jiný soud v případě, dojde-li zákonem ke změně v organizaci soudů nebo ke změně obvodů soudů a nelze-li řádný výkon soudnictví zajistit jiným způsobem. Zpravidla mohou být takto překládáni soudci okresních a krajských soudů v rámci stejného stupně a obvodu soudu o jeden stupeň vyššího; soudci krajských soudů mohou být překládáni i na okresní soudy, které spadají do obvodu působnosti daného krajského soudu (§ 72 odst. 2 ZSS). Ustanovení § 72 odst. 3 ZSS vylučuje, aby byl soudce z téhož důvodu přeložen opakovaně. O přeložení soudce rozhoduje ministr spravedlnosti po projednání s předsedou soudu, k němuž je soudce překládán, popřípadě s předsedou příslušného krajského soudu, jde-li o přeložení soudce k okresnímu soudu v jeho obvodu, a po projednání s předsedou soudu, z něhož je soudce překládán, popřípadě s předsedou příslušného krajského soudu, jde-li o přeložení soudce okresního soudu v jeho obvodu. K výkonu funkce k Nejvyššímu soudu nebo k Nejvyššímu správnímu soudu lze soudce přeložit (stejně jako přidělit) jen se souhlasem předsedy tohoto soudu.

²⁹ Ustanovení § 70a bylo do zákona o sodech a soudcích zařazeno na základě usnesení vlády ze dne 12. července 2006 č. 853 k pracovněprávnímu řešení problematiky zapojení občanů ČR do civilních misí Evropské unie a v mezinárodních vládních organizacích, a to zákonem č. 314/2008 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. října 2008.

2.5 Pracovní vztah soudců

Vznik soudcovské funkce je spojen s okamžikem jmenování, avšak soudce může svou funkci vykonávat až ode dne, který byl stanoven jako den nástupu do práce. Tento den stanoví ministr spravedlnosti se souhlasem soudce, a to nejpozději do tří měsíců od jmenování do funkce. Nevyslovil-li by soudce v dané lhůtě souhlas, hledělo by se na něj, jako by nebyl jmenován.

Tento den je rovněž rozhodný pro vznik neslučitelnosti funkce soudce s některými dalšími činnostmi. Předně je soudcovská funkce neslučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu a s jakoukoli jinou funkcí ve veřejné správě (čl. 82 odst. 3 Ústavy). Soudce nesmí působit ani jako rozhodce nebo zprostředkovatel řešení právního sporu, nesmí zastupovat účastníky soudního řízení. Nesmí vystupovat ani jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby v soudním či správním řízení, s výjimkou zákonného zastoupení a zastupování dalšího účastníka řízení, v němž je účastníkem i sám soudce (§ 80 odst. 5 ZSS). Podle § 74 odst. 2 ve spojení s § 85 ZSS nesmí kromě výkonu své funkce, funkce funkcionáře soudu nebo činností spojených s dočasným přidělením k ministerstvu nebo k Justiční akademii zastávat žádnou jinou placenou funkci ani vykonávat jinou výdělečnou činnost. Výjimky z těchto činností uvádím až v následující kapitole, která upravuje práva a povinnosti soudců.

Funkce soudce je veřejnou funkcí, která je vykonávána v pracovním poměru ke státu. Na pracovní vztah soudce se přiměřeně použije zákoník práce, nestanoví-li zákon o soudech a soudcích či zvláštní právní předpis jinak (§ 84 odst. 4 ZSS ve spojení s § 5 zákoníku práce). Pracovní vztah soudce vykazuje některé specifické rysy, které vyplývají z povahy soudcovského povolání. Zákon o soudech a soudcích je vůči zákoníku práce *lex specialis*, a to zejména ve věci vzniku a zániku pracovního poměru, rozvržení pracovní doby apod. Rozvržení pracovní doby, popřípadě pružnou pracovní dobu a její formu stanoví předseda soudu tak, aby byl u soudu zajištěn řádný výkon soudnictví. Ze stejného důvodu může předseda soudu nařídít soudci pracovní pohotovost na pracovišti, v místě jeho bydliště nebo na jiném vhodném místě podle § 84 odst. 3 ZSS. Platové poměry soudce upravuje zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců.

2.6 Poznámky závěrem

Panuje všeobecná shoda, že soudcem by měl být ustanoven jedinec, který skýtá záruky vysoké morální a odborné úrovně. V otázce věkové hranice pro přístup k soudcovské funkci se však názory odborné i laické veřejnosti rozcházejí. Vzniká otázka, zda je nějaký konkrétní věk garancí zralosti a zodpovědnosti. Dle mého názoru neexistuje žádná souvztažnost mezi věkem a stupněm zralosti a zodpovědnosti. Je nutné posuzovat toho kterého jedince individuálně, a to i vzhledem k prostředí, v němž vyrůstal a v němž žije. Pětadvacetiletý člověk může být za jistých okolností vyzrálější než jeho o pět či deset let starší kolega.

Mladí soudci jsou plni elánu, chtějí se v práci dobře uvést, zapůsobit, proto se snaží případy řešit rychle a svědomitě. Jak se říká „nové koště dobře mete“. A že má mladý soudce nedostatek zkušeností? Téměř každý absolvent se potýká s nedostatkem zkušeností. Nevidím sebemenší důvod, proč mladým absolventům po tříleté praxi justičního čekatele nedát příležitost ony zkušenosti získat. Již Koncepce reformy soudnictví z roku 1999 předpokládala, že možné nedostatky, odvozující se od nižší životní zralosti mladých soudců, budou eliminovány tím, že by soudci byli pověřováni v počátečním období jednoduššími agendami, při jejichž zpracování by získali potřebnou jistotu, profesní sebedůvěru a rozhodnost.³⁰ S tím plně koresponduje vyjádření Jaromíra Jirsy na konferenci o postavení justičních čekatelů v našem právním systému,³¹ kde uvedl: „... *kdyby prezident lépe znal poměry v české justici, nové soudce by jmenoval, protože se v začátcích jejich mládí vykompenzuje v rozvrhu práce tak, aby soudili věci, u nichž je potřeba tzv. „drive“, ne životní zkušenosti.*“

Je nutné, aby mladí soudci dostali příležitost soudit, neboť jinak se technice souzení nenaučí. Koneckonců, od toho je český soudní systém založen na dvojinstančnosti. Pochybil-li mladý soudce na okresním soudě (nepředpokládám, že by byl začínající soudce ustanoven rovnou na vyšší instanci, a i kdyby ano, jistě by měl na něj dohlížet

³⁰ Srov. *Koncepce reformy soudnictví*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. [cit. 7. července 2007]. Dostupné na <<http://www.justice.cz/cgi-bin/sqw1250.cgi/zresortu/koncepce1.html>>.

³¹ Konference za účasti JUDr. Jaromíra Jirsy, prezidenta Soudcovské unie, JUDr. Antonína Procházky, emeritního soudce Ústavního soudu, JUDr. Michala Bartoně a JUDr. Jaroslava Sovinského, asistentů Katedry ústavního práva PF UP v Olomouci, a v neposlední řadě justičního čekatele JUDr. Petra Langeru proběhla 27. 4. 2005 v prostorách PF UP v Olomouci. Srov. MILDEOVÁ, Barbora. Postavení justičních čekatelů. *Soudce*, 2005, č. 5, s. 21–24.

zkušenější kolega), jeho nesprávné rozhodnutí může být vyšší instancí napraveno.³² Nedomnívám se, že by soudce měl být několikrát rozveden, aby byl schopen rozvádět manželství. Jiným případem je ovšem rozhodování v opatrovnických věcech; tam je jistá životní zkušenost takřka nezbytná. Tyto věci by měli být svěřeny zkušenějším soudcům. Pokud však bude soudce soudit bez ohledu na „zdravý rozum“, jeho rozhodnutí nebude nikdy bez chyb.

Různé soudní kauzy z minulých let dokazují, že životní zkušenosti nejsou zárukou kvalitního rozhodování. I naprosto zkušený soudce může při výkonu své funkce selhat. Proto nesouhlasím s již zmíněnou hypotézou, že jednou vhodný kandidát vybraný na základě psychologických testů bude vhodným kandidátem stále. Jeden úspěch v psychologickém testu někdy na počátku soudcovské kariéry nezaručuje, že soudce bude stále „psychicky zdrav“.

Nelze vyloučit, že časem může dojít ke změně soudcovy osobnosti. Soudce je totiž při svém náročném povolání vystaven řadě stresových faktorů (např. pracovní zátěži a stereotypní činnosti), které mohou vést až k vývoji syndromu vyhoření. To může dospět až do takového stádia, kdy začne trpět nadměrnou skepsí, ztratí zájem o práci a jeho pracovní výsledky nebudou již tak uspokojivé. Možná by bylo dobré zauvažovat nad tím, jestli by soudce neměl být po nějaké době setrvání ve funkci podroben dalšímu pohovoru s psychologem, který by mohl vyústit například ve změnu projednávané agendy, pracovnímu volnu atd.

V souvislosti se zvýšením věkové hranice souvisí i nárůst uchazečů o soudcovský talár z řad advokátů. Jejich motivaci vystihl předseda Městského soudu v Praze Jan Sváček takto: „*Obrací se na mě řada advokátů se slovy: nemám již sílu a věk na to, abych se neustále honil po soudech a sháněl klienty, a tak jsem si řekl, že by to u soudu nemuselo být špatné. A já se ptám, je to ta pravá motivace a přístup k soudcovskému povolání?*“³³ Má odpověď na tuto otázku zní jednoznačně – není.

A propos, kteří z kandidátů na soudce mají lepší předpoklady pro výkon funkce? Justiční čekatelé? Advokáti? Neřekla bych, že lze jednoznačně odpovědět; čekatelé jsou během své tříleté praxe u soudu připravováni pro tuto práci, lépe tak znají prostředí,

³² Jak se však v průběhu let ukazuje, jsou to starší a zkušenější soudci, kteří chybují. Abych pravdu řekla, za poslední roky jsem nezaznamenala jediný případ, kdy by mladý soudce pochybil natolik, že by to mělo nedozírné následky pro občany nebo justici jako takovou. Buď mladí soudci až tak nechybují, nebo jsou jejich prohřešky skryty pod tíhou prohřešků jejich zkušenějších kolegů.

³³ JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, s. 27.

zatímco advokáti naopak lépe znají „tu druhou stranu mince“, což také nemusí být na škodu. Jaromíru Jirsovi se zdá nesmyslné spoléhat na zkušenosti nabyté v jiném povolání, např. advokátském.³⁴

Z hlediska de lege ferenda by bylo vhodné se zamyslet nad tím, z jakého důvodu uchazeči z řad advokátů neabsolvují přípravnou službu. Mohou mít bohatou zkušenost ze své advokátní praxe, ale určitě by bylo velkým přínosem, kdyby rovněž tito jedinci absolvovali alespoň část přípravné služby u soudu. A to nejen z důvodu rovnoprávnosti s čekateli. Díky praxi u soudu by lépe poznali tamní prostředí a mohli se mu lépe přizpůsobit.

Je-li u nás tradicí, že jsou soudci vychováváni od právnické fakulty, rozhodně by jim neměla být upírána šance o místo soudce usilovat. Řešení bych nespátkovala ve zvyšování věkové hranice, nýbrž ve zkvalitnění a prodloužení přípravné služby, jak jsem již uvedla. Současně by měli absolvovat přípravnou službu (nebo alespoň její část) rovněž uchazeči ze soukromé sféry. Určitě by bylo přínosné, kdyby čekatelé část své přípravné služby strávili také v jiném právním odvětví, např. v advokacii, notářství, na státním zastupitelství atd. Jako inspirace by mohl posloužit francouzský či holandský model přípravné služby (viz výše).

Bylo by dobré zauvažovat i nad tím, zda má být čerstvě jmenovanému soudci udělen doživotní mandát. Nelze se domnívat, že se automaticky každý „nováček“ v soudcovském taláru stane dobrým soudcem. Až čas ukáže, zda má člověk předpoklady pro výkon soudcovského povolání. Proto podporuji zavedení institutu „soudce na zkoušku“ nebo „soudce juniora“. Soudce by byl (jako např. v Japonsku³⁵ či v Německu³⁶) nejprve jmenován do funkce na určitou dobu a až poté, co se osvědčí a rozpozná se, zda má předpoklady pro výkon této funkce, se stane soudcem bez

³⁴ MILDEOVÁ, Barbora. Postavení justičních čekatelů. *Soudce*, 2005, č. 5, s. 21–24.

³⁵ V Japonsku rozlišují asistující a řádné soudce. Absolvent práv na vysoké škole, který složí advokátní zkoušku, si může zvolit kariéru soudce, jestliže to jeho výsledky během studia umožňují. Po úspěšném vykonání zkoušky, jež zahrnuje osmnáctiměsíční náročný program v Právním vzdělávacím centru spravovaném Nejvyšším soudem Japonska, je tímto soudem navržen ke jmenování asistujícím soudcem. Asistující soudci jsou jmenováni stejným způsobem jako řádní soudci, tedy vládou. Asistující soudci mají omezenou pravomoc. Mohou rozhodovat ve věci jako členové tříčlenného senátu, ve kterém má ale jejich hlas stejnou váhu jako hlasy řádných soudců. Během výkonu své funkce se asistující soudci dále vzdělávají, jak přímo v praxi, tak v rámci soudních vzdělávacích kurzů. V Japonsku není stanoven žádný minimální věk pro funkci asistujícího soudce; průměrný věk těchto soudců v roce 2005 byl asi sedmadvacet let. Většinou až po deseti letech mohou být asistující soudci jmenováni řádnými soudci. Srov. TRIMBLE LANDOVÁ, M. Interview s Haruko Kato, japonskou soudkyní. *Soudce*, 2006, č. 7–8, s. 19.

³⁶ SCHELLEOVÁ, I. – SCHELLE, K. a kol. *Soudnictví (historie, současnost a perspektivy)*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 485.

časového omezení. Může tak lépe vyniknout i charakter soudce. „*Pokud bude dočasně rozhodovat tak, aby se zalíbil svému budoucímu jmenovateli, tedy závisle, bude to nejlepší signál k tomu, aby doživotní mandát nebyl udělen,*“ říká J. Sváček.³⁷ K této otázce viz také oddíl 3.1.2.

³⁷ SVÁČEK, J. Změny v soudnictví jsou zapotřebí. In *Potřebuje české soudnictví reformu?* 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004, s. 24.

3. Práva a povinnosti soudce

V podmínkách České republiky jsou práva a povinnosti soudců vyjádřeny v § 79 až § 83 zákona o soudech a soudcích. „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.*“³⁸ Mohlo by se zdát, že složení slibu je pouze ceremoniálním aktem, ale není tomu tak. Jedná se o akt velmi významný, neboť odmítnutí složení slibu či jeho složení s výhradou má za následek, že se na soudce hledí, jako by nebyl jmenován. Bylo by více než dobré (chce se mi říci až nezbytné), aby si soudce čas od času daný slib připomněl a znovu se zamyslel nad jeho významem. Sám bývalý prezident Soudcovské unie ČR Jaromír Jirsa si není jist, zda každý soudce dostatečně vnímá veliký závazek vyplývající ze složení soudcovského slibu.³⁹

Primární povinností soudců při výkonu funkce je jejich nezávislost a vázanost pouze zákonem; ten musí vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Pojem „nejlepší vědomí a svědomí“ se pokusili definovat J. Bičovský a R. Bahbouh. Jedná se o pojmovou spřežku, která je zaměřena subjektivně. U každého soudce jde o jeho vlastní vědomí a svědomí, utvořeného v rámci kapacity jeho osobnosti, jeho individuality, schopnosti, rozsahu jeho vědomostí a zkušeností. Svědomí se jim jeví jako etická složka charakterizující schopnost soudce hodnotit a kontrolovat své vlastní jednání při interakci spojené s jeho soudcovskou činností z hlediska odpovědnosti vůči osobám dotčeným jeho konkrétní činností i vůči zainteresovaným činitelům, se zajišťováním spravedlnosti i vůči společnosti vůbec, proti určitému celku lidí.⁴⁰

Soudce musí rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů, nestranně a spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem. V zájmu záruk nezávislosti a nestrannosti výkonu soudnictví je soudce povinen prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst; při výkonu funkce i v občanském životě se musí chovat tak, aby nesnižoval důvěru v soudnictví a důstojnost soudcovské funkce; má povinnost odmítnout jakýkoliv zásah, nátlak, vliv, přání nebo žádost, jejichž důsledkem by mohlo být ohrožení nezávislosti soudnictví. Dále se nesmí při výkonu

³⁸ Srov. § 62 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

³⁹ JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 42.

⁴⁰ BIČOVSKÝ, J. – BAHBOUH, R. Nejlepší vědomí a svědomí soudců. *Právní praxe*, 1993, č. 1, s. 10–16.

funkce nechat ovlivnit zájmy politických stran, veřejným míněním a sdělovacími prostředky; musí vystupovat nezáužatě a ke stranám nebo účastníkům řízení přistupovat bez jakýchkoliv předsudků; musí dbát svým chováním o to, aby jeho nestrannost nebyla důvodně zpochybnována. Soudce samozřejmě při výkonu funkce nese odpovědnost i za svou odbornou úroveň; je povinen dbát soustavným vzděláváním o prohlubování svých odborných právních a dalších znalostí potřebných pro řádný výkon funkce. O této odpovědnosti podrobněji hovořím v následující podkapitole.

Soudce zároveň musí dbát, aby bylo jeho rozhodnutí srozumitelně a pečlivě odůvodněno [§ 80 odst. 3 písm. b) ZSS]. „...vezměte čas od času svůj rozsudek domů a dejte jej přečíst svým známým nebo blízkým, hlavně však právním laikům. Doporučoval bych dokonce nezletilé děti. Zeptejte se jich na to, zda mu rozumějí. Pokud mu rozumět budou, zeptejte se jich na to, zda je pro ně spravedlivý. Pokud tomu nebude tak či onak, je to špatně,“ zaznělo z úst JUDr. Jaromíra Jirsy na 14. výročním zasedání Soudcovské unie ČR směrem ke všem soudcům.⁴¹ Zároveň by si soudce měl po sobě svůj rozsudek důkladně přečíst. Nejen že občas rozsudky postrádají srozumitelnost, někdy jsou rovněž plné gramatických a stylistických chyb.⁴² Když už hovořím o rozsudcích, nemohu pominout enormní formalismus, kterým trpí české soudnictví. Bohužel mi často připadá, že se soudci ve svém odůvodnění až nepřiměřeně přísně odvolávají na literu zákona a přitom zapomínají na užití „selského rozumu“.⁴³ Mnohdy může dojít k situaci, že rozsudek, byť je v souladu se zákonem, postrádá jakýkoliv racionální smysl. Nemohu v této souvislosti nezmínit všeobecně známý případ malé Terezky, která byla pro neshody rozvedených rodičů soudcem „uvězněna“ v psychiatrické léčebně, a to jen proto, že si nevybudovala láskyplný vztah k otci a nechtěla se s ním vídat.

Soudce však nemá povinnosti jen při výkonu své funkce. Jako představitel státní moci je povinen při své činnosti mimo výkon funkce soudce a při výkonu svých politických práv počínat si tak, aby tato činnost neohrožovala nebo nenarušovala důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu nebo nenarušovala důstojnost

⁴¹ JIRSA, J. *Projev prezidenta na 14. výročním zasedání SU ČR ze dne 24. 11. 2004*. Soudcovská unie ČR [online]. [cit. 23. října 2007]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/zpr-stan_slovo-prez.php?A=1>.

⁴² Doporučovala bych soudcům – v případě, že rozsudky diktují svým zapisovatelkám – aby si to přečetli i po nich. Pokud se má soudce podepsat pod nějaký rozsudek, rozhodně by měl mít nějakou úroveň. Dokáží si i představit, že by soudce vracel zapisovatelkám chyby v rozsudcích k opravě, přece jen jsou rozsudky vizitkou každého jednotlivého soudce.

⁴³ Proti formalismu brojí i Ústavní soud (např. v nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 89/02).

soudcovské funkce. Soudce je rovněž povinen ve svém osobním životě dbát, aby jeho chování nenarušovalo důstojnost soudcovské funkce. Zejména nesmí umožnit, aby jeho funkce byla zneužita k prosazování soukromých zájmů. Dále je povinen zachovávat náležitou úctu k ostatním soudcům, jiným osobám vykonávající právní povolání a k ostatním zaměstnancům soudu a k účastníkům nebo stranám soudního řízení. Ve vztahu k zástupcům účastníků nebo zástupcům stran soudního řízení je povinen se zdržet projevů sympatií nebo negativních postojů.

Soudce má samozřejmě i povinnost zachovávat mlčenlivost o všem, co se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i po zániku funkce, pokud není této povinnosti zproštěn⁴⁴ zvláštním právním předpisem nebo osobou k tomu povolánou.

Je pozoruhodné, že zatímco jsou soudcovy povinnosti zákonem jasně definovány, o jeho právech se moc nehovoří. Druhý oddíl druhého dílu II. Hlavy ZSS sice nese název „Práva a povinnosti soudců a přísedících“, jediné právo však obsahuje § 83 odst. 2, podle něhož soudce může přispívat svými znalostmi a zkušenostmi též při odborné přípravě notářů, advokátů, soudních exekutorů, advokátních koncipientů, notářských kandidátů, exekutorských koncipientů a exekutorských kandidátů, nebrání-li tomu plnění jeho povinností při výkonu soudnictví. Je samozřejmě správné, že povinnosti soudce jsou vzhledem k důležitosti a určité výjimečnosti této veřejné funkce v zákoně pevně zakotveny, nicméně lze považovat název tohoto oddílu přinejmenším za zavádějící. Domnívám se, že vedle zaručených povinností soudce by měly být zaručeny i podmínky pro řádný výkon funkce, neboť právě řádný výkon soudcovské funkce je základní povinností soudce. Je evidentní, že práva jdou ruku v ruce s povinnostmi, proto považuji za velkou chybu, že jsou v našem právním řádu takřka opomíjeny.

K adekvátnímu výkonu soudcovského povolání se vyžadují vhodné formy psychologické „péče“ o soudce po celou dobu jejich profesionální dráhy. Pracovní přetěžování, více či méně stereotypní činnost, vytrvale se opakující problémy, relativně málo prožitků úspěchu v podobě např. „napravených zločinců“ mohou u soudců vést například k vývoji tzv. syndromu vyhoření. Ten se pak u soudce projeví nadměrnou skepsí, snižujícím se zájmem o práci, únikem k administrativním činnostem apod.

Pravidelně opakovaná psychologická rehabilitace a bohatý mimopracovní život jsou zřejmě nejlepší prevencí předčasného závěru profesionální kariéry. K tomu musí

⁴⁴ Kdo je oprávněn zprostit soudce povinností mlčenlivosti, je výslovně upraveno v § 81 odst. 2 ZSS.

přistoupit jednak přiměřená organizace samotné práce, tj. takové rozpoložení v čase, aby nedošlo k přetěžování, přesun administrativní činnosti na pracovníky k tomu kompetentní apod., jednak náležité ocenění profese jako takové (prestiž) a výkonu (mzda, postup, uznání). Toto ocenění musí přijít ze strany společnosti.⁴⁵

Práva a povinnosti soudce však nejsou upraveny pouze v § 79 až § 83 ZSS. Jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, soudce je ode dne vzniku pracovního poměru až do zániku funkce soudce omezen ve výkonu některých činností. Nesmí kromě výkonu své funkce, funkce funkcionáře soudu nebo činností spojených s dočasným přidělením k ministerstvu nebo k Justiční akademii zastávat žádnou jinou placenou funkci ani vykonávat jinou výdělečnou činnost. Může pouze spravovat vlastní majetek, vykonávat činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké a činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády a v orgánech komor Parlamentu,⁴⁶ nenarušuje-li taková činnost důstojnost soudcovské funkce nebo neohrožuje-li důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví.⁴⁷ Ivana Hrdličková ale zdůrazňuje, že i při těchto činnostech musí být soudce uvážlivý a prezentovat úvahy spíše obecnější povahy. Rovněž poskytování právních rad cizím osobám je podle ní i nepublikované judikatury kárných senátů nepřípustné. Diskutabilní je pak situace, kdy se soudce v rámci správy vlastních záležitostí může dostat na pomezí přijatelnosti jeho jednání z etického pohledu.⁴⁸

Pro případ, že by si soudci nebyli jisti, zda je předmětná činnost ze soukromé sféry v souladu s jejich soudcovským statutem, doporučuje Poradní orgán Evropských soudců [Consultative Council of European Judges (CCJE)] ustanovit v rámci soudnictví orgán, který by měl konzultační nebo poradenskou úlohu. Záštitu by nad ním mohl mít Nejvyšší soud nebo soudcovské sdružení. Každopádně by měl být oddělen od existujících orgánů, které jsou zodpovědné za ukládání disciplinárních sankcí.⁴⁹

Ohledně práv soudce lze odkázat rovněž na Listinu základních práv a svobod, která i soudci garantuje požívání politických práv. Avšak opět s ohledem na důstojnost

⁴⁵ NETÍK, K. – NETÍKOVÁ, D. – HÁJEK, S. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 120.

⁴⁶ Srov. § 49 odst. 6 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), v platném znění.

⁴⁷ Srov. § 85 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

⁴⁸ HRDLIČKOVÁ, I. Potřebujeme etický kodex? *Soudce*, 2008, č. 3, s. 11.

⁴⁹ *Opinion No. 3 (2002) on the Principles and Rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality* [online]. CCJE, 2002. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na <[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2002\)OP3&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2002)OP3&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3)>.

soudcovské funkce a princip nezávislosti a nestrannosti. Výkon politických práv soudce je blíže vyložen v části věnované soudcovské nezávislosti.

3.1 Odborná způsobilost soudce

Každý soudce má zákonem stanovenou povinnost pečovat o svou odbornou úroveň a neustále si ji zvyšovat. Ze všech povinností soudce, které byly vyloženy, jsem se rozhodla vyzdvihnout odbornou způsobilost soudce, neboť ta je – v návaznosti na nález Ústavního soudu č. 349/2002 Sb., kterým byla některá ustanovení zákona č. 6/2002 Sb. zrušena – stále častým předmětem diskusí.

Zákon o soudech a soudcích (č. 6/2002 Sb.) nabyl účinnosti 1. dubna 2002. Za základ pro kvalitní výkon soudnictví považoval zejména vysokou odbornou úroveň soudce. Zákonem byla stanovena především periodicita hodnocení odborné způsobilosti, osoba hodnotitele, hlediska hodnocení odborné způsobilosti, složení Rady pro odbornou způsobilost soudců zřízené Ministerstvem spravedlnosti a povinnost zařazování soudců ke vzdělávání v Justiční akademii.⁵⁰

3.1.1 Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 (349/2002 Sb.)

Dne 1. března 2002 obdržel Ústavní soud návrh tehdejšího prezidenta republiky Václava Havla na zrušení některých ustanovení nového zákona o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. V podstatě se tento návrh týkal tří základních okruhů, a to posuzování odborné způsobilosti soudců, povinného zařazování soudců k odbornému vzdělávání v Justiční akademii a výkonu státní správy soudů. Předmětem následujícího výkladu jsou první dvě oblasti.

⁵⁰ Z důvodové zprávy k ZSS: „Je nutno položit důraz na vysokou odbornou připravenost kandidátů na výkon funkce soudce a zejména pak na její udržování a rozvíjení po celou dobu, po kterou soudce svou funkci vykonává. K tomu musí být vytvořen systém resortního vzdělávání, který bude soudcům napomáhat si vysokou odbornou úroveň udržovat, současně však musí být stanoveny kontrolní mechanismy, jimiž bude jejich odborná způsobilost ověřována a musí být zákonem vymezeny důsledky, pokud soudce potřebné odborné úrovni nedosahuje.“ Stov. Sněmovní tisk č. 878. Vládní návrh zákona o soudech a soudcích. Parlament ČR. Poslanecká sněmovna [online], 2000. [cit. 15. října 2007]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=878&CT1=0>>.

Posuzování odborné způsobilosti soudce⁵¹

Prezident republiky k institutu povinného periodického hodnocení odborné způsobilosti s důsledkem možného skončení soudcovského mandátu namítl přímý rozpor s čl. 1 Ústavy (zejména v souvislosti s principem dělby moci jakožto základním atributem právního státu) a s čl. 82 odst. 1 a 2 a čl. 93 Ústavy. Vyslovil názor, že napadená ustanovení rozšiřují důvody pro ztrátu mandátu nad rámec Ústavy, přičemž se nerovnjí intenzitě kárného provinění.

K tomuto návrhu se vyjádřila Poslanecká sněmovna, jež obhajovala napadená ustanovení, tak, že základem rychlého, spravedlivého a jednotného soudnictví může být pouze vysoká odbornost soudců jako základ pro kvalitní výkon soudnictví. Z těchto důvodů byl přijat program celoživotního vzdělávání soudců v Justiční akademii s tím, že bude odborná způsobilost soudce ověřována.

Ústavní soud shledal posuzovaný mechanismus⁵² následného a opakovaného hodnocení odborné způsobilosti soudce za stojící v rozporu s ústavními garancemi soudcovské nezávislosti. Zároveň připomněl, že odborná způsobilost je u soudců prověřena již v rámci procesu, jenž předchází samotnému jmenovacímu aktu. Soudcem se tak nemůže stát osoba nedostatečně odborně způsobilá. Okamžikem jmenování se u jmenovaného soudce aktivizuje nezbytný atribut této funkce, vystupující v podobě nezávislosti soudce. Již ze samotného výčtu jednotlivých oprávnění orgánů moci výkonné (ve vztazích nadřízenosti a podřízenosti) plyne podle názoru Ústavního soudu neúměrná možnost ingerence exekutivy do moci soudní.

Soudce JUDr. Vojen Güttler ve svém odlišném stanovisku navrhl do zákonné úpravy zařadit hodnocení odborné způsobilosti u začínajících soudců po uplynutí tří let (popřípadě pěti let) od jejich nástupu do soudcovské funkce. Svůj návrh odůvodnil tím, že u těchto soudců teprve praktický výkon soudcovské funkce může seriózně ukázat, jaké jsou jeho skutečné předpoklady a schopnosti. Zároveň uvedl, že výsledek

⁵¹ Podle původního § 136 odst. 1 ZSS měla být odborná způsobilost soudce předmětem hodnocení zejména z hlediska úrovně znalostí zákonů a jiných právních předpisů, judikatury, schopnosti aplikace vědomostí a znalostí při vedení řízení a rozhodovací činnosti, schopnosti organizovat činnost soudního oddělení nebo se podílet na činnosti soudního oddělení atd.

⁵² Posuzovat odbornou úroveň soudce měl předseda soudu, soudcovská rada se k němu měla vyjadřovat a Justiční akademie měla podat zprávu o výsledcích odborného vzdělávání. Byla-li odborná činnost vyhodnocena jako nevyhovující, příslušný předseda soudu měl nařídit prověření rozhodovací činnosti soudce zvláštním senátem, který následně měl vydat zprávu a ohodnotit způsobilost soudce. Byla-li způsobilost soudce ohodnocena jako nevyhovující, měla ji na základě návrhu příslušného předsedy soudu posoudit Rada pro odbornou způsobilost soudců.

hodnocení odborné způsobilosti soudců by neměl být důvodem zániku funkce, ale stimulem pro takového soudce, aby svoji odbornou způsobilost zlepšil.

Vzdělávání soudců v Justiční akademii⁵³

Z principu dělby moci, nezávislosti moci soudní i soudcovské nezávislosti Ústavní soud posuzoval i další napadená ustanovení, vztahující se k povinnosti soudců periodicky absolvovat vzdělávání v Justiční akademii. Prezidentský návrh v tomto případě spatřoval ohrožení soudcovské nezávislosti v tom, že složení Justiční akademie a obsah výuky má v rukou moc výkonná. Samotnou myšlenku Justiční akademie nepovažoval navrhovatel za špatnou, nicméně s povinností soudce účastnit se školení právě v této instituci nesouhlasil.

Podle přesvědčení Ústavního soudu systém vzdělávání, řízený de facto z centra moci výkonné v souvislosti s hodnocením způsobilosti může vést k pocíťované závislosti a ztrátě pocitu vlastní odpovědnosti v procesu samotného rozhodování. Derogaci ustanovení zákona, která vzdělávání soudců v Justiční akademii stanovila jako povinnost a která určovala jeho rozsah, odůvodnil Ústavní soud takto: „...ve vztahu ke kontinuálnímu vzdělávání soudců je Justiční akademii možno chápat pouze jako jeden z možných, samotným soudcem svobodně zvolených zdrojů“.

Soudce Güttler ve svém odlišném stanovisku usoudil, že povinné vzdělávání soudců (a to i v Justiční akademii), byť organizované Ministerstvem spravedlnosti jakožto součástí moci výkonné, není samo o sobě v rozporu s ústavním principem nezávislosti soudů a soudců. Argumentoval tím, že soudce nemůže být v rozhodování konkrétní věci vázán právním názorem, který by byl v rámci odborného vzdělávání na Justiční akademii vysloven.

3.1.2 Systém vzdělávání soudců

Není sporu, že celoživotní vzdělávání má svůj smysl. Není to jen soudcova povinnost vyplývající ze zákona, ale rovněž nutnost v souvislosti s častými změnami zákonů. Nelze předpokládat, že již jednou nabyté zkušenosti budou postačovat.

⁵³ Podle původního § 131, § 132 ZSS měli být soudci povinně zařazováni k odbornému vzdělávání v Justiční akademii, které mělo být ukončeno závěrečnou prací a jejím hodnocením.

Posilňování vědomí soudců ohledně zodpovědnosti vyplývající z jejich postavení se bezpochyby projeví stimulujícím účinkem ve vztahu k jejich zájmu na dalším vzdělávání. Vysoké odborné znalosti spolu s adekvátní morální úrovní soudcovského stavu může napomoci při realizaci principu právního státu, projevující se v oblasti justice především předvídatelností judikatury.⁵⁴

Současný vzdělávací proces se omezuje na pravidelné rozesílání plánu vzdělávacích akcí Justiční akademie,⁵⁵ kam se přihlašují ti jedinci, kteří o uvedenou akci mají zájem. V zásadě je však veškerá iniciativa ponechána na soudci. A právě zde lze spatřovat rezervu v možnostech zvyšování efektivnosti vzdělávacího systému justice. Vzdělávací systém musí být účinný, proto by měl být přínosem pro odborný růst soudce a rovněž přínosem pro jeho růst kariérní. Pro USA je např. typické, že vzdělávací proces je pro soudce sice nepovinný, nicméně každý ze soudců se jej účastní, a to zpravidla na své vlastní náklady. Ve většině států USA je totiž nemyslitelný kariérní postup soudce na vyšší soud bez absolvování příslušného vzdělávacího procesu.⁵⁶ Již v Koncepci stabilizace justice⁵⁷ hodlalo Ministerstvo spravedlnosti nabídnout soudcům vedle obecného vzdělávání v Justiční akademii možnost dle své specializace absolvovat postgraduální a jiné formy vzdělání (zejména na právnických fakultách). Soudci měli mít svobodnou volbu výběru vzdělávacích akcí, avšak účast na akcích měla mít význam právě pro kariérní postup soudce.

Bylo by vhodné motivaci soudců k sebevzdělávání posílit. Nejlepší variantou by byla provázanost vzdělávání soudců s kariérním řádem. Soudcovská místa (v souvislosti se jmenováním do funkce i v případě pozdějšího přechodu na jiný soud či do určité funkce) by se měla obsazovat na základě výběrového řízení, v němž by jedním z hodnotících kritérií byl soudcův přístup ke zvyšování vlastní odbornosti a ke vzdělávání. Při výběrovém řízení na správní funkce předsedy či místopředsedy soudu

⁵⁴ VALKO, E. – TIMCSÁK, M. Reforma súdnictva z pohľadu advokátskej skúsenosti. In *Dělnba soudní moci v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2004, s. 46.

⁵⁵ Justiční akademie je centrální institucí resortu spravedlnosti pro vzdělávání soudců a státních zástupců (včetně čekatelů) a dalších cílových skupin resortu justice. Podle § 132 zákona o soudech a soudcích Justiční akademie v rámci své výchovné a vzdělávací činnosti zejména organizuje a provádí adaptační kurzy, semináře a přednášky pro justiční a právní čekatele a podílí se na výběru osob, které se ucházejí o přijetí do pracovního poměru justičního nebo právního čekatele; připravuje a provádí vzdělávací akce zaměřené na zvyšování odborné úrovně soudců a státních zástupců; zajišťuje odborné vzdělávání dalších osob a plní další úkoly, stanoví-li tak zvláštní právní předpis nebo ministerstvo.

⁵⁶ ONDRUŠ, R. K některým aspektům výběru a výchovy soudců v České republice (úvaha de lege ferenda). In *Dělnba soudní moci v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2004, s. 282–284.

⁵⁷ *Koncepce stabilizace justice*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. [cit. 15. října 2007]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz>>.

by pak mohlo být kritériem předchozí absolvování nějakého manažerského kurzu.⁵⁸ Otázka kariérního řádu je v současnosti hojně diskutovaným tématem. Již v roce 2005 se vedla diskuse na toto téma a byl vypracován návrh kariérního řádu.⁵⁹ Přijetí kariérního řádu předpokládá i Koncepce reformy justice v letech 2008–2010.⁶⁰

Do systému vzdělávání by měl být zakomponován též hodnotící prvek, aby mohl zhodnotit, zda bylo dosaženo stanovených cílů, tj. zvyšování odborné a sociální kvality soudců.⁶¹ Výsledek hodnocení odborné způsobilosti by měl být stimulem pro soudce, aby si svou odbornou úroveň zlepšil. Otázkou je, jaký mechanismus hodnocení zvolit. Na straně jedné stojí nutnost vysoké odborné úrovně, na straně druhé princip soudcovské nezávislosti. Za dobrou myšlenku považují již výše zmíněný návrh soudce Vojena Güttlera zařadit do zákonné úpravy hodnocení odborné způsobilosti u začínajících soudců po uplynutí tří let (popř. pěti let) od jejich nástupu do soudcovské funkce. S tímto souvisí již v předešlé kapitole zmíněný institut „soudce junior“ nebo „soudce na zkoušku“⁶².

Co se týče hodnocení soudcovské práce, Transparency International ČR navrhuje zavést jednotný systém hodnocení soudců, který by se měl stát jedním z prostředků naplňování očekávání veřejnosti vůči soudnictví. Tento systém by měl být založen na následujících principech:

- a) zásada zachování nezávislosti rozhodování soudce;
- b) zásada plošného hodnocení soudců (ve smyslu podrobení hodnocení všech soudců pracujících na soudech v České republice);
- c) zásada transparentnosti hodnocení (stanovení jasných pravidel, možnost hodnoceního seznámit se s výsledky svého hodnocení a vyjádřit se k nim);
- d) zásada písemnosti hodnocení (jen písemné výsledky mohou sloužit jako podklad pro kariérní postup soudce, eventuálně pro podání návrhu na kárné řízení proti hodnocenému soudci);

⁵⁸ MÁDR, J. Vzdělávání soudců. *Soudce*, 2008, č. 5, s. 23–24.

⁵⁹ Srov. HAVLÍČEK, K. Ohlédnutí za výročním shromážděním. *Soudce*, 2006, č. 1, s. 5–10.

⁶⁰ *Koncepce reformy justice v letech 2008–2010*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online], 2007. [cit. 15. prosince 2007]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=383&d=188525>>.

⁶¹ ŠTIČKA, M. *Aplikace etických postupů v soudním systému ČR*. Transparency International ČR [online], 2006. [cit. 27. listopadu 2007]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf>.

⁶² Podle závěrů 1. studijní skupiny Mezinárodní asociace soudců se zdá být jmenování uchazeče na prozatímní dobu s omezenou pravomocí v průběhu zkušební doby včetně dalšího praktického a teoretického vzdělání, po níž následuje doživotní jmenování, závislejší na uspokojivých výsledcích, nejlepší zárukou. Srov. *Recruitment and Training of Judges in a Modern Society*. International Association of Judges. First Study Commission [online], 1996. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <http://www.iaj-uim.org/old/ENG/frameset_ENG.html>.

- e) zásada existence řídicího prvku (v čele hodnotícího systému by měla stát osoba, která by měla mít možnost usměrňovat práci hodnocených soudců, tj. prostřednictvím výtek případných nedostatků tyto nedostatky eliminovat);
- f) zásada srovnatelnosti výsledků hodnocení (uplatnění stejných nároků na všechny soudce pracujících na stejných pozicích v rámci daného stupně soudu);
- g) zásada uplatňování vícero kritérií (nejen kvantita a kvalita rozhodovací činnosti, ale zejména i chování soudce a jeho vlastnosti);
- h) zásada veřejnosti hodnocení;
- i) zásada efektivity hodnocení (určení rozsahu sledovaných kritérií a rozsahu výstupů hodnocení, které budou zachycovány, je potřebné pro eliminaci rizika formálnosti hodnocení).⁶³

Myšlenka jednotného systému hodnocení soudců je zdařilá. Přesně stanovená pravidla pro všechny soudce v České republice, zahrnující mj. i chování soudce v jednacím síni a jeho přístup k projednávané věci, mohou sloužit soudcům k motivaci, aby byli lepšími, a zároveň mohou sloužit k větší transparentnosti.

Každé hodnocení se odvíjí zejména od nalezení a stanovení objektivních hledisek, která mohou věrohodně vypovídat o hodnocené činnosti. Nikdy však nemůže být hodnocena rozhodovací činnost soudců. Dozor nad rozhodovací činností soudců je uplatněn v zákonných mezích, a to prostřednictvím instančního postupu v rámci soudní soustavy.⁶⁴ Hodnocení soudcovské práce musí probíhat s ohledem na rozdílnost projednávaných agend. Paušální vynucování „průměrného výkonu“ není dle Jana Vyklického ospravedlnitelné, neboť soudce by mohl v souvislosti s tlakem na kvantitativní výkon rezignovat na řešení sporu dle soudcovské povinnosti plynoucí z § 79 odst. 1 ZSS.⁶⁵ Je tedy otázkou, jak kontrolu stanovit. Podle Jána Drgonece existují v zásadě dvě alternativy, jaký postup vůči soudcům uplatnit, aby zároveň nebyla ohrožena nezávislost soudní moci: kontrola „zvenčí“ prostřednictvím veřejného mínění a kontrola „zevnitř“, nejlépe soudní radou, která by byla přímo zakotvena v ústavě a v níž mají menší či větší zastoupení soudci.⁶⁶

⁶³ ŠTIČKA, M. *Hodnocení práce a kariéerní postup soudců*. Transparency International ČR [online], 2004. [cit. 16. července 2008]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/zprava-jus-ks_I.pdf>.

⁶⁴ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudce*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 57–58.

⁶⁵ VYKLICKÝ, J. Úvahy o soudnictví (úskalí soudcovské nezávislosti). *Soudce*, 2001, č. 2, s. 6.

⁶⁶ DRGONEC, J. Nezávislost súdnej moci a možnosti jej vonkajšej a vnútornej kontroly. In *Dělna soudní moci v ČR*, s. 50n.

3.1.3 Poznámky závěrem

Celoživotní vzdělávání soudců je zcela nepostradatelnou aktivitou, která je předpokladem řádného výkonu soudcovské funkce. Není však možné po vzoru zrušených ustanovení zákona o soudech a soudcích soudce k této činnosti nutit, a už vůbec ne pod jakoukoliv sankcí. Soudce sám nese zodpovědnost za svou odbornou úroveň. Sám si musí být vědom skutečnosti, že bude dobrým soudcem jen za předpokladu, bude-li se nadále vzdělávat. A zvláště má-li v nějaké oblasti potenciální rezervy, například ve znalostech cizích jazyků, evropského či mezinárodního práva.

Vzdělávací systém ale musí být nastaven tak, aby jeho účastníci mohli předávat získané poznatky svým kolegům, ale především aby je využili v praxi. A zároveň je třeba soudce podpořit ve vzdělávání kvalitní nabídkou přínosných školení a nabídnout semináře zaměřené na určité skupiny soudců (podle věku, místa jejich působení a podle jejich specializace).⁶⁷ Prozatím jsou semináře uskutečňovány v rámci Justiční akademie. De lege ferenda by bylo vhodné realizovat alespoň část seminářů a školení buď přímo na soudech, nebo poblíž (např. jazykové a počítačové kurzy, využití eLearningu apod.); zjednodušeně řečeno: aby alespoň nějaké vzdělávání směřovalo přímo za soudcem. Zároveň by mělo dojít k přijetí kariérního řádu a k propojení vzdělávání soudců s jejich kariérním postupem za současného uplatnění hodnotícího prvku. Nad kariérním řádem se diskutuje již několik let, nepovažuji za vhodné, aby se jeho přijetí nadále odkládalo.

Dobrou cestou v systému vzdělávání by mohla být spolupráce soudů a Justiční akademie s právníckými fakultami. Spokojenost by v tomto případě mohla být na všech stranách. Vyučující z právníckých fakult by mohli Justiční akademii vypomoci se zajištěním výuky. Studenti by mohli po určitou dobu soudům pomáhat po administrativní stránce a na oplátku by zajisté ocenili nabytí nějakých zkušeností.

3.2 Odpovědnost soudce

Odpovědností obecně rozumíme nepříznivý důsledek porušení zákonem dané povinnosti. Soudce musí dodržovat povinnosti vyplývající ze zákona. V opačném případě je založena odpovědnost za následek. Odpovědnost má tudíž dva aspekty;

⁶⁷ *Koncepce reformy justice v letech 2008–2010*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. [cit. 15. prosince 2007]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=383&d=188525>>.

primární ve smyslu povinnosti a sekundární ve smyslu následku za porušení povinnosti. Oba okruhy (povinnosti soudce a odpovědnost za jejich porušení) vytvářejí nedílný celek a uplatňují se vždy ve vzájemné souvislosti.

Soudcovskou odpovědnost můžeme rozlišit na morální (etickou) a právní, která zahrnuje tři složky, a to odpovědnost trestní, civilní a kárnou. Vzhledem k tomu, že výkon pravomoci je de facto realizací moci státu, musí stát soudcům poskytnout záruky pro kvalitní výkon jejich pravomoci a ti by pak měli mít povinnost recipročně projevit nejvyšší profesní standard ve své rozhodovací činnosti, chování a způsobilosti.⁶⁸

3.2.1 Morální odpovědnost – profesní etika soudce

Morální odpovědnost soudce (stejně jako každé jiné profese) je založena na solidaritě cti. Každý soudce koná sám za sebe, ale pochybení jednoho z nich poškozuje renomé ostatních. Zahrnuje pravidla pro chování příslušníka soudcovské profese, tj. jeho práva a povinnosti, a pravidla pro vztah k účastníkům soudního řízení, jeho právním zástupcům, stejně tak i pravidla pro vztah ke kolegům soudce a k ostatním pracovníkům soudu. Etika soudce má klíčový význam i z hlediska důvěry veřejnosti v justici. Soudce musí chápat svou funkci jako poslání a službu spravedlnosti.

Standardy etického jednání soudců upravují etické normy uspořádané v etickém kodexu. Tyto normy vycházejí z osvědčených principů formulovaných justiční praxí, které jsou formálně zachyceny v mezinárodněprávních dokumentech, doporučeních mezinárodních organizací, v národních legislativách a stavovských předpisech. Tyto principy pak bývají dále rozváděny výkladovou činností soudů (zvláště pak těmi soudními orgány, které jsou pověřeny výkonem kárného řízení), stejně tak v rámci dennodenní justiční praxe do konkrétních ustanovení.⁶⁹ Etický kodex nenahrazuje, nýbrž doplňuje právní normy, které upravují jednání soudců. Po formální stránce etický kodex právní normou být může, ale nemusí; v takovém případě právní normy na etický kodex zpravidla odkazují.

Primárním cílem profesního kodexu (tedy i kodexu soudců) je zavázat příslušníka dané profese ke konání podle morálních norem považovaných za součást zodpovědně

⁶⁸ HRDLIČKOVÁ, I. Odpovědnost soudce v České republice. *Soudce*, 2006, č. 9, s. 7.

⁶⁹ ŠTIČKA, M. *Aplikace etických postupů v soudním systému ČR*. Transparency International ČR [online], 2006. [cit. 27. listopadu 2007]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf>.

vykonávané práce v oboru, apelovat na profesní hrdost a vést ke správně chápané solidaritě, jež obhajuje důstojnost daného povolání.⁷⁰ Měl by napomáhat soudcům udržovat vysoké etické standardy při výkonu svého povolání a posilovat tak důvěru veřejnosti v justiční systém a jeho fungování.

Měl by také sloužit jako vodítko v neobvyklých morálně dilematických otázkách a situacích. Mladí adepti profese si prostřednictvím kodexu mohou osvojit tradici svého stavu, pochopit smysl profesní zodpovědnosti a vzít si k srdci její zájmy.⁷¹

Cesta k přijetí etického kodexu českých soudců nebyla jednoduchá. Koncepce reformy soudnictví,⁷² zpracovaná Otakarem Motejlem v roce 1999, konstatovala, že etické normy by měly být přijaty na základě zákonného zmocnění Nejvyšší soudcovskou radou a vykládány rozhodovací činností kárných senátů. Pro nedostatek politické podpory nebyla koncepce přijata.

Z iniciativy Soudcovské unie vznikl v roce 2000 stručný sedmibodový kodex nazvaný „Etické zásady chování soudce“, jenž měl být závazný pro všechny členy Soudcovské unie. Soudní praxe však s tímto dokumentem nepracovala a dále jej nerozvíjela, zejména z důvodu absence konkrétních disciplinárních pravidel.⁷³

Podle Koncepce stabilizace justice⁷⁴ zpracované Karlem Čermákem v roce 2004 měli být soudci „*schopni kolegiálního odsudku neschopných a nezodpovědných soudců a vyvinout na ně takový tlak, že se stane obecným povědomím, že pro takové soudce na soudech není místo.*“ V tomto směru měl významnou roli sehrát etický kodex, který měla přijmout Soudcovská unie. Bohužel tento materiál žádnou významnou změnu v přístupu ministerstva k problému soudcovské etiky nepřinesl.

Na 15. výročním shromáždění zástupců sekcí Soudcovské unie ČR byl 26. listopadu 2005 schválen v pořadí již druhý etický kodex, který platí dodnes. Dokument „Zásady chování soudce“⁷⁵ byl vytvořen na základě návrhu kodexu chování

⁷⁰ JANOTOVÁ, H. a kol. *Profesní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 17.

⁷¹ KRŠKOVÁ, A. Úvahy nad soudcovskou etikou. *Soudce*, 2006, č. 3, s. 9–10.

⁷² *Koncepce reformy soudnictví*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online], 1999. [cit. 7. července 2008]. Dostupné na <<http://www.justice.cz/cgi-bin/sqw1250.cgi/zresortu/koncepce1.html>>.

⁷³ ŠTIČKA, M. *Aplikace etických postupů v soudním systému ČR*. Transparency International ČR [online], 2006. [cit. 27. listopadu 2007]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf>.

⁷⁴ *Koncepce stabilizace justice*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online], 2004. [cit. 15. října 2007]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz>>.

⁷⁵ *Zásady chování soudce*. Soudcovská unie ČR [online], 2005. [cit. 23. února 2009]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/o-nas_etiic-zas.htm>.

soudců zpracovaného v roce 2001 v Bangalore,⁷⁶ přijatého skupinou justičních odborníků usilujících o posílení etiky v soudnictví a podrobného přezkumu na zasedání zástupců vysokých soudních orgánů, které se konalo v roce 2002 v Haagu. Tyto zásady nemají být „bičem na soudce“; primární sankcí za jejich porušení by totiž mělo být především odsouzení ze strany kolegů.⁷⁷

Preambule Zásad chování soudce vyzdvihuje význam důvěry veřejnosti v soudnictví a jeho morální autoritu, stejně tak nezbytnost, aby soudci chápali a ctili soudcovskou funkci jako projev důvěry veřejnosti a snažili se udržet a posílit důvěru v soudní systém. Zásady mají sloužit soudcům jako vodítko a poskytnout soudnictví rámec a interpretační základ pro úpravu chování soudců. Zásady chování soudců upravují celkem šest oblastí, a sice nezávislost, nestrannost, bezúhonnost, důstojnost, rovnost a odbornost.

Soudcovská nezávislost se chápe jako odpovědnost uložená každému soudci rozhodovat spor spravedlivě a nestranně na základě zákona a důkazů, bez vnějšího tlaku a vlivu. Je pilířem každého právního státu.

Nestrannost představuje základní předpoklad a znak výkonu funkce soudce. Funkce musí být vykonávána soudcem vždy nestranně, nezaujatě a bez předsudků. Soudce se musí zdržet projevů, které by mohly ovlivnit výsledek řízení nebo vzbudit pochybnost veřejnosti o nestrannosti řízení, a to jak ve věcech, které osobně projednává, tak i v ostatních věcech.

Bezúhonnost je nezbytným předpokladem řádného výkonu funkce soudce. Soudce se při plnění své funkce i v osobním životě chová tak, aby jeho chování nesnižovalo vážnost soudcovského stavu. Soudce odpovědně vystupuje při správě vlastního majetku a majetku své rodiny a usiluje o to, aby stejným způsobem vystupovali i příslušníci jeho rodiny a osoby žijící s ním v jeho domácnosti.

Důstojnost při vystupování v rámci výkonu funkce i v soukromém životě je pro každého soudce samozřejmostí. Veřejnost očekává vysokou úroveň ze strany soudce. Ten vždy musí mít při navštěvování událostí, vystupování, projevů nebo přijímání darů na paměti, že jeho chování bude veřejně posuzováno.

⁷⁶ Srov. *Bangalore Principles of Judicial Conduct* [online], 2002. [cit. 23. února 2009]. Dostupné na <http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf>.

⁷⁷ ŠTIČKA, M. *Posílení odpovědnosti soudců za vlastní rozhodování vůči veřejnosti*. Transparency International ČR [online], 2004. [cit. 16. července 2008]. Dostupné na <<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2659>>.

Rovnost před soudcem je základní podmínkou řádného výkonu funkce soudce. Soudce se při své činnosti vždy vyvaruje jakéhokoli projevu diskriminace. Přistupuje stejně ke každému, ať již jde o strany řízení, svědky, příslušníky jiných právních profesí, zúčastněné osoby či jiné soudce. Odbornost vyžaduje právní znalost, zkušenost, pečlivost a připravenost. Pečlivost také zahrnuje honbu za spravedlivou aplikací práva a ochranu před zneužitím procesu.⁷⁸

Žádná kodifikace, byť sebedokonaleji sepsaná, nemůže pojmout veškeré etické otázky. Navíc musí etický kodex pružně reagovat na měnící se situace ve společnosti, proto je nutné s ním neustále pracovat a přizpůsobovat etické normy nově nastalým poměrům. „Nejvyšším soudem“ soudícím chování soudce by však mělo být jeho svědomí, zdůrazňující odpovědnost za jeho činy a rozhodnutí. Je na soudci samotném, jak se vypořádá se svým konkrétním chováním a rozhodnutím, jak velkou míru odpovědnosti má a jaký má vztah k etickým hodnotám.

3.2.2 Kárná odpovědnost

Soudce je kárně odpovědný za kárné provinění, jímž rozumíme zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, kterým soudce narušuje důstojnost funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů. Míra zavinění se posuzuje dle § 4 a § 5 trestního zákona (zavinění ve formě úmyslu či nedbalosti).

Právní úprava kárné odpovědnosti soudců doznala od 1. října 2008 značných změn. Novela ZSS (zákon č. 314/2008 Sb.) v souvislosti s kárným řízením podstatně zpřísnila sankce uložené za kárná opatření. Za kárné provinění lze dle § 88 odst. 1 ZSS uložit soudci podle závažnosti kárného provinění některé z těchto kárných opatření:

- a) důtku,
- b) snížení platu až o třicet procent nejdéle na dobu jednoho roku a při opětovném kárném provinění, jehož se soudce dopustil v době před zahlazením kárného opatření, na dobu nejdéle dvou let,⁷⁹

⁷⁸ *Zásady chování soudce*. Soudcovská unie ČR [online], 2005. [cit. 23. února 2009]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/o-nas_etiic-zas.htm>.

Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct [online]. [cit. 23. února 2009]. Dostupné na <<http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment.PDF>>.

⁷⁹ Kárné opatření se vůči kárně postiženému soudci uplatní od prvního dne měsíce následujícího po dni právní moci rozhodnutí o uložení kárného opatření. Srov. § 88 odst. 5 ZSS.

- c) odvolání z funkce předsedy senátu,
- d) odvolání z funkce soudce⁸⁰.

Možnost uplatnit kárná opatření je významným prostředkem, který má udržet profesní kázeň. Má význam i pro zachování dobré pověsti soudcovského stavu jako celku, a tím i pro zvýšení důvěry veřejnosti v moc soudní. Je však možné od těchto kárných opatření upustit, a to v případě, je-li projednání kárného provinění postačující.

Jako diskutabilní se může jevit otázka odborného pochybení soudce při vlastní rozhodovací činnosti. Komentář k zákonu o soudech a soudcích uvádí, že tato pochybení je možno kárně postihnout zřejmě jen tehdy, bude-li shledáno, že přístup k aplikaci právních předpisů konkrétním soudcem je natolik vadný, že tím soudce porušuje princip vázanosti soudce zákonem nebo povinnost rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.⁸¹

Za více kárných provinění téhož soudce, projednaných ve společném řízení, se uloží kárné opatření podle ustanovení vztahujícího se na kárné provinění nejpřísněji postižitelné. V případě drobných nedostatků v práci nebo drobných poklesků v chování může orgán státní správy soudů, který je oprávněn podat návrh na zahájení kárného řízení, uložit soudci výtku, je-li to postačující.

Kárná odpovědnost zaniká, jestliže nebyl do tří let ode dne, kdy se soudce dopustil jednání nebo chování, v němž je možno spatřovat kárné provinění, podán návrh na zahájení kárného řízení. Tuto objektivní lhůtu pro podání návrhu na zahájení kárného řízení stanovuje § 89 ZSS, subjektivní lhůtu pak stanovuje § 9 ZŘSSZ (viz níže).

Řízení ve věcech kárné odpovědnosti soudců upravuje zák. č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců (dále jen „ZŘSSZ“), podle něhož se posuzuje jednak kárná odpovědnost soudce za kárné provinění, jednak způsobilost soudce vykonávat svou funkci. Nová právní úprava zavedla podle § 3 citovaného zákona jednoinstanční kárné řízení⁸² před Nejvyšším správním soudem, jenž rozhoduje

⁸⁰ K odvolávání z funkce soudce srov. náleží ÚS ze dne 21. ledna 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07.

⁸¹ KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 292.

⁸² Dříve bylo kárné řízení dvojinstanční. V 1. stupni i rozhodovaly kárné soudy, jimiž byly Vrchní soud v Praze (pro soudce přidělené či přeložené v době podání návrhu na zahájení kárného řízení k výkonu funkce k VS v Olomouci a dále pro všechny soudce přidělené nebo přeložené k výkonu funkce k soudu, jenž má sídlo v obvodu VS v Praze) a Vrchní soud v Olomouci (pro soudce přidělené nebo přeložené v době podání návrhu na zahájení řízení k výkonu funkce k VS v Praze a dále pro soudce přidělené nebo přeložené k výkonu funkce k soudu, jenž má sídlo v obvodu VS v Olomouci). O odvoláních proti rozhodnutím vrchních soudů rozhodoval ve druhém stupni Nejvyšší soud ČR.

v senátech složených z předsedy senátu, jeho zástupce, soudce a tří přísedících. Předseda senátu je soudcem Nejvyššího správního soudu, jeho zástupce je soudcem Nejvyššího soudu, další člen senátu z řad soudců je soudcem vrchního, krajského nebo okresního soudu. Jde-li o řízení ve věcech soudců rozhodujících ve správním soudnictví, je předsedou senátu soudce Nejvyššího soudu a jeho zástupcem soudce Nejvyššího správního soudu. Mezi přísedícími⁸³ musí být vždy nejméně jeden státní zástupce, jeden advokát a jedna osoba vykonávající jiné právnické povolání, je-li zapsána v seznamu přísedících⁸⁴ pro řízení ve věcech soudců. Funkční období senátu pro řízení ve věcech soudců je pětileté. Způsob určení složení senátu, rozhodování senátu a výkon funkce členů senátu upravuje § 4 až § 7 ZŘSSZ.

Kárné řízení se zahajuje na návrh, který je podán v souladu s § 128 ZSS příslušným orgánem státní správy soudů. Nově je podle § 8 ZŘSSZ k podání návrhu oprávněn vedle orgánu státní správy soudů také prezident republiky. Návrh na zahájení kárného řízení tak může podat:

- a) prezident republiky proti kterémukoliv soudci;
- b) ministr spravedlnosti proti kterémukoliv soudci;
- c) předseda Nejvyššího soudu proti kterémukoliv soudci tohoto soudu a dále proti soudci soudu nižšího stupně jednajícího ve věcech patřících do pravomoci soudů, v nichž je Nejvyšší soud vrcholným soudním orgánem;
- d) předseda Nejvyššího správního soudu proti soudci tohoto soudu a proti soudci soudu nižšího stupně jednajícího ve věcech patřících do pravomoci soudů, v nichž je Nejvyšší správní soud vrcholným soudním orgánem;
- e) předseda vrchního soudu proti soudci příslušného vrchního soudu a dále proti soudci soudu nižšího stupně;
- f) předseda krajského soudu proti kterémukoliv soudci příslušného krajského soudu a proti soudci okresního soudu;
- g) předseda okresního soudu proti soudci příslušného okresního soudu a proti soudci jiného okresního soudu.

⁸³ Podle § 5 odst. 2 ZŘSSZ může být přísedícím senátu kárného soudu jen státní občan České republiky, který v době složení slibu dosáhl věku nejméně 30 let, má způsobilost k právním úkonům, má ukončené vzdělání v magisterském studijním programu v oboru práva, je bezúhonný, má zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku, že bude svou funkci řádně zastávat, splňuje další předpoklady podle zákona č. 451/1991 Sb. Na práva a povinnosti přísedícího senátu kárného soudu se přiměřeně použijí o právech a povinnostech přísedících zákona o soudech a soudcích.

⁸⁴ Srov. § 4 odst. 4 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, v platném znění.

Návrh na zahájení kárného řízení musí být podán do šesti měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o skutečnostech týkajících se kárného provinění, které jsou rozhodné pro podání návrhu, nejpozději však do tří let ode dne spáchání kárného provinění. Původně byl počátek subjektivní lhůty koncipován jako den, „*kdy se navrhovatel dozvěděl o kárném provinění*“. Novelizací ZŘSSZ byl tedy stanoven nový počátek běhu této lhůty, zřejmě v návaznosti na někdejší závěr Ústavního soudu, podle kterého běh zákonné subjektivní lhůty k podání návrhu na kárné řízení nepočíná dnem, kdy ministru spravedlnosti byla oficiálně předána zpráva o výsledku kontroly, neboť tím by se počátek běhu uvedené lhůty stal věcí nahodilosti. Pověřil-li tedy ministr spravedlnosti, jako orgán oprávněný podat návrh na zahájení kárného řízení, provedením prověrky určitý odbor, což se běžně a pochopitelně děje, implikuje tento postup to, že lhůta k podání návrhu začíná běžet již dnem zjištění nedostatků tímto orgánem v konkrétním případě, a to bez jakékoli závislosti na době provedení prověrek a jejich výsledků u jiných soudů. Lhůta je dostatečně dlouhá k tomu, aby výsledky kontroly byly včas vyhodnoceny a vyvozeny z ní případné závěry.⁸⁵

Kromě jména a příjmení soudce, proti němuž je návrh směřován, musí návrh obsahovat také popis skutku a označení důkazů, o něž se návrh opírá. Vlastní průběh řízení podrobně upravuje § 12 až § 18 ZŘSSZ. Řízení může skončit vyslovením viny a uložením kárného opatření nebo za stanovených podmínek rozhodnutím o upuštění od uložení kárného opatření (§ 19 odst. 1), zprošťujícím rozsudkem z důvodů uvedených v odstavci druhém citovaného ustanovení, anebo zastavením řízení, vyjde-li najevo některý důvod uvedený v § 14 ZŘSSZ (tj. opožděné podání návrhu na zahájení řízení či jeho zpětvzetí, zánik funkce soudce či doručení rozhodnutí soudce o vzdání se své funkce prezidentu republiky, zánik odpovědnosti za kárné provinění).

Proti rozhodnutí v kárném řízení není možné odvolání. Existuje pouze jediný opravný prostředek, a to návrh na obnovu kárného řízení, který může soudce podat ve lhůtě tří let od nabytí právní moci rozhodnutí kárného senátu. Po uplynutí pěti let od právní moci rozhodnutí o uložení kárného opatření se hledí na soudce jako by nebyl pro kárné provinění stíhán. Jestliže výkon kárného opatření do té doby neskončil, kárný postih se zahlazuje vykonáním kárného opatření.⁸⁶

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 3. října 2002, sp. zn. IV. ÚS 302/2002.

⁸⁶ Srov. § 21, § 22, § 24 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

Novinkou v právní úpravě kárné odpovědnosti soudců je institut „tříkrát a dost“, který umožňuje podle § 91 písm. c) ZSS zahájit řízení o způsobilosti k výkonu soudcovské funkce se soudcem, který byl v posledních pěti letech uznán nejméně třikrát pravomocně vinným kárným proviněním, jestliže tato skutečnost zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání v soudcovské funkci. Dospěje-li kárný soud k závěru, že soudce není způsobilý k výkonu funkce, soudcovská funkce zaniká dnem právní moci takového rozhodnutí.

Exkurs: Konkrétní případy kárných provinění soudců

Pro ilustraci zde uvádím pár konkrétních případů, které odrážejí nejzásadnější porušení povinností při výkonu soudcovské funkce.

Vrchní soud v Praze⁸⁷ v roce 2005 odvolal z funkce soudce předsedkyni senátu Okresního soudu v Rokycanech, a to pro hrubé porušení povinností spočívající ve zdržování se na pracovišti pod vlivem alkoholu a souzení trestních věcí v jednacím síni v tomto stavu. Dále jí bylo kladeno za vinu, že není schopna řádně vést spisy, připravovat se na jednání a samostatně rozhodovat, čímž byla dle kárného senátu narušena důstojnost soudcovské funkce. Kárně obviněná soudkyně na svou obhajobu uvedla, že delší dobu trpěla depresemi a pocity přetížení a obtížného zvládnutí pracovních úkolů, navíc došlo i k narušení vztahů v jejím osobním životě. Kárný senát odůvodnil své rozhodnutí mj. tím, že problémy kárně obviněné soudkyně s požíváním alkoholu nejsou pouze krátkodobé, nýbrž trvají již deset let a závažným způsobem se negativně promítly do zhoršené schopnosti plnit její pracovní povinnosti.

Kárným senátem Vrchního soudu v Olomouci⁸⁸ byl odvolán z funkce soudce Krajského soudu v Brně. Ten totiž neinformoval žádný příslušný orgán Vězeňské služby ČR či Policie ČR o důvodném podezření, že vězeň vykonávající uložený trest odnětí svobody ve Věznici Kuřim má nelegálním způsobem umístěné telekomunikační zařízení. O tom, že jej užívá, se sám přesvědčil ať z telefonických rozhovorů s ním, nebo z osobního setkání s jeho manželkou. Soudce se hájil tím, že při telefonickém kontaktu s vězněm (svým známým) nevěděl, že je ve výkonu trestu. To mu oznámila až jeho manželka, která jej žádala, aby intervenoval u odvolacího senátu; on odmítl.

⁸⁷ Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Praze ze dne 20. října 2005, sp. zn. 1 Ds 23/2005.

⁸⁸ Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. listopadu 2006, sp. zn. 1 Ds 18/2006.

Již v minulosti se nestandardním způsobem stýkal s vícenásobným trestancem, od něhož si nechal obstarat například nákup nábytku a elektronických zařízení a naopak pro něj zařizoval různé jiné věci, jako např. pronájem autobusu, a dále mu poskytoval právní pomoc a rady (např. sepis odvolání). Kárný senát učinil právem závěr, že takové profesní selhání již není možno tolerovat. Mají-li občané důvěřovat ve výkon soudní moci, musí být reprezentována jedinci, jejichž morální profil nebude zpochybněn. S tímto závěrem se ztotožnil i kárný senát Nejvyššího soudu, jenž zamítl odvolání proti rozhodnutí pražského vrchního soudu,⁸⁹ stejně tak i Ústavní soud, který zamítl soudcovu ústavní stížnost.⁹⁰

Nechvalně známým je bývalý mladoboleslavský soudce Pavel Nagy, který byl Vrchním soudem v Praze odvolán z funkce za to, že zmeškal jednání, vymyslel si závěrečnou řeč obhajoby, zaprotokoloval ji a vynesl rozhodnutí, jako by se líčení opravdu uskutečnilo. Podle kárného soudu tuto skutečnost nelze ničím omluvit.⁹¹ Verdikt ale změnil Nejvyšší soud,⁹² jenž soudci zmírnil trest, a to jen snížením platu. Důležitou roli v rozhodnutí Nejvyššího soudu sehrál znalecký posudek psychiatra, který konstatoval, že nižší kvalita výkonu náročné soudcovské profese mohla být výsledkem choroby, kterou se soudce hájil.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo velmi shovívavé. Snížení platu by bylo adekvátním trestem v případě, že by soudce pouze zmeškal jednání. Vymyšlení si závěrečné řeči a její zaprotokolování je však naprosto něco jiného. V polovině května 2008 rezignoval na svou funkci. Důvod rezignace je více než alarmující. Domnění, že se v něm „hnulo svědomí“, bylo mylné. Rezignoval až pod tíhou důkazů, že byl za úplatku ochoten zneužít postavení soudce.⁹³

Dne 17. března 2009 byl Pavel Nagy obviněn protikorupční policií z několika trestných činů (přijetí úplatku, podplácení, zneužití pravomoci veřejného činitele, podvodu, úvěrového podvodu a neoprávněného nakládání s osobními údaji).⁹⁴

⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. února 2007, sp. zn. 1 Skno 16/2006.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07.

⁹¹ Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Praze ze dne 5. října 2007, sp. zn. 2 Ds 10/2007.

⁹² Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. března 2008, sp. zn. 1 Skno 9/2007.

⁹³ Soudce byl natočen při přijímání úplatku. Srov. KROUPA, J. Úplatný soudce a mlčící ministerstvo. TV Nova [online], pořad Natvrdo ze dne 28. 5. 2008. [cit. 1. června 2008]. Dostupné na <<http://www.nova.cz/tvarchiv/?238d=28.05.2008&238m=d&238p=NATVRDO>>.

⁹⁴ VACULÍK, V. *Hvězda skryté kamery soudce Nagy byl obviněn z korupce*. Novinky.cz [online], 18. března 2009. [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/164133-hvezda-skryte-kamery-soudce-nagy-byl-obvinen-z-korupce.html>>.

Závěrem tohoto exkursu bych se ráda pozastavila u nejčastějšího kárného provinění soudců – neúměrně dlouhé doby řízení. Je logické, že se liší případ od případu, tudíž se každý případ (délka jeho řízení) musí posuzovat individuálně.

Například kárný senát Vrchního soudu v Olomouci vyslovil názor, že může být shovívavější při posuzování průtahů za situace, kdy z obsahu spisu je zřejmé, že soudce průběžně sledoval průběh řízení (např. vyžádáním zpráv o průběhu tohoto řízení, požadavky na předložení příslušného spisu apod.), ačkoliv nezvolil efektivní postup v řízení (čímž by bylo přerušeno řízení).⁹⁵

Z rozhodnutí kárných senátů je zřejmé, že může nastat situace, která i přes veškeré úsilí soudce může vést k neúměrným průtahům v řízení, a to zejména na základě dvou skutečností. První skutečnost představuje nevyrovnaný nápad věcí ve spojitosti s ne příliš vhodným rozvrhem práce. Například soudce Obvodního soudu pro Prahu 2 v kárném řízení proti své osobě poukázal na obsahovou nevyrovnanost nápadu civilních věcí, způsobenou rozdělováním věcí podle počátečních písmen žalovaného, přičemž mu byly po několik let přidělovány spory proti pojišťovně, které jsou svým obsahem a charakterem náročné, složité, často s potřebou znaleckého zkoumání. Opakovaně na pracovních poradách vyslovoval nesouhlas s tímto rozdělováním sporů, navrhoval kolovací systém, či alespoň častější střídání písmen mezi ostatní soudce, jeho argumenty však nebyly vyslyšeny.⁹⁶

Druhou skutečnost demonstrují okolnosti, které nemůže soudce sám ovlivnit. Kupř. soudkyně Okresního soudu v Děčíně po návratu ze stáže u soudu vyšší instance převzala agendu zemřelého soudce, která byla velmi zanedbaná, snažila se vyřídit přednostně starší věci, přičemž se u ní objevily vážné zdravotní problémy, rozpadl se jí dlouholetý partnerský vztah a měla problémy s rizikovým těhotenstvím.⁹⁷

3.2.3 Trestní odpovědnost a odpovědnost za přestupek

Soudce obecně požívá trestněprávní imunity. Ustanovení § 76 ZSS však nevyklučuje trestní odpovědnost soudců za činy spáchané při výkonu jejich funkce nebo v souvislosti s ním. Soudce lze trestně stíhat nebo vzít do vazby jen se souhlasem prezidenta republiky. Požadovaný souhlas prezidenta není dán, byl-li by souhlas

⁹⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. dubna 2008, sp. zn. 1 Ds 3/2008.

⁹⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 16. března 2007, sp. zn. 1 Ds 14/2006.

⁹⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. 2 Ds 12/2006.

odepřen, tzn., že by se prezident vyslovil tak, že jej neuděluje. Svolení je třeba k trestnímu stíhání pro trestný čin, který byl spáchán v souvislosti s výkonem soudcovské funkce, a to i v případě, kdy osoba, která jej spáchala, již soudcovskou funkci nevykonává. Orgány činné v trestním řízení takový souhlas opatřují přímo od oprávněného orgánu, nikoliv prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti.⁹⁸ Orgán, který zahájil trestní stíhání proti soudci, o tom musí vyrozumět Ministerstvo spravedlnosti ČR a předsedu příslušného soudu. Trestní zákon ve své zvláštní části vyjmenovává trestné činy, jichž se soudce může dopustit v souvislosti s výkonem své funkce (zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158, maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti dle § 159 TZ a přijímání úplatku dle § 160).

Pravomocné odsouzení soudce za trestný čin, jenž svou povahou zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání v soudcovské funkci, je dle § 91 ZSS jedním ze tří případů, kdy je soudce nezpůsobilý vykonávat soudcovskou funkci. Zbylými případy jsou nepříznivý zdravotní stav,⁹⁹ který dlouhodobě soudci nedovoluje vykonávat jeho funkci, a již zmíněný „institut třikrát a dost“. O nezpůsobilosti soudce vykonávat svou funkci se rozhoduje na návrh ministra spravedlnosti nebo předsedy soudu, k němuž byl soudce přidělen nebo přeložen. V řízení o způsobilosti soudce vykonávat svou funkci se přiměřeně použijí ustanovení o řízení o kárné odpovědnosti soudců.¹⁰⁰

Dopustí-li se soudce přestupku dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, bude s ním vedeno řízení podle tohoto zákona.¹⁰¹ Zákon o přestupcích stanovuje sankce, které lze soudci za přestupek uložit. Poškozený, jemuž byla přestupkem způsobena majetková škoda, může v řízení uplatnit nárok na její náhradu.¹⁰² Bude-li soudce uznán vinným ze spáchání přestupku, uloží se mu povinnost nahradit škodu, uplatnil-li poškozený nárok na její náhradu včas a škoda i její výše byly spolehlivě zjištěny. Nedopustil-li se soudce přestupku nebo mu ho nelze prokázat, správní orgán příslušný

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 1998, sp. zn. 11 Tz 124/98.

⁹⁹ Pro nezpůsobilost k výkonu funkce soudce ze zdravotních důvodů je nezbytné, aby zjištěný nepříznivý zdravotní stav způsobil dlouhodobou nemožnost vykonávat funkci. Posouzení tohoto náleží výhradně kárnému soudu. V případě následného zlepšení zdravotního stavu a záměru vrátit se k výkonu původní funkce musí dojít k opakování celého procesu ustanovování do soudcovské funkce bez jakýchkoliv výjimek. (Srov. KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 301.)

¹⁰⁰ Srov. § 26 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců.

¹⁰¹ Před 1. říjnem 2008 mohla být soudcova odpovědnost za přestupek na základě jeho žádosti projednána v kárném řízení.

¹⁰² Srov. § 70 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

k projednání přestupku¹⁰³ řízení zastaví a poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody, odkáže s jeho nárokem na občanské soudní řízení nebo na řízení před jiným příslušným orgánem.¹⁰⁴

3.2.4 Civilní odpovědnost

Civilní odpovědností rozumíme odpovědnost za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Soudce z titulu své nezávislosti nemůže být vůči účastníkům soudního řízení soukromoprávně odpovědný. Tato neodpovědnost však nemůže být na újmu postižené straně.

Odpovědnost za vzniklou škodu tedy přechází na stát, a to za podmínek stanovených v zákoně č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) – dále jen „ZOŠ“. Stát tak odpovídá za škodu, která byla způsobena rozhodnutím, jež bylo vydáno v občanském soudním řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo v řízení trestním, anebo nesprávným úředním postupem. Účelem zmíněného zákona je a priori zabezpečit poškozeným účinnou reparaci škody, jež byla způsobena při výkonu veřejné moci. Podle § 31a odst. 2 ZOŠ se poskytuje též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, a to bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda.¹⁰⁵ Tato právní úprava přispívá ke zkvalitňování výkonu veřejné moci tím, že zároveň působí k předcházení těmto škodám. Vznik odpovědnosti státu za škodu je podmíněn tím, že nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup musí vést v příčinné souvislosti ke vzniku škody. Přitom stačí, jedná-li se o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou.¹⁰⁶

Ve věcech náhrady škody způsobené rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o regresních náhradách jedná jménem státu Ministerstvo spravedlnosti (viz § 6 odst. 1, 2 ZOŠ). Soudce může být postižen regresní náhradou podle oddílu pátého ZOŠ.

¹⁰³ Srov. § 52 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

¹⁰⁴ Srov. § 70 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

¹⁰⁵ Podrobněji k tomu např. náleží Ústavního soudu ze dne 17. června 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2003, sp. zn. 25 Cdo 344/2001.

Podle § 17 odst. 2 zákona může stát požadovat po soudci regresní náhradu pouze tehdy, pokud byla vina soudce zjištěna v kárném nebo trestním řízení. Výše regresní úhrady nesmí přesahovat jednu šestinu částky zaplacené tím, kdo regresní úhradu požaduje, nejvýše však 5.000 Kč (s výjimkou úmyslného zavinění). Soud má však má moderační právo; může regresní úhradu přiměřeně snížit, ne však v případech, jde-li o škodu způsobenou úmyslně.

Pojem „nezákonné rozhodnutí“ není v zákoně definován. Právní teorie a ustálená soudní praxe jej však vymezují jako „*rozhodnutí, které se porušením právní normy aplikované na konkrétní případ, v němž se určují subjektivní práva a právní povinnosti účastníků řízení, ocitá v rozporu s objektivním právem neboli je nezákonné*“.¹⁰⁷ Odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí je odpovědností objektivní, proto není podstatné, zda nezákonné rozhodnutí bylo zrušeno z důvodů procesních vad, pro vady skutkových zjištění nebo pro nesprávné právní posouzení.¹⁰⁸ Stát odpovídá rovněž na rozhodnutí o vazbě, trestu nebo ochranném opatření. Předpokladem této odpovědnosti je zproštění obžaloby, zastavení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu a zrušení rozhodnutí o ochranném opatření pro nezákonnost (viz § 9 až § 12 ZOŠ).

Postavení osoby oprávněné uplatnit vůči státu nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím přiznává zákon výslovně i osobám, s nimiž v řízení mělo být jednáno jako s účastníkem, avšak nestalo se tak.¹⁰⁹ Osoba může uplatnit nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle § 8 ZOŠ.

Rovněž pojem „nesprávný úřední postup“ není zákonem definován. Ustanovení § 13 ZOŠ pod tento výraz zahrnuje také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Obecně lze nesprávný úřední postup definovat jako „*porušení právní normy, která stanoví předepsaný postup státního orgánu, resp. porušení účelu postupu státního orgánu, jenž – ať již souvisí s rozhodovací činností státního orgánu či nikoli – nenašel svůj bezprostřední výraz ve vydaném rozhodnutí*“.¹¹⁰ Z této definice je možné tedy vyvodit, že nesprávný úřední postup bude záležet

¹⁰⁷ KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. – DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: 2 sv., díl třetí: Závazkové právo*. 4., aktualizované a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005, s. 528.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. října 2008, sp. zn. 28 Cdo 2397/2006.

¹⁰⁹ VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 62.

¹¹⁰ KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. – DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: 2 sv., díl třetí: Závazkové právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2005, s. 530.

v činnosti či nečinnosti veřejné moci, která bude prováděna příslušným orgánem v rozporu s právními předpisy nebo se zásadami výkonu veřejné správy.

Podrobněji bych se nyní zastavila u průtahů v řízení, které jsou v judikatuře Ústavního soudu podřazeny pod zásah orgánu veřejné moci. Ten je Ústavním soudem chápán zpravidla tak, že jde o „*převážně jednorázový, protiprávní a zároveň protiústavní útok tohoto orgánu vůči základním ústavně zaručeným právům a svobodám, který v době útoku představuje trvalé ohrožení po právu existujícího stavu, přičemž takový útok sám není výrazem (výsledkem) řádné rozhodovací pravomoci tohoto orgánu a jako takový se vymyká obvyklému přezkumnému či jinému řízení*“.¹¹¹

Za nesprávný úřední postup spočívající v porušení zásady rychlosti řízení lze tedy považovat pouze takový postup soudu v řízení, „*kdy doba jeho průběhu neodpovídá složitosti, skutkové a právní náročnosti projednávané věci, a kdy délka řízení tkví v příčinách vycházejících z působení soudu v projednávané věci; oproti tomu stát nemůže odpovídat za průtahy, které jsou způsobeny nedostatkem součinnosti či dokonce záměrným působením ze strany účastníků či jsou vyvolány jinými okolnostmi, které nemají původ v povaze soudů a jejich institucionálním a organizačním vybavení*“.¹¹² Není přitom rozhodující, zda průtahy způsobuje subjektivní faktor stojící na straně soudu (resp. rozhodujícího soudce) či objektivní faktor, jenž zahrnuje celkovou úpravu organizace soudnictví včetně množství napadlých věcí či nedostatečného administrativního zázemí soudů. Za průtahy odpovídá stát jako celek.¹¹³

Do zákona o soudech a soudcích byl včleněn § 174a, který dává účastníkovi či straně řízení možnost navrhnout soudu, aby určil lhůtu pro provedení procesního úkonu, u kterého podle jeho názoru dochází k průtahům v řízení. Návrh na určení lhůty lze podat jen za předpokladu, že se účastník řízení nejprve obrátil na příslušný orgán státní správy soudů se stížností¹¹⁴ na průtahy v řízení podle § 164 a násl. ZSS a ta jím nebyla, podle jeho názoru, řádně vyřízena (sice byla vyřízena, ale on se závěry vyřízení nesouhlasí, nebo nebyla ve lhůtě stanovené zákonem vyřízena vůbec).¹¹⁵

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 7. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 391/07.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000.

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2004, sp. zn. I. ÚS 660/03.

¹¹⁴ Podrobnosti související s postupem při přijímání, evidování a vyřizování stížností dle § 164 odst. 1 ZSS a podání, jimiž stěžovatel žádá prošetření způsobu vyřízení stížností dle § 174 odst. 1 ZSS jsou upraveny v Instrukci Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 28. února 2002, čj. 106/2001-OSM, o vyřizování stížností na postup soudů podle zákona č. 6/2002 Sb., v platném znění.

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. února 2007, čj. Aprk 1/2007–26.

Řízení o návrhu na určení lhůty je řízením sui generis, jehož předmětem je pouze posouzení toho, zda v řízení před soudem nedochází k neodůvodněným průtahům. Nadřízený soud pouze určuje, zda procesní úkony, ohledně nichž je tvrzeno, že jejich neprováděním dochází k průtahům v řízení, mají být provedeny a v jaké lhůtě. Ústavní soud k § 174a ZSS uvedl, že „je v našem právním řádu prvním pokusem o systémové řešení průtahů při soudcovském rozhodování. Tato úprava vychází ze zásady, že je v pravomoci nadřízeného soudu posoudit, zda k průtahům dochází. Nejde tedy o zásah jiné moci do výkonu soudní pravomoci.“¹¹⁶

Soudce by měl pracovat s rozmyslem tak, aby vedl řízení k nejrychlejšímu, ale zároveň nejspravedlivějšímu cíli. Dojde-li i přesto k průtahům, písemné ospravedlnění soudce všem účastníkům by mělo být naprostou samozřejmostí.

3.3 Soudcovská unie České republiky

Navzdory tomu, že politická práva soudce uvádím až ve druhé části této práce, úmyslně zařazuji Soudcovskou unii ČR do kapitoly věnované právům a povinnostem soudce. Možná se tento úmysl může jevit jako nekoncepční, nicméně právo soudce sdružovat se v Soudcovské unii k hájení soudcovských zájmů je zřejmě nejvýznamnějším právem každého soudce, proto považuji za vhodnější začlenit výklad o stavovském sdružení soudců právě do této oblasti.

Soudcovská unie¹¹⁷ (dále jen „SU ČR“, popř. „Unie“), jejímž členem se může stát každý soudce na základě písemné přihlášky, je nejreprezentativnější formací českých soudců, a proto ji v této práci nelze opomenout. Byla založena v roce 1990 jako nepolitické, profesní a dobrovolné stavovské sdružení soudců, vycházející z principů demokracie, právního státu, nezávislosti, mravní integrity a odpovědnosti soudců. Jejím posláním je podílení se na soustavném zvyšování právního vědomí společnosti a úrovně ochrany práv a svobod člověka.

SU ČR je aktivním členem Mezinárodní asociace soudců, Evropské asociace soudců (European Association of Judges) a sdružení MEDEL [Magistrats Européens pour la Démocratie et les Libertés (Evropští soudci pro demokracii a svobodu)]. Pořádá

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 60/04.

¹¹⁷ SU ČR se vedle soudcovských rad podílí na výkonu státní správy soudů. Zákon svěřuje této profesní organizaci pouze právo na projednání legislativních záměrů na úpravu pravomoci soudů a jejího výkonu a záměrů týkajících se organizace soudců, postavení soudců a výkonu státní správy soudu. (Srov. § 175 ZSS.)

řadu seminářů, odborných stáží a mezinárodních konferencí, které jsou věnovány mj. nezávislosti soudnictví, postavení soudců v různých zemích, správě a samosprávě soudnictví nebo Evropské úmluvě o lidských právech. Podle podílu členů na celkovém počtu soudců patří SU ČR k nejsilnějším profesním sdružením v rámci Evropy.¹¹⁸

SU ČR dále prosazuje a chrání nezávislost soudců; podílí se na profesionální přípravě soudců a justičních čekatelů; zastupuje duchovní, materiální a sociální zájmy soudcovského stavu; přispívá k vytváření demokratického právního řádu; prosazuje moderní koncepci postavení, významu a organizace soudnictví; rozvíjí spolupráci s obdobnými zahraničními sdruženími.

K naplnění těchto cílů Unie kromě jiného zaujímá stanoviska k návrhům právních předpisů; jedná o zájmech soudnictví, soudců a jejich stavovské organizace na všech úrovních státní správy; poskytuje sdělovacím prostředkům informace o stavu českého soudnictví; pořádá přednášky a semináře a neustále rozvíjí spolupráci s vysokými školami v České republice i v zahraničí; vydává písemné informace pro potřeby soudců; spolupracuje s právníckými a soudcovskými organizacemi v ČR i v zahraničí.¹¹⁹ K prohloubení nebo rozšíření odborných činností soudců a Unie přispívají odborné komise, a to komise vzdělávací, komunikační, finanční, legislativní a mezinárodní.¹²⁰

3.4 Poznámky závěrem

Znázorněné kárné prohřešky soudců dokazují, že ani soudce není neomylný. Chybovat je sice lidské, přesto každý soudce by měl mít na zřeteli, že jejich povolání vyžaduje vysoký odborný a morální kredit. Proto každá podstatná chyba soudce musí být potrestána. Čím je pochybení závažnější, tím vyšší by měl být trest. Nelze však posuzovat všechny soudce, kteří se dopustí nějakého kárného provinění, stejně. A zde mám na mysli především jednání vedoucí k průtahům v řízení. Důvod, proč jsem uvedla případy soudce a soudkyně, kteří byli kárně obviněni z průtahů v řízení, tkví ve snaze poukázat na možné příčiny takových průtahů. Mnohdy totiž za průtahy stojí okolnosti,

¹¹⁸ Soudcovská unie ČR [online]. Dostupné na: <http://www.soudci.cz/cz/o-nas_profil.htm>.

¹¹⁹ *Stanovy Soudcovské unie České republiky* [online]. [cit. 15. prosince 2007]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/o-nas_stanovy.htm>.

¹²⁰ Soudcovská unie ČR [online]. [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.soudci.cz/vzdelavaci-komise.php>>.

kteří ani ten nejlepší soudce není schopen ovlivnit. A tak by na tyto případy měl být brán ohled.

S velkým očekáváním jsem sledovala přípravu změn právní úpravy odpovědnosti soudců, zejména co se kárné odpovědnosti týče. Novela si klade za cíl zejména zkvalitnit soudní rozhodování za současného respektování dělby moci a nezávislosti soudců. Vítám, že došlo ke zpřísnění kárné odpovědnosti soudců, nicméně se domnívám, že zpřísnění mohlo být ještě o něco málo citelnější. Maximální hranice kárného opatření spočívajícího ve snížení platu byla zvýšena o pět procentních bodů, ačkoliv Koncepce reformy justice v letech 2008–2010 počítala se zvýšením dokonce o 25 %. Na druhé straně byla prodloužena maximální doba, po níž může být kárné opatření ve formě snížení platu uloženo, je tak rozšířen prostor pro úvahu kárného soudu.

Dále je potěšující zavedení „laického prvku“ do kárného řízení, které by mělo v kárném senátu dle důvodové zprávy vnést úhel pohledu odlišný od těch, které lze předpokládat u členů kárných senátů z řad soudců, a mělo by umožnit posouzení kárného provinění jednak komplexněji, jednak objektivněji.¹²¹ Vzhledem k tomu, že kárným soudcům byla vyčítána stavovská solidarita se soudci, kteří se dopustili kárného provinění, je tato novinka přínosem. Upřímně chci věřit, že se nyní soudcovská loajalita nebude projevovat v takové míře jako dosud.

Nejvíce mě však překvapilo zavedení jednostupňového řízení.¹²² Podíváme-li se do mezinárodních dokumentů Mezinárodní asociace soudců, zjistíme, že tato změna znamená jistý odklon od mezinárodních standardů.¹²³ Srovnání se zahraničními způsoby odvolávání soudců a soudních funkcionářů nasvědčuje tomu, že způsob odvolávání soudců a soudních funkcionářů (pokud existuje samostatná možnost odvolat soudního funkcionáře bez toho, aby byl daný funkcionář odvolán i jako soudce) se často odehrává

¹²¹ *Sněmovní tisk 425*. Parlament ČR. Poslanecká sněmovna. [online], 2008. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=425&CT1=0>>.

¹²² Z důvodové zprávy: „Z dosavadní praxe odvolání ve věcech kárného postihu ve věcech soudců vyplývá, že odvolání je podáno v přibližně jedné třetině případů. Ve zbývajících případech je řízení *de facto* jednostupňové. Druhostupňový soud v podobě kárného senátu Nejvyššího soudu v praxi funguje jako jakýsi orgán „graciační“, který nepochybuje o skutkových zjištěních prvostupňového kárného soudu, tradičně však pouze uložené kárné opatření zmírňuje (sníží srážky z platu či úplně upustí od potrestání).“ Srov. *Sněmovní tisk 425*. Novela zákona o soudech a soudcích: důvodová zpráva. Parlament ČR. Poslanecká sněmovna. [online], 2008. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=425&CT1=0>>.

¹²³ Např. Základní principy nezávislosti soudnictví v bodu 20 předpokládá možnost přezkoumání rozhodnutí o kárné odpovědnosti (vyšším soudem). Dále toto předpokládá např. Evropská charta soudců (bod 5.1).

pouze v jednom stupni.¹²⁴ Jsem toho názoru, že ačkoliv je ve většině případů řízení de facto jednostupňové, neměla by být soudci odepřena možnost se v případě potřeby odvolat k vyšší instanci.

Ostrou kritikou na novelu zákona o soudech a soudcích nešetří Jan Vyklický, podle něhož představuje „*dosavadní vrchol snah o destrukci nezávislosti soudnictví*“. Dle jeho názoru novela místo řešení existujících potíží vnáší do soudnictví další problémy (konfrontaci, rizika vydírání a zneužití kárné iniciativy, celkové posílení politické moci nad soudci).¹²⁵ Takto ostře proti předmětné novele nevystupuje sám. Zejména v časopise *Soudce* lze za poslední dobu nalézt množství kritických článků, v nichž nejvíce je napadáno právě posílení politické moci nad soudci a jednoinstančnost kárného řízení. Ačkoliv může mít kritika své opodstatnění, myslím, že je nutné nějakou chvíli vyčkat, a vyhodnotit dopady nové úpravy až následně.

V roce 2004 započaly debaty o možné úpravě střetu zájmů i pro soudce a zavedení majetkových příznání soudců. Předpokládaná úprava střetu zájmů měla stanovit okolnosti, za jakých by mohlo v případě soudce dojít ke střetu zájmů, a zároveň sankce za porušení povinností vyhýbat se těmto okolnostem. Dosud však taková úprava zákona o střetu zájmů pro soudce nebyla realizována. V současné době se o tomto tématu, dle mého subjektivního názoru dosti podstatném tématu, nehovoří, přesto se o něm alespoň letmo zmíním. Ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil se dříve k této věci vyjádřil takto: „*Osobně to spíš považuji za šikanování soudců ...*“¹²⁶ Sdílím názor soudců, kterým prý nápad zavedení majetkového příznání nevádí. Luboš Vlasák k tomuto uvedl: „*Pro soudce by podobné opatření bylo dokonce i určitou jistinou v případě nějakého nařčení.*“¹²⁷ Bohužel se nápad zavedení majetkových příznání zřejmě v nejbližší době neuskuteční, což je škoda (zejména s ohledem na případ úplatného soudce Nagye).

Jsem pro zavedení majetkových příznání, neboť se domnívám, že pokud soudce má svědomí čisté a příjmy průhledné, neměl by být pro něj žádný problém priznat svůj majetek. Zároveň bych však spatřovala jisté nebezpečí v případě, jestliže by byly takové majetkové soupisy veřejně přístupné komukoliv, jako například u našich slovenských

¹²⁴ *Sněmovní tisk 425. Novela zákona o soudech a soudcích*. Parlament ČR. Poslanecká sněmovna. [online], 2008. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=425&CT1=0>>.

¹²⁵ VYKLICKÝ, J. Kam kráčí české soudnictví aneb Kam jsme to dotáhli. *Soudce*, 2008, č. 11, s. 22–23.

¹²⁶ VACA, J. – NAVARA, L. Soudci by měli dávat soupis majetku. *MF DNES*, 12. června 2006, s. 4.

¹²⁷ Tamtéž.

sousedů¹²⁸. Nezavrhovala bych ani veřejné zpřístupnění, ale nikoliv prostřednictvím internetu. Uměla bych si představit, že na základě odůvodněné žádosti s vyslovenou pochybností by mohl člověk u daného soudu nahlédnout do majetkového přiznání toho kterého soudce. Bylo by nutné zabezpečit, aby se soudci kvůli majetkovým přiznáním nestali terčem útoků ze strany odsouzených či žalovaných, kteří by mohli na soudce vytvářet nátlak například vydíráním. Na přiznání by měli podle Karla Čermáka, tehdejšího navrhovatele majetkových přiznání soudců, dohlížet nadřízení jednotlivých soudců (předseda příslušného soudu).¹²⁹ Nepovažuji však za vhodné, aby dohlížitelem byla pouze jedna osoba. Spíše bych navrhovala soudcovské rady, případně Nejvyšší soudcovskou radu, bude-li někdy zřízena.

Bude zajímavé sledovat, zda se tato otázka stane v blízké době opět aktuální a k jaké úpravě se eventuálně dospěje.

¹²⁸ Na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti SR je možné v seznamu soudců vyhledat buďto přímo podle jména, nebo podle soudu konkrétní osobu soudce a podívat se na detailní záznam o majetku, který ten který soudce vlastní. K takovému soupisu má přístup každý uživatel internetu. Obsahem soupisu jsou movité a nemovité věci, majetkové práva a závazky atd. Srov. *Majetkové priznania sudcov*. Ministerstvo spravedlnosti SR [online], 2008. [cit. 20. února 2009]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/h.aspx?pg=lb8&uc=adr/zs3>>.

¹²⁹ VACA, J. – NAVARA, L. Soudci by měli dávat soupis majetku. *MF DNES* ze dne 12. června 2006, s. 4.

4. Zánik funkce soudce

K zániku funkce soudce může dojít výhradně ze zákonem vymezených důvodů. Ustanovení § 94 ZSS obsahuje taxativní výčet způsobů zániku, k nimž dochází ex lege, nastane-li zákonem předpokládaná skutečnost. K zániku funkce, který nemůže soudce ani oddálit, ani mu zabránit, dochází:

- a) uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let;
- b) dnem právní moci rozhodnutí, kterým bylo zjištěno, že je z důvodu uvedeného v § 91 ZSS nezpůsobilý vykonávat soudcovskou funkci;¹³⁰
- c) dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný z nedbalosti;
- d) dnem právní moci rozhodnutí, kterým mu bylo uloženo kárné opatření odvolání z funkce soudce;¹³¹
- e) dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl soudce zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena;
- f) dnem, kdy soudce pozbyl státního občanství České republiky;
- g) smrtí nebo dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl soudce prohlášen za mrtvého.

Jediným způsobem skončení funkce, k němuž dochází v důsledku jednostranného právního úkonu soudce, je vzdání se funkce podle § 95 ZSS. V takovém případě funkce soudce zanikne uplynutím tří kalendářních měsíců následujících po měsíci, v němž bylo oznámení soudce o vzdání se funkce doručeno prezidentu republiky.

¹³⁰ Soudce je dle § 91 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, nezpůsobilý vykonávat soudcovskou funkci, jestliže mu nepříznivý zdravotní stav dlouhodobě nedovoluje vykonávat jeho funkci, nebo byl-li pravomocně odsouzen za trestný čin a takové odsouzení nebylo důvodem k zániku funkce soudce dle § 94 písm. c), jestliže čin, za který byl soudce odsouzen, svou povahou zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání v soudcovské funkci, anebo byl v posledních pěti letech před podáním návrhu na zahájení řízení o způsobilosti soudce vykonávat svou funkci nejméně třikrát pravomocně uznán vinným kárným proviněním, jestliže tato skutečnost zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání v soudcovské funkci. O nezpůsobilosti soudce vykonávat svou funkci se rozhoduje na návrh ministra spravedlnosti nebo předsedy soudu, k němuž byl soudce přidělen nebo přeložen, a to v řízení podle zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců.

Pro nezpůsobilost k výkonu soudcovské funkce ze zdravotních důvodů dle § 91 písm. a) ZSS je nezbytné, aby zjištěný nepříznivý zdravotní stav způsobil dlouhodobou nemožnost vykonávat funkci. Posouzení náleží výhradně kárnému soudu. V případě následného zlepšení zdravotního stavu a záměru vrátit se k výkonu původní funkce musí dojít k opakování celého procesu ustanovování do soudcovské funkce bez jakékoliv možnosti výjimečného řešení. (Srov. KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 301.)

¹³¹ Srov. § 88 odst. 1 písm. d) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

4.1 Dočasné zproštění výkonu funkce soudce

Od zániku funkce je třeba odlišovat dočasné zproštění výkonu funkce soudce. Na rozdíl od zániku soudcovské funkce je dočasné zproštění výkonu funkce opatřením, v jehož důsledku sice i nadále trvá soudcovská funkce a tím i pracovní vztah soudce, avšak soudce nesmí po dobu trvání dočasného zproštění vykonávat jakoukoliv činnost či úkony s funkcí soudce spojené.¹³² Z povahy věci vyplývá, že odpadne-li důvod, pro něž byl soudce dočasně své funkce zproštěn, obnoví se výkon funkce ve svém původním rozsahu. Důvody pro dočasné zproštění výkonu funkce jsou dvojí povahy, laicky řečeno: buď „za odměnu“, nebo „za trest“.

V prvním případě – obligatorním – ministr spravedlnosti soudce dočasně zproští výkonu funkce,

- a) byl-li jmenován soudcem Ústavního soudu, a to na dobu výkonu této funkce, po níž nenáleží soudci plat a další náležitosti spojené s výkonem funkce soudce podle zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů;
- b) stal-li se soudcem nebo asistentem soudce mezinárodního soudu nebo byl-li pověřen výkonem obdobné funkce u mezinárodního soudu, a to na dobu výkonu této funkce, po níž náleží soudci plat a další náležitosti spojené s výkonem funkce soudce podle zákona č. 236/1995 Sb., není-li s výkonem funkce soudce mezinárodního soudu spojeno poskytování odměny;¹³³
- c) byl-li dočasně přidělen k ministerstvu nebo Justiční akademii podle § 68 odst. 1 ZSS, a to na dobu tohoto dočasného přidělení, po níž náleží soudci plat a další náležitosti spojené s výkonem funkce soudce podle zákona č. 236/1995 Sb.;
- d) byl-li dočasně přidělen k orgánu nebo organizaci se sídlem mimo území České republiky, do mírové nebo záchranné operace nebo k humanitární pomoci mimo území ČR (§ 70a ZSS), a to na dobu tohoto dočasného přidělení, po níž náleží soudci plat a další náležitosti spojené s výkonem funkce soudce podle zákona

¹³² KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 311.

¹³³ Soudce má rovněž nárok na náhrady nákladů poskytované při výkonu funkce v zahraničí, pokud tyto náklady nehradí ten, u něhož tuto funkci vykonává. Náhrady nákladů poskytovaných při výkonu funkce v zahraničí stanoví vláda nařízením, a to náhradu zvýšených životních nákladů, zvýšených vybavovacích výdajů, jízdních výdajů a výdajů za ubytování, výdajů spojených s přepravou osobních věcí. (Srov. § 99 odst. 4, odst. 5 ZSS.)

č. 236/1995 Sb., není-li s výkonem funkce soudce mezinárodního soudu spojeno poskytování odměny.¹³⁴

Dle § 99 odst. 2 zákona o soudech a soudcích dojde k dočasnému zproštění výkonu soudcovské funkce dnem, v němž bylo soudci doručeno rozhodnutí, nebyl-li v rozhodnutí uveden den pozdější. K dočasnému zproštění výkonu funkce nedojde dnem doručení rozhodnutí, nýbrž okamžikem doručení rozhodnutí. Tato interpretace odpovídá potřebě zabránit dočasně zproštěnému soudci neprodleně v dalším výkonu jeho činnosti a současně nezpochybňuje úkony soudce provedené v době do doručení rozhodnutí.¹³⁵

V případě druhém – fakultativním – může rozhodnutím ministra spravedlnosti dojít k dočasnému zproštění výkonu funkce u soudce,

- a) který je trestně stíhán, a to do pravomocného skončení trestního stíhání;
- b) je-li kárně stíhán pro takové kárné provinění, pro které je navrženo uložení kárného opatření odvolání z funkce, a to na dobu do pravomocného skončení kárného řízení;
- c) bylo-li z důvodu uvedeného v § 91 ZSS zahájeno řízení o jeho nezpůsobilosti vykonávat soudcovskou funkci, a to na dobu do pravomocného skončení tohoto řízení.

Po dobu fakultativního dočasného zproštění výkonu funkce soudci náleží polovina platu, na něž vznikl soudci ke dni účinnosti dočasného zproštění výkonu funkce a po dobu trvání dočasného zproštění nárok podle zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů. Nedošlo-li k zániku funkce, doplatí se soudci zbývající část platu, jestliže by mu na něj jinak vznikl nárok; to neplatí, byl-li soudce pravomocně odsouzen pro trestný čin.

Proti rozhodnutí o dočasném zproštění výkonu funkce v případě kárného stíhání může soudce do pěti pracovních dnů od jeho doručení podat námítky k soudu příslušnému podle § 3 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců. Podání námitek nemá odkladný účinek.

¹³⁴ Soudce má rovněž nárok na náhrady nákladů poskytované při výkonu funkce v zahraničí, pokud tyto náklady nehradí ten, u něhož tuto funkci vykonává. Náhrady nákladů poskytovaných při výkonu funkce v zahraničí stanoví vláda nařízením, a to náhradu zvýšených životních nákladů, zvýšených vybavovacích výdajů, jízdních výdajů a výdajů za ubytování, výdajů spojených s přepravou osobních věcí. (Srov. § 99 odst. 4, odst. 5 ZSS.)

¹³⁵ KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 312.

Rozdíl mezi dočasným zproštěním obligatorním a fakultativním spočívá v tom, že na rozdíl od obligatorního zproštění, k němuž dochází vždy, nastane-li zákonem definovaná událost, fakultativní dočasné zproštění dle § 100 ZSS záleží vždy na ministrově úvaze. Zákon pouze stanoví podmínky, za nichž lze o dočasném zproštění výkonu funkce uvažovat. Při těchto úvahách by však měla být vždy brána v potaz možnost vzniku pochybnosti o spravedlivém a nestranném výkonu soudnictví. V případě vzniku sebemenší pochybnosti by měl ministr o dočasném zproštění rozhodnout.

Zákonem č. 314/2008 Sb. byl do oddílu věnovanému dočasnému zproštění výkonu funkce vložen § 100a, který upravuje dočasné zproštění výkonu funkce předsedy nebo místopředsedy soudu. S ohledem na neexistenci souvislosti s výkonem soudcovské funkce je tato problematika vyložena v části druhé, podkapitole 9.1.2.

5. Koncepce reformy justice se zřetelem na postavení soudce

Závěrem první části bych chtěla alespoň ve stručnosti poukázat na dvě otázky koncepce reformy justice, které určitým způsobem souvisejí s budoucím postavením soudce a které jsem nepovažovala za vhodné zařadit do předchozích kapitol.

Vycházím z Koncepce reformy justice v letech 2008–2010,¹³⁶ jež si klade za cíl justici zefektivnit, zpružnit, zrychlit, zlevnit a kvalifikovat. K naplnění těchto cílů by mělo dojít mj. ke změně personálního složení soudů, k „od břemenění“ justice, zavedení práce v minitymech, vzdělávání osob působících v justici a otevřenosti justice.

5.1 Personální složení soudů

Česká republika měla k 1. lednu 2008 celkem 3019 soudců (viz příloha č. 2). Velký počet soudců je však z dlouhodobého hlediska neudržitelný. Praxe je taková, že soudce kromě své rozhodovací činnosti věnuje velký čas i administrativním činnostem. Mělo by tak dojít k postupnému převedení těchto činností na odborný aparát soudů. Z toho důvodu bude docházet k navyšování asistentů soudců, vyšších soudních úředníků a ostatního administrativního aparátu.

S tímto souvisí i avizovaná práce v minitymech. V současnosti je činnost soudu založena na zdlouhavé proceduře práce se spisem. Jedné vedoucí kanceláře je podřízeno několik zapisovatelek, které jsou podle potřeby k dispozici několika vyšším soudním úředníkům a soudcům, kdy každý z nich má jiné požadavky, jiný styl práce. Takový stav se mi během práce na soudě jevil jako nevyhovující.¹³⁷ Proto s nadšením pozoruji vývoj otázky minitymů, které by měly být tvořeny soudcem (resp. senátem) a jedním či dvěma odbornými pracovníky, případně též asistentem soudce. Týmová práce tak bude založena na přímém vztahu všech jeho členů a soudce tento tým bude řídit, tak na něj bude převedena odpovědnost za fungování týmu. Proto nabídne Justiční akademie soudcům kurzy, kde budou školeni v dovednostech ve vedení týmu a v podpoře týmové spolupráce. Soudce se díky týmové práci bude moci věnovat pouze své rozhodovací

¹³⁶ *Koncepce reformy justice v letech 2008–2010*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online], 2007 [cit. 5. června 2008]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=383&d=188525>>.

¹³⁷ Neuspokojivý stav soudnictví, zejména co do délky řízení, byl (a stále ještě je) přičítán soudcům, postřehla jsem však, že tomu tak mnohdy není. Na obranu soudců budíž fakt, že nenesou odpovědnost za práci se spisem sami. Pokud je spis např. špatně založen a není nějakou dobu „dohledatelný“, nemůže být za to soudce činěn odpovědným. Navíc právě „anonymní“ vztah mezi soudcem a jemu podřízeným pracovníkem nepřispívá k rychlému rozhodování sporů.

činnosti, k ruce bude mít asistenta (či vyššího soudního úředníka), kterému budou svěřeny jednodušší úkony a ty nejadministrativnější činnosti bude zajišťovat zapisovatelka (případně protokolující úřednice).¹³⁸

5.2 Spolupráce soudů s právními fakultami

Jak již bylo uvedeno dříve, spolupráce soudů s právními fakultami by mohla být velkým přínosem pro všechny zúčastněné. Soudcům by mohli vypomoci studenti s administrativní činností, kteří by si naopak mohli odnést cenné zkušenosti. Právě u těchto praxí u soudů se na chvíli pozastavím.

Ministerstvo spravedlnosti podporuje aktivity soudů ve vztahu k právními fakultám a dalším školám. Student Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze může ve třetím ročníku absolvovat předmět „Právo a právní praxe“, do jehož výuky se zapojují i soudci, advokáti a právníci, podílejí se na přípravě učebních materiálů a jsou zdrojem mnoha zajímavých případů z praxe. Tento předmět považuji za velice přínosný, neboť obohatí studentův život o praktické poznatky.

Ministerstvo podporuje i jiné aktivity soudů ve spolupráci s právními fakultami i jinými školami (náslechy v jednacích síních, diskuse se soudci, semináře vedené soudci, modelová jednání aj.). Bohužel se tyto aktivity ve vztahu ke studentům právnických fakult uskutečňují téměř až ve druhé polovině jejich studia. Nově mohou absolvovat stáž¹³⁹ u soudu již studenti třetích ročníků (dříve pouze čtvrtých a pátých), což je jediné dobře. Čím dříve se studenti seznámí se možným budoucím pracovním prostředím, tím lépe.¹⁴⁰

¹³⁸ K uvažovaným změnám souvisejícím s týmovou prací srov. např. JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2005, s. 11–18. Dále např. JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 241–254.

¹³⁹ Na základě iniciativy Městského soudu v Praze vznikl v roce 2003 projekt, který si klade za cíl seznámit studenty PF UK s činností soudů zejména po praktické stránce a umožnit jim, aby poznali, jak teorie, jež je jim přednášena a zprostředkovávána pomocí učebnic, funguje v reálném životě při aplikaci práva v rámci soudního řízení. Stáž má dvě části: civilní a trestní. Podrobněji viz MORAVEC, Karel. Stáž u soudu a její přínos. *Soudce*, 2005, č. 8, s. 34–35. Od letošního roku přibyla další část stáže, a to na obchodněprávním úseku Městského soudu v Praze (pouze pro 3. ročníky PF UK). Viz Právnická fakulta UK [online]. Dostupné na <<http://www.prf.cuni.cz>>.

¹⁴⁰ V průběhu studia jsem pocítovala, že mám díky mým dřívějším zkušenostem ze soudního prostředí menší výhodu oproti kolegům, kteří takové zkušenosti neměli, což se projevilo například ve formulování žaloby, nebo např. ve znalosti toho, co se děje po podání žaloby, v chodu soudu atd. Z tohoto důvodu bych doporučovala i nějakou stáž na počátku studia na právnických fakultách, aby studenti během prvních dvou let měli alespoň částečné povědomí o tom, jak takový soud pracuje. Třeba taková celodenní exkurze u nějakého soudu, kde by studenti byli seznámeni s chodem soudu, od podatelny přes kancelář až do jednací síně, by zcela jistě napomohla studentům v jejich dalším studiu.

Tuto stáž organizují bohužel pouze pražské soudy a soudy střeđoěeské, proto ji mohou absolvovat pouze studenti vybraní na základě výsledků zkoušek z občanského práva (což mimochodem nepokládám zrovna za nejvhodnější řešení, ačkoliv je zřejmé, že z kapacitních důvodů musí existovat nějaký výběrový „klíč“). Bylo by dobré, kdyby se zapojily i soudy z jiných krajů. Poptávka po těchto stážích totiž převyšuje nabídku, a kdyby se zapojily i soudy z jiných krajů, mohl by student vykonávat stáž u soudu například v okolí svého trvalého bydliště. Do budoucna by mohly být tyto stáže (dnes zařazené jako volitelný předmět) alespoň z nějaké části pro všechny studenty povinné. Pro realizaci tohoto záměru je však nutné, aby se do tohoto projektu zapojilo více soudů.

5.3 Poznámky závěrem

Obě výše uvedené oblasti by mohly sehrát významnou roli v budoucím postavení soudce. Díky týmové práci bude soudce provádět činnost, ke které je povolán – činnosti rozhodovací – a stane se tak zároveň soudcem „manažerem“. V případě spolupráce soudců a studentů právnických fakult se může stát školitelem. Tato spolupráce nejen že může vést k lepší informovanosti studentů, ale zároveň může být prvním krokem na cestě studentů za soudcovským talárem.

Ráda bych na tomto místě zmínila ještě jednu otázku, která souvisí s postavením soudce a jež není příliš komentována, a to přetíženost soudců v souvislosti s vyřizováním nedodělků z minulosti, kterých opravdu není málo. V této spojitosti se začalo uvažovat o institutu „emeritních soudců“ (soudců ve výslužbě, kteří by byli schopni a ochotni řešit dané případy), institutu „soudce létajícího“ (soudce přiděleného k určitému soudu, který by měl v prvních letech výkonu soudcovské funkce povinnost stěhovat se v rámci výkonu služby po celé republice) a taktéž již zmíněného institutu „soudce na zkoušku“ (začínajícího soudce, který by mohl být v rámci obvodu příslušného krajského soudu dočasně překládán k různým okresním soudům či soudu krajskému).¹⁴¹ Nechci dále polemizovat o těchto institutech, byť by si zajisté zasloužily detailnější výklad. Naopak se spíše hodlám zaměřit na oblast, v níž zatím (alespoň jsem nezaznamenala, že by tomu tak bylo) nehledal pomocníky pro řešení neúměrné délky řízení. Mám na mysli soudkyni na mateřské dovolené.

¹⁴¹ JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení soudním*. Praha: LexisNexis, 2005, s. 18.

Uvažme soudkyni, která by v době mateřské dovolené chtěla jít do práce, byť i na částečný úvazek. Jestliže má taková soudkyně svou práci ráda, baví ji a naplňuje ji, jsem toho názoru, že by měla mít možnost využít zkrácených pracovních úvazků. Tak by například mohla projednávat lehčí případy a ty složitější případy, táhnoucí se několik let, by mohl řešit jiný soudce. Samozřejmě v souladu s rozvrhem práce. Vidíme v soukromých sférách, že jednotlivé firmy, než by na čas přišly o své zaměstnankyně, přistoupí na částečný úvazek s tím, že např. i vybudují mateřská centra přímo ve firmě. Napomoci tomuto záměru by mohla i elektronizace justice a převedení soudních spisů do elektronické podoby. Tak by soudkyně mohla mít ke spisům přístup též z domova. Nejsem si jista, do jaké míry by bylo možné tuto myšlenku zrealizovat, každopádně se domnívám, že by bylo vhodné o ní do budoucna uvažovat.

ČÁST II.

Soudcovská nezávislost

6. Obecné poznámky k soudcovské nezávislosti

S výkonem soudcovské funkce je nerozlučně spjata zásada soudcovské nezávislosti, již lze chápat jako spojení nezávislosti soudů a nezávislosti soudců.¹⁴² Soudcovskou nezávislost lze rozlišit na nezávislost soudce, nezávislost soudu a nezávislost soudního rozhodnutí.¹⁴³ Avšak až teprve souhrn těchto tří nezávislostí vytváří skutečný pojem soudcovské nezávislosti.¹⁴⁴

Podle profesora Zoulíka je obsahem soudcovské nezávislosti nepodjatost soudce, samostatnost soudní soustavy a soudců, sociální svoboda soudce a vnitřní svoboda soudce. Samostatnost soudu (tj. nezávislost na jiných orgánech než soudních) se s ohledem na vázanost soudu zákonem projevuje omezeně. Znatelnější je samostatnost soudce v rámci soudu jako orgánu i v rámci soudů jako soustavy, neboť se zde uplatňuje princip zákonného soudce. Sociální svoboda soudce zahrnuje prevenci proti ekonomickým tlakům, veřejnému mínění, oproštění soudce od kariérismu, snahy využít funkce pro svůj vlastní prospěch. Vnitřní svoboda soudce představuje nezávislost psychickou (vliv předsudků, dalších osob, schopnost vytvořit si vlastní názor a nejednat ukvapeně).¹⁴⁵ Lze však souhlasit s tím, že uvedený výčet stírá rozdíl mezi pojmovými znaky soudcovské nezávislosti a jejími zárukami. Správnější je tedy pojetí ve smyslu objektivního základu obsahu soudcovské nezávislosti na straně jedné a systému právních záruk na straně druhé.¹⁴⁶

Lze shrnout, že soudcovská nezávislost má zajistit, aby soudce rozhodoval svobodně, podle zákona a na základě svého uvážení, aby na něj nebyly uplatňovány vnější vlivy ze strany státních orgánů, jiných orgánů a dalších osob a aby rozhodoval nestranně a nebyl na projednávané věci zainteresován.

¹⁴² Podrobněji se tímto principem zabývá MACKOVÁ, A. In *Nezávislost soudců*. Praha: Vodnář, 1998.

¹⁴³ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. Praha: Vodnář, 1998, s. 11–12.

¹⁴⁴ ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck/SEVT, 1995, s. 82.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 82–89.

¹⁴⁶ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 11.

7. Mezinárodní dokumenty definující soudcovskou nezávislost

Soudcovská nezávislost je definována velkou řadou evropských a mezinárodních dokumentů. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve svém čl. 6 odst. 1 stanovuje: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem ...“¹⁴⁷

Doporučujícím a základním materiálem, který stanovuje minimální úroveň nezávislého soudnictví, je dokument „Základní principy nezávislosti soudnictví“ [Basic Principles on the Independence of the Judiciary], přijatý Valným shromážděním OSN v roce 1985. Hlavní požadavky pro ochranu nezávislosti soudnictví lze shrnout do následujících bodů:

- a) právní zakotvení záruk (v ústavě nebo národním právu) a respekt nezávislosti soudnictví ze strany vlády a dalších státních institucí;
- b) rozhodování soudců bez jakýchkoliv omezení a nepřípustných vlivů;
- c) pravomoc soudní moci nad všemi záležitostmi týkající se soudnictví;
- d) zabezpečení proti zásahům do soudního procesu;
- e) zákaz revize soudního rozhodnutí mimo soudní soustavu;
- f) zabezpečení spravedlivého průběhu soudního řízení a respektování práv jeho účastníků;
- g) zabezpečení dostatečných zdrojů pro řádný výkon soudcovské funkce;
- h) zaručení výkonu funkce soudce až do dosažení povinného důchodového věku;
- i) kariérní postup soudců založený na objektivních faktorech;
- j) přidělování soudní agendy na základě vnitřních předpisů soudní správy.¹⁴⁸

Citovaný dokument se stal inspirací pro Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (94) 12 ohledně nezávislosti, efektivnosti a role soudců.¹⁴⁹ Toto doporučení stanovuje šest základních principů týkajících se principu autority soudců, řádných pracovních podmínek soudců, sdružování soudců, odpovědnosti soudců, disciplinárního postihu soudců a záruk nezávislosti soudců.

¹⁴⁷ Zákon č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, v platném znění.

¹⁴⁸ *Basic Principles on the Independence of the Judiciary* [online]. [cit. 4. prosince 2008]. Dostupné na <http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/h_comp50.htm>.

¹⁴⁹ *Recommendation no. R (94) 12 on the Independence, Efficiency and Role of Judges*. Council of Europe. Committee of Ministers [online], 1994. [cit. 1. března 2008]. Dostupné na <[http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/administrative_law_and_justice/texts_&_documents/Conv_Rec_Res/Recommendation\(94\)12.asp](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/administrative_law_and_justice/texts_&_documents/Conv_Rec_Res/Recommendation(94)12.asp)>.

Všeobecná charta soudce¹⁵⁰ (1999) a Evropská charta statutu soudců¹⁵¹ (1998) obsahují ustanovení, která jsou nejlepší zárukou pro zabezpečení odborné způsobilosti, nezávislosti a nestrannosti soudců. Cílem těchto chart je zvýšit úroveň záruk v jednotlivých státech. Nezávislost soudce musí být zajištěna zákonem tak, aby byla skutečně oddělena od ostatních mocí ve státě. Soudce musí být nestranný a měl by tak být vnímán i veřejností.

Významnými dokumenty jsou rovněž stanoviska Poradní rady Evropských soudců [Consultative Council of European Judges (CCJE)], která má poradní funkci zejména ve vztahu k obecným otázkám vztahujícím se na nezávislost, nestrannost a pravomoc soudců. Např. Stanovisko č. 3/2002, o zásadách a pravidlech profesionálního chování soudců, konkrétně o etice, neslučitelném chování a nestrannosti, obsahuje řadu premis, jak se má soudce chovat při výkonu své funkce a zejména mimo její výkon.¹⁵² Také lze zmínit např. Stanovisko č. 10/2007, o Radě soudnictví ve službě veřejnosti, které doporučuje založit Nejvyšší radu soudnictví či nějaký podobný orgán, který by ochraňoval nezávislost soudnictví.¹⁵³

¹⁵⁰ *The Universal Charter of the Judge*. International Association of Judges [online], 1999. [cit. 1. března 2008]. Dostupné na <http://www.iaj-uim.org/old/ENG/frameset_ENG.html>.

¹⁵¹ *European Charter on the Statute for Judges* [online], 1998. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/legal_professionals/judges/instruments_and_documents/charte%20eng.pdf>.

¹⁵² *Opinion No. 3 (2002) on the Principles and Rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality* [online]. CCJE, 2002. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na <[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2002\)OP3&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2002)OP3&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3)>.

¹⁵³ *Opinion no. 10 (2007) on the Council for the Judiciary at the service of society* [online]. Consultative Council of European Judges (CCJE), 2007. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na <[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2007\)OP10&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2007)OP10&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3)>.

8. Nezávislost soudců

Jak již bylo řečeno, soudcovskou nezávislost lze rozlišit na nezávislost soudce, nezávislost soudu a nezávislost soudního rozhodnutí. Následující kapitola se zabývá nezávislostí soudců a nezávislostí soudního rozhodnutí. Tyto dva aspekty soudcovské nezávislosti přímo ovlivňují postavení soudce ve společnosti, proto jim věnuji patřičný prostor.

8.1 *Sřety zájmů nezávislosti soudce se společenskými zájmy*

Následující podkapitulu pojmám jako vymezení nezávislosti soudce ve vztahu k oblastem, v nichž se mohou dostat do střetu zájmy soudcovské nezávislosti se společenskými zájmy. Nepochybně existuje více faktorů, které jsou způsobilé negativně působit na nezávislost soudce, zabývám se však jen třemi z nich, které osobně považuji za nejnebezpečnější.

8.1.1 Nezávislost soudce ve vztahu k veřejnosti a sdělovacím prostředkům

Na soudcovskou nezávislost mohou působit tlaky vykonávané veřejným míněním a hromadnými sdělovacími prostředky, a to i tehdy, jsou-li považované za spravedlivé. Vydá-li totiž soudce rozhodnutí, které je ve shodě s veřejným míněním, může být posuzováno za vynucené či ovlivněné, byť je správné.¹⁵⁴ Veřejnost může být prostřednictvím médií informována tak, aby její důvěra v nestrannost konkrétního soudce nevedla k pochybnostem o nestrannosti celého soudnictví. Předpokládá to objektivní sdělení soudce¹⁵⁵ v obvyklých procesních postupech, které byly provedeny či teprve budou následovat.¹⁵⁶ Etický kodex soudců zavedl pravidlo, že by soudce měl být při jednání se zástupci sdělovacích prostředků vstřícný a zdvořilý. Nepokládá-li osobní sdělení za vhodné, odkáže zástupce sdělovacích prostředků na příslušného tiskového mluvčího.

¹⁵⁴ ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck/SEVT, 1995, s. 95.

¹⁵⁵ Poskytne-li soudce novinám rozhovor týkající se případu, který rozhodoval, nelze bez dalšího dospět k závěru o jeho podjatosti. Ústavní soud zdůrazňuje, že není možné vyloučit úsudek o soudcově nepodjatosti, pokud je důvod o ní pochybovat vzhledem k jeho konkrétním vyjádřením, veřejně vysloveným v době, kdy má ve věci opětovně rozhodovat, navíc za situace, kdy jeho dřívější právní názory a závěry byly jednou ze stran poměrně ostře napadeny a i ve sdělovacích prostředcích kritizovány. Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05.

¹⁵⁶ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 53.

Podle docentky Mackové by soudce neměl komentovat projednávanou věc ani sdělovat fakta již uzavřených kauz. V opačném případě by se mohl dostat do vlastní pasti již projeveného názoru, vyjdou-li v dalším průběhu řízení najevo okolnosti odůvodňující jiné rozhodnutí, než které svým sdělením naznačil.¹⁵⁷ Do jisté míry s tímto názorem souhlasím. Soudce by zřejmě neměl ani náznakem komentovat projednávanou a dosud neskončenou věc. Neměl by činit žádné komentáře, které by mohly odůvodněně naznačovat nějaký stupeň prejudice rozhodnutí sporu nebo ovlivnit nestrannost řízení. Naopak by měl prokazovat, že bere ohledy na všechny osoby na řízení zúčastněné bez rozdílu, který by byl založený na nezákonných důvodech nebo by nebyl v souladu s náležitým plněním jeho povinnosti.

Rozhodne-li však soudce ve věci rozsudkem nebo usnesením, nemělo by mu být upíráno právo na stručné vysvětlení důvodů vedoucích k vyhlášení rozhodnutí. Rozhodně by však neměl sdělovat svá osobní stanoviska, ale jen fakta, k nimž při projednávání případu přihlédl a která byla klíčová pro vyhlášení takového či onoho rozhodnutí.

Zde je vhodné připomenout veřejné projednání kauzy „justiční mafie“¹⁵⁸. Tehdejší prezident Soudcovské unie ČR Jaromír Jirsa uvítal, že soudce Vojtěch Cepl ml. vedl proces od počátku transparentně a umožnil veřejnosti seznámit se s okolnostmi kauzy, nicméně nepovažuje za příliš šťastné, aby v průběhu neukončeného jednání jakýkoliv soudce komentoval rozhodnutí na hlavních stránkách všech deníků. Domnívá se, že veřejné mínění je v důsledku mediálních výstupů poměrně značně ovlivněno pro případ budoucího rozhodování odvolacího soudu.¹⁵⁹

Pakliže představuje kritika v médiích účinný způsob, jak prezentovat odlišné názory na soudnictví či dokonce na jednotlivá soudní rozhodnutí, neměla by být vnímána jako nevhodné zasahování do soudních záležitostí. To platí samozřejmě pouze za předpokladu, nepřejde-li veřejná kritika ve snahu znevažovat soudní závěry či omezit právo soudců rozhodovat na základě vlastního uvážení.¹⁶⁰ Vystává zde ještě další

¹⁵⁷ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 52–53.

¹⁵⁸ Marie Benešová, bývalá nejvyšší státní zástupkyně a stínová ministryně spravedlnosti, se kvůli řadě podezřelých okolností provázejících zastavení trestního stíhání Jiřího Čunka vyjádřila na adresu české justice tak, že je to „justiční mafie zákulisní“.

¹⁵⁹ Otázky Václava Moravce ze dne 8. 6. 2008. *Česká televize* [online]. [cit. 25. července 2008]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/208411030500608-08.06.200812:00.html?from=40>>.

¹⁶⁰ *Monitoring procesu vstupu do EU: Nezávislost soudnictví: zpráva ze země: Česká republika*. Budapest: Open Society Institute, 2001, s. 6.

otázka, a to veřejné hodnocení soudců. Je vůbec možné podrobit soudce veřejné kritice? Ústavní soud k tomuto poznamenal, že činnost soudců může být veřejně posuzována, neboť na jedné straně je hájena nezávislost soudní moci, ale na straně druhé musí být umožněna veřejná kontrola soudní moci, přičemž posouzení oprávněnosti kritiky přísluší opět soudní moci.¹⁶¹

8.1.2 Nezávislost soudce ve vztahu k politice

Soudci (stejně jako ostatní občané demokratického právního státu) mají zaručena ústavní práva a svobody, je však třeba dbát, aby při jejich uplatňování nenastal nežádoucí konflikt zájmů. Politická práva soudcům nelze zakázat, lze je však omezit požadavkem, aby při výkonu těchto práv byla respektována vážnost a důstojnost funkce soudce, nestrannost a nezávislost soudnictví. Politická aktivita soudců může mít několik podob, jedná se zejména o svobodu vyjadřování, právo sdružovat se a právo podílet se na správě veřejných věcí.

Ačkoliv čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv a svobod přiznává každému právo vyjadřovat své názory, soudce je při uplatňování tohoto práva omezen. Svoboda projevu a názoru soudce musí být v rovnováze s požadavkem na jeho neutralitu. Je například vyloučeno, aby se nějakým způsobem vyjadřoval k osobě účastníka řízení či jeho právního zástupce. Nemusí se však jednat o učiněný projev k dané osobě, ale o celkový postoj k ní. Nelze soudci v jeho civilním životě upírat právo názoru, při výkonu své funkce však musí vždy ke všem účastníkům řízení vystupovat nezájatě.

Složitější je to v případě politického názoru. Soudce může sympatizovat s tou či onou politickou stranou, koneckonců i jemu přísluší volební právo, tyto sympatie však nesmí ohrozit výkon jeho funkce. Rovněž politická angažovanost soudce má své hranice. Docentka Macková vysvětluje omezení politické angažovanosti tak, že mělo-li by členství v politické straně zahrnovat povinnosti, které jsou neslučitelné se soudcovou nezávislostí, soudce by měl od tohoto členství upustit.¹⁶² Toto omezení vyplývá z § 80 odst. 2 písm. d) zákona o soudech a soudcích, podle něhož se soudce nesmí při výkonu své funkce nechat ovlivnit zájmy politických stran. Osobně zastávám názor, že ačkoliv nelze soudci zakázat členství v politické straně, pro něj samotného by mělo být

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

¹⁶² MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998. s. 51.

samozřejmostí, aby se zdržel každé politické aktivity, která by ho mohla kompromitovat nebo ohrozit jeho nezávislost a nestrannost.

Svobodnější je členství soudce v občanském sdružení, ale i zde platí, že se soudce musí zdržet určitého jednání, byť by například chránil své osobní a vlastnické zájmy a jednal-li by v dobré víře, pokud by se toto jednání dostalo do střetu s požadavkem na nezávislost, nestrannost a důstojnost soudcovské funkce. Kvalita členství v občanském sdružení je regulována, což znamená, že „soudce, pokud již je členem určitého sdružení, měl by vystupovat pouze jako řadový člen a neměl by již jednat za sdružení na veřejnosti jakožto jeho mluvčí či dokonce představitel“.¹⁶³

Soudcovskou nezávislost mohou nejvíce ohrozit určité vládní aktivity. V této souvislosti nemohu nezmínit přidělení doktora Jiřího Bureše k Nejvyššímu soudu ČR.¹⁶⁴ Obávám se, že soudce, jenž vykonával politickou funkci na tak vrcholné úrovni jako dr. Bureš (jenž byl ministrem spravedlnosti a předsedou legislativní rady vlády), není schopen plně zaručit svou nezávislost. Dřívější působení soudce v rámci moci výkonné by mohlo vést ke zpochybnění jeho nezávislosti.

Nemohu tedy souhlasit s doktorem Burešem, podle něhož soudcova nezávislost a osobní integrita nesouvisí s jeho pohybem v politice. Za rozhodující považuje soudcovu odbornost.¹⁶⁵ Je sice pravda, že rozhodují-li soudci v senátech, popř. v kolegiích, jedinou možností ovlivnit rozhodnutí kolegů je větší přesvědčivost odborných argumentů, nicméně pro veřejnost by měl soudce obecného soudu zůstat apolitickým za všech okolností.

8.1.3 Nezávislost soudce ve vztahu k blízkému okolí

Soudce nežije ve vakuu, proto je nutno předpokládat situaci, kdy bude mít vztah k nějaké ze stran či k zástupci účastníka řízení. V soudní síni tak může potkat člověka, s nímž ho pojí přátelský vztah, sympatie, antipatie atd. Dojde-li k této situaci, je třeba

¹⁶³ Vyjádření ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila ve věci soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem, který vykonával ve dvou občanských sdruženích funkci předsedy a místopředsedy, do nichž vstoupil za účelem hájení svého vlastnického práva k pozemku dotčenému zábozem ve prospěch výstavby silnice. In VRCHA, P. Ministr spravedlnosti: soudce by neměl být aktivní v občanském sdružení. *Soudce*, 2007, č. 6, s. 26–27.

¹⁶⁴ Dne 14. února 2006 se JUDr. Bureš se stal soudcem a byl přidělen k Nejvyššímu soudu. Tento jmenovací akt byl zrušen Ústavním soudem, který konstatoval, že je v rozporu s čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny, neboť souhlas neudělila JUDr. Brožová jako předsedkyně Nejvyššího soudu. Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. Pl. ÚS 17/06.

¹⁶⁵ ANTOŠ, J. *Bureš online: Spor s Brožovou byl samozřejmě osobní*. Aktuálně.cz [online], 2007. [cit. 16. dubna 2008]. Dostupné na <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=510044&online>>.

dodržovat určitá pravidla. Předně musí sám soudce zvážit, zda je schopen v dané věci rozhodovat objektivně a nestranně. Osobní vztah soudce k účastníkovi řízení či jeho právnímu zástupci nemusí být vždy důvodem k jeho vyloučení z projednávané věci, přesto určitou pochybnost o soudcově nepodjatosti nelze vyloučit. Pro případ, zjistí-li soudce, že jeho známý je účastníkem řízení nebo zástupcem jedné strany, doporučuje Jaromír Jirsa,¹⁶⁶ aby tuto skutečnost na začátku řízení oznámil druhé straně, která může vznést námitku podjatosti.

Soudce a účastník řízení (případně jeho právní zástupce) musí respektovat zásadu, že se nebudou v průběhu daného řízení stýkat a hovořit o projednávané kauze. Nelze přirozeně soudci zakázat kontakt se svými známými či přáteli, mělo by však být samozřejmostí, že si bude v projednávaném a dosud neskončeném řízení zachovávat maximální odstup. V opačném případě by se mohl dostat do střetu zájmů.

Vzájemný odstup je na místě i v soudní síni. Ačkoliv se jedná o známé a přátele, neoslovují se křestními jmény a o přestávkách nehovoří o záležitostech osobního života. Soudce by měl dát patřičně najevo, že jeho přístup ke všem účastníkům bude založen na rovnosti a že jakékoliv pokusy o jeho ovlivnění jsou u něj bezvýznamní.

Přátelství soudce s účastníkem řízení se zprostředkovaně vztahuje i na členy jejich rodin. Prostředí na soudce může působit tím, že jeho blízké okolí se střetává s různými zájmy, postojí, a to i v konkrétních věcech. On pak může být i nechtěně a nevědomě těmito postojí ovlivněn a může postupovat způsobem přijatelnějším pro jeho okolí. Soudci z malých měst jsou v tomto ohledu v horším postavení než ti z velkoměst, kde je větší anonymita. Žije-li soudce v menším městě, je pravděpodobnější, že se bude osobně znát s většinou právníků všech profesí. V takovém případě existuje riziko, že se vytvoří pocit solidarity, vstřícnosti, což může pramenit ze znalosti silných a slabých stránek těch druhých.¹⁶⁷

Je však třeba zmínit ještě jednu stránku nezávislosti soudce ve vztahu k blízkému okolí. Na soudce totiž může mít vliv i jeho kolega, z něhož má respekt. Nebo se naopak může snažit vybudovat si respekt kolegů prosazováním svých názorů. Soudce by měl být sám sebou, soudit podle vlastního vědomí a svědomí a nelpět na názorech druhých.

¹⁶⁶ JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 48.

¹⁶⁷ VIDRNA, J. – NÁCHODSKÝ, Z. *Pracovník justice v ohrožení*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti ČR pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, s. 31.

8.2 Záruky nezávislosti soudce

K prosazení soudcovské nezávislosti slouží tzv. záruky nezávislosti soudců, tedy souhrn mechanismů a právních prostředků prosazujících, zajišťujících a respektujících soudcovskou nezávislost.¹⁶⁸ Obecně se za ně považuje způsob ustanovení soudce do funkce včetně délky funkčního období; nesaditelnost a nepřeložitelnost soudce; neslučitelnost soudcovské funkce s jinými funkcemi; zákonem stanovené předpoklady pro výkon soudcovské funkce; imunita pro výkon soudnictví; zákaz svépomoci a zvláštního soudnictví, s výjimkami stanovenými zákonem; kárná odpovědnost soudců; vyloučení soudce pro podjatost; hmotné zabezpečení soudců; právní postih zásahů do soudcovské nezávislosti.¹⁶⁹

Většina z výše jmenovaných institutů je podrobně komentována v příslušných souvislostech na různých místech této práce. Proto je nyní pozornost věnována pouze některým zbylým institutům, a sice možnosti vyloučení soudce pro podjatost, hmotnému zabezpečení soudců a právnímu postihu zásahů do soudcovské nezávislosti (v souvislosti s nezávislostí soudního rozhodování).

8.2.1 Vyloučení soudce pro podjatost

S nezávislostí soudců je úzce spjata jeho nestrannost, která spočívá v nezávislosti jednak na vnějších vlivech, jednak v soudcově neutrálním vztahu k projednávané věci, k účastníkům, popř. jejich zástupcům.¹⁷⁰ Nestrannost je tedy širším pojmem než soudcovská nezávislost; kromě soudcova celkového přístupu k projednávané věci zahrnuje i jeho nepodjatost.

Pro zajištění nestrannosti slouží institut vyloučení soudce pro podjatost. Díky němu může být soudce vyřazen ze soudního řízení, je-li osobně zainteresován na jeho výsledku. Tak tomu může být v případě, pojí-li ho osobní poměry k účastníkům řízení a jejich zástupcům, nebo má-li nějaký vztah k projednávané věci (má-li např. předem o věci poznatky, které nemohl získat až v průběhu řízení a které mohou ovlivnit jeho nestrannost).

¹⁶⁸ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 23.

¹⁶⁹ ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 98.

¹⁷⁰ MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*, 1993, č. 8, s. 460.

V každém případě bude z řízení u soudu vyššího stupně vyloučen soudce, který projednával nebo rozhodoval věc u soudu nižšího stupně, a po vrácení věci soudu prvního stupně je vyloučen z rozhodování soudce, který rozhodoval věc v odvolacím řízení na vyšší instanci. Totéž platí i v případě dovolacího řízení.

Vyloučení soudců v rámci civilního řízení upravuje § 14 až § 16b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v rámci trestního řízení § 30 a § 31 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Platí přitom, že pro vyloučení soudce postačí pouhá pochybnost o jeho nepodjatosti; jde o objektivní úvahu, zda – s ohledem na okolnosti případu – lze mít za to, že by soudce podjatý být mohl.¹⁷¹ Důvodem pochybností o soudcově podjatosti nemohou být okolnosti spočívající buď v jeho postupu v projednávané věci, nebo v jeho rozhodování v jiných věcech, neboť se zde projevuje samotný výkon soudnictví.¹⁷²

Jsou však i další skutečnosti, které sice z objektivního hlediska předpojatost soudce ohrozit nemusí, avšak z hlediska subjektivního vědomí soudce to způsobit mohou. Buď se mohou projevit navenek způsobem řízení, chováním k účastníkům, vyjadřováním se o řízení a účastnících, nebo zůstanou skryty v soudcově vnitřní pochybnosti o jeho nestrannosti bez sebemenšího vnějšího projevu. V tomto druhém případě mohou být předmětem zkoumání v řízení o vyloučení soudce jen za předpokladu, přizná-li je soudce sám.¹⁷³

Vzhledem k nestrannosti soudce je třeba posuzovat i poučovací povinnost soudu, ale pouze v případě, nepřesahuje-li znění občanského soudního řádu.¹⁷⁴

8.2.2 Hmotné zabezpečení soudců

Platové poměry soudců upravuje zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců. Soudci náleží plat určený z platové základny v závislosti na počtu let započtené doby pro soudce (způsobem vyjádřeným v § 28 a násl. cit. zákona). Do této rozhodné doby se započítává např. doba výkonu funkce justičního čekatele,

¹⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1997, sp. zn. I ÚS 167/94.

¹⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2004, sp. zn. 4 Tz 43/2004.

¹⁷³ MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*, 1993, č. 8, s. 459–464.

¹⁷⁴ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 18.

doba výkonu funkce soudce, soudcem prokázaná doba jiné právní praxe po získání právnického vysokoškolského vzdělání, mateřská a rodičovská dovolená (§ 31 odst. 1, odst. 4). Soudci náleží plat ode dne, v němž splnil zákonné podmínky pro výkon funkce soudce, až do dne ukončení pracovního vztahu (§ 34 odst. 1, odst. 7). Soudci kromě platu náleží rovněž náhrady výdajů,¹⁷⁵ naturální plnění¹⁷⁶ a odchodné.

Dle původního znění zákona náležel soudcům (vyjma předsedy Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu) další plat,¹⁷⁷ jehož odejmutím se zabýval Ústavní soud v letech 1997–2005. Poprvé se k tomuto vyjádřil Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/99 tak, že odejmutím dalšího platu došlo k průlomem do nezadatelnosti práva soudců na nekrácení jim poskytovaných náhrad, čímž byla porušena soudcovská nezávislost. Názor soudců Ústavního soudu však nebyl jednotný.

Soudkyně Ivana Janů byla toho názoru, že *„jednalo-li se v projednávaném případě pouze o jeden z dalších platů a záležitost jednorázovou ... zahrnující celou skupinu, které tato odměna ze zákona náležela, nejednalo se v posuzovaném případě o situaci, která by vedla k ohrožení soudcovské nezávislosti v míře dosahující intenzity porušení ústavního principu obsaženého v čl. 82 odst. 1 Ústavy.“* Na svém stanovisku setrvala i v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/99, v němž uvedla, že *„další plat je svým charakterem bonusem vypláceným jednou za pololetí k běžnému měsíčnímu příjmu soudců. Právo na jeho výplatu totiž nevzniká stejným způsobem jako právo na výplatu mzdy, avšak je vázáno na splnění speciálních, dodatečných podmínek.“*

Zcela protichůdná stanoviska vyjádřil Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 16/2000. Změnu svého názoru odůvodnil důsledkem střetu dvojího přístupu k namítanému porušení principu nezávislosti soudců. Ústavní soud se v tomto nálezu vyjádřil tak, že odejmutí dalšího platu týkající se i soudcovských platů lze oprávnit pouze z vážných důvodů, v souvislosti s celkovou úpravou platů v celé sféře státních představitelů a zaměstnanců. Nevypacení dalšího platu nepovažuje za ohrožení soudcovské nezávislosti, neboť se nejedná ani o překvapivý, ani o hluboký zásah do materiálního zabezpečení soudců.

¹⁷⁵ Náhrady výdajů spojených s výkonem funkce jsou peněžité plnění poskytovaná za podmínek, ve výši a ve formách zákonem stanoveným. Patří sem např. výdaje na dopravu, stravování, ubytování při pracovních cestách.

¹⁷⁶ Naturální plnění jsou věcná plnění a služby poskytované nebo hrazené za podmínek zákonem stanovených. Patří sem např. bezplatné používání prostředků veřejné hromadné dopravy, s výjimkou letecké dopravy.

¹⁷⁷ Ustanovení § 4 původního znění zákona č. 236/1995 Sb. charakterizovalo další plat jako jednorázové peněžité plnění poskytované za stanovených podmínek jednou v kalendářním pololetí, přičemž ze samotných podmínek trvání nároku, kdy jednou z nich je trvání pracovního vztahu soudce k poslednímu dni kalendářního pololetí.

V nálezu Pl. ÚS 11/02 Ústavní soud konstatoval: „*Platové poměry soudců v širokém smyslu mají být stabilní nesnižovatelnou veličinou, nikoli pohyblivým faktorem, s nímž kalkuluje to či ono vládní uskupení např. proto, že se mu zdají platy soudců příliš vysoké ve srovnání s platy státních zaměstnanců nebo ve srovnání s jinou profesní skupinou.*“

Zákonodárcům přísluší, aby upravili platové poměry soudců. Měli by však dbát, aby byla zachována jejich dostatečná výše. Rozhodně by výše soudcovského platu neměla být snižována, a už vůbec ne jednorázovým způsobem bez předem daných pravidel. Čl. 13 Všeobecné charty soudce k tomuto uvádí: „*Soudce musí obdržet dostatečný plat, který zajišťuje jeho skutečnou ekonomickou nezávislost. Plat nesmí být závislý na výsledcích jeho práce a nesmí být snížen v průběhu výkonu jeho soudcovské funkce.*“

Lze uzavřít, že soudce by se měl věnovat výhradně soudcovské činnosti a neměl by být nucen přemýšlet o své finanční situaci. V opačném případě bychom od něj jen stěží mohli požadovat nezávislost. Proto výše jeho platu musí být zcela určitě fixní a v takové výši, aby nebyl zlákáán případným úplatkem či jinými ekonomickými vlivy na svou osobu. Hmotné zabezpečení soudců je sice podstatným článkem záruk soudcovské nezávislosti, rozhodně by mu však neměl být přikládán takový význam. Na pomyslném žebříčku záruk soudcovské nezávislosti by měla být zcela určitě v popředí soudcova vysoká morální kvalita a vnímání soudcovského poslání, bez ohledu na výši výdělku.

8.2.3 Nezávislost soudního rozhodování. Právní postih za zasahování do soudcovské nezávislosti

Významným aspektem soudcovské nezávislosti je nezávislost soudního rozhodování. Soudce rozhoduje jen podle zákona¹⁷⁸ a na základě vlastního uvážení. Vázanost soudce zákonem je jeho závislostí sui generis. Tato vázanost umožňuje soudcovu nezávislost na jiných vlivech, proto ji soudce nemůže překročit.¹⁷⁹ Nezávislost soudního rozhodování není však pojmem absolutním, ale naopak relativním, neboť soudce při

¹⁷⁸ Soud přitom není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jenž má svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. (Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 4. února 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96).

¹⁷⁹ MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998, s. 19.

svém rozhodování nemůže postupovat libovolně, ale v mezích zákona, který ovšem, musí být v souladu s ústavním pořádkem.

V této spojitosti je třeba zmínit, že soud nižšího stupně je vázán právním názorem soudu vyššího stupně, vysloveným v rozhodnutí, jímž tento soud zrušil rozhodnutí soudu nižšího. Platí přitom, že vyšší soud nesmí předem řešit otázky, které teprve budou předmětem dalšího řešení soudu nižšího. Nové rozhodnutí vynáší soud nižší instance na základě vnitřního přesvědčení, založeného na nově zjištěných skutečnostech.

Na soudcovskou nezávislost mohou působit různé tlaky v různých formách. Především se jedná o zásahy (vědomé a chtěné působení na soudce např. v podobě pokynů, jak určitou věc rozhodnout) a vlivy (nepřímé působení na závěry soudce ohledně obsahu konkrétního rozhodnutí).¹⁸⁰ Vnější vlivy na jeho rozhodování jsou nepřijatelné. V okamžiku rozhodování zůstává soudce sám s vlastní zodpovědností. Ve svém vlastním zájmu se musí oprostít od všech vlivů, které ohrožují podstatu soudcovské nezávislosti.¹⁸¹

Soudci nesmějí být politicky ani jiným způsobem ovlivňováni v otázkách interpretace a aplikace práva v individuálních kauzách, které spadají do jejich kompetence. Obecně byla skutečnost vyloučení politických tlaků na soudce uznávána a ze strany politiků respektována. Úmyslně konstatuji minulý čas, neboť v průběhu předešlých několika let došlo na justiční scéně k několika kauzám, které se nebojím označit jako „zpolitizování procesu“. Za nejzásadnější aféry lze v tomto smyslu bezpochyby považovat kauzu katarského prince Al Sáního¹⁸² a kauzu Jiřího Čunka.

Obecný společenský zájem na ochraně nezávislosti soudů a soudců před neoprávněnými zásahy do jejich rozhodovací činnosti vyjádřil zákonodárce zakotvením takových jednání do trestního zákona. Tak může být např. ten, kdo působí na soudce, aby porušil své povinnosti v řízení před soudem, potrestán odnětím svobody (§ 169a trestního zákona). Pojem „působení“ představuje širokou škálu jednání od přesvědčování po výhrůžky. Aby byl výčet právního postihu za zasahování do soudcovské

¹⁸⁰ ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck/SEVT, 1995, s. 88–89.

¹⁸¹ JEHLÍČKA, O. *Soudce, právo a spravedlnost. Socialistická zákonost*, 1968, č. 7, s. 460.

¹⁸² Katarský princ Sání byl v roce 2005 v ČR Obvodním soudem pro Prahu 2 odsouzen za sex s nezletilými školačkami na dva a půl roku ve vězení. Než mohl Městský soud v Praze rozsudek potvrdit nebo změnit, rozhodl tehdejší ministr spravedlnosti Pavel Němec i přes protest tuzemských soudců a státního zastupitelství, že Sáního vydá ke stíhání do Kataru. Sliboval přitom, že princ bude v Kataru potrestán. Kritika Němcova postupu stála křeslo tehdejší Nejvyšší státní zástupkyně Marii Benešovou. Katarské úřady však Sáního kauzu odložily. Katarský princ unikl trestu, české straně vznikly nemalé náklady za formality spojené s tímto řízením a soudkyně, která nechtěla prince do Kataru vydat, se otevřeně vyjádřila k nátlaku na svou osobu týmem exministra Němce.

nezávislosti úplný, je třeba zmínit též trestný čin útoku na státní orgán ve smyslu § 153 a § 154 TZ, trestný čin útoku na veřejného činitele ve smyslu § 155 a § 156 TZ, trestný čin podplácení ve smyslu § 161 TZ a trestný čin pohrdání soudem ve smyslu § 169b TZ.

8.3 Poznámky závěrem

Chtěla bych na tomto místě v krátkosti poukázat na problém, který se v nedávné době stal značně diskutovaným tématem, a to v souvislosti s kauzou „justiční mafie“. Vrchní soud v Praze totiž z případu odvolal soudce Vojtěcha Cepla ml. s odůvodněním, že soudce se dopustil závažných procesních chyb a spekulací. Tento akt vyvolal zděšení nejen u veřejnosti, ale především u odborníků.¹⁸³

Podle čl. 38 LZPS nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Tento princip mj. dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost.¹⁸⁴ Zamezuje totiž vzniku negativních vlivů ze strany soudní moci, ale i ze strany jiných složek veřejné moci, které jsou způsobilé ohrozit nezávislost průběhu celého soudního řízení a ovlivnit rozhodovací činnost soudce.¹⁸⁵ Aniž bych chtěla jakkoliv spekulovat, za sebe mohu říci, že odvolání soudce Cepla ve mně vzbudilo pochybnost, zda soudci rozhodují nezávisle a zda je politická moc v rozhodovací činnosti neovlivňuje.

Závěrem nelze než odkázat na slova profesorky Aleny Winterové: „*Největší garancí soudcovské nezávislosti je však soudce sám. Nelze se domnívat, že právní instrumenty samy ... zajistí nezávislost justice a každého jednotlivého soudce, nebude-li on sám o svou nezávislost usilovat, kultivovat ji a bránit před jakýmkoliv oslabováním ... je povinností každého soudce být nezávislým soudcem ... a odpovědným soudcem. To souvisí s etikou soudcovské práce, na druhé straně s kárnou odpovědností soudců za vážné závady v soudcovské práci (excesy) ...*“¹⁸⁶

¹⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 2009, čj. 1 Co 349/2008-322 [online]. [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_galerie/557026?type=image&pozice=1>.

¹⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 10. listopadu 2008, sp. zn. I. ÚS 684/06.

¹⁸⁵ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 955.

¹⁸⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktual. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 67.

9. Nezávislost soudů

Nezávislostí soudů se rozumí organizační oddělenost a nepodřízenost ostatním mocím. Tato nezávislost ovšem není absolutní. Výkon soudnictví je totiž zajišťován prostřednictvím státní správy soudů, jejímž úkolem je vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, a dohlížet způsobem a v mezích zákona o soudech a soudcích na řádné plnění úkolů soudům svěřených. Nezávislost soudů je nutné pojímat vždy ve spojitosti se správou soudů.

Správa soudnictví je však oblastí, v níž dochází k velmi úzkým vazbám uvnitř systému státní moci, zejména soudní moci a exekutivy. Zájmy exekutivy a soudní moci se mohou leckdy dostat do střetu. Nutno podotknout, že nezávislost soudů zde nezkoumám příliš zevrubně, ale pouze s ohledem na zmíněné střety zájmů moci soudní a výkonné, které svým způsobem mohou ovlivnit postavení soudců.

9.1 Orgány státní správy soudů

Soudy jsou spravovány orgány státní správy, jimiž jsou ministerstvo spravedlnosti, předseda a místopředseda Nejvyššího soudu, předseda a místopředseda Nejvyššího správního soudu, předsedové a místopředsedové vrchních, krajských a okresních soudů (dále jen „předsedové a místopředsedové soudů“). V rozsahu a za podmínek stanovených zákonem se na státní správě soudu podílejí předsedové senátů, ostatní soudci a zaměstnanci působící u příslušného soudu.

9.1.1 Ministerstvo spravedlnosti

Ministerstvo spravedlnosti, ústřední orgán státní správy soudů, vykonává státní správu vrchních, krajských a okresních soudů (dále jen „soudů“) v rozsahu stanoveném zákonem o soudech a soudcích buď přímo, nebo prostřednictvím předsedů¹⁸⁷ těchto soudů; státní správu okresních soudů může vykonávat též prostřednictvím předsedů

¹⁸⁷ Podle docenta JUDr. Karla Klímy, CSc., vedoucího katedry ústavního práva Právnické fakulty ZČU v Plzni, lze zvažovat, zda v takovém případě předsedové soudů zastupují výkonnou či soudní moc. Prostřednictvím předsedů soudů totiž může ministerstvo citelně zasahovat do soudnictví. Srov. KLÍMA, K. Ústavní otázka „emancipace soudní moci“ a řízení soudů (obecných) ministerstvem. *Soudce*, 2006, č. 1, s. 12.

krajských soudů. Ve věcech majetku státu a státního rozpočtu vykonává ministerstvo státní správu soudů vždy prostřednictvím jejich předsedů.

Ministerstvo vykonává státní správu soudů zejména zajišťováním jejich chodu po stránce organizační a personální (zejména každoročně stanoví pro každý soud počty soudců, asistentů atd.). Dále financuje hospodaření soudů a provádí kontroly hospodaření. Ve věcech justičních čekatelů řídí a organizuje jejich přípravnou službu, organizuje a zajišťuje odborné justiční zkoušky. Další úkoly ministerstva při výkonu státní správy soudů jmenuje § 123 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

Ministerstvo sleduje a hodnotí postup soudů a rozhodování pouze v tom smyslu, zda jsou dodržovány zásady důstojnosti jednání a soudcovské etiky a zda v řízení nedochází ke zbytečným průtahům. Tento soudní dohled je specifikován v Instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 12. března 2002, čj. 87/2002-Org, k výkonu soudního dohledu u okresních, krajských a vrchních soudů.

9.1.2 Předsedové a místopředsedové soudů

Postavení předsedy Nejvyššího soudu, předsedy vrchního soudu, předsedy krajského soudu a předsedy okresního soudu specifikuje § 124 až § 127 ZSS. Rozsah výkonu státní správy, který je prováděn předsedou Nejvyššího správního soudu ČR, upravuje § 26 až § 30 zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním, ve znění pozdějších předpisů. Obecně lze říci, že předsedové soudů zajišťují chod soudu po stránce personální a organizační; dbají o odbornost soudců a vytvářejí podmínky pro její zvyšování; dohlíží na řádný chod soudních kanceláří. Dále dbají o důstojnost jednání a dodržování zásad soudcovské etiky v řízeních, a o to, aby v těchto řízeních nedocházelo ke zbytečným průtahům. K tomu účelu provádějí проверки soudních spisů, dohlíží na úroveň soudních jednání a vyřizují stížnosti.¹⁸⁸

Nově bylo zavedeno omezené funkční období¹⁸⁹ funkcionářů soudů a rovněž došlo k úpravě způsobu jejich obsazování, který je vymezen v zákoně o soudech a soudcích v § 102 až § 105. Článek 82 odst. 3 Ústavy vylučuje, aby byl předseda či místopředseda soudu soudcem na jedné straně a zároveň úředníkem státní správy na straně druhé.

¹⁸⁸ Soudní dohled je upraven Instrukcí Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 12. března 2002, čj. 87/2002-Org, k výkonu soudního dohledu u okresních, krajských a vrchních soudů.

¹⁸⁹ Srov. § 102 odst. 2, § 103 odst. 2, § 104 odst. 2, § 105 odst. 2, § 105a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

Ustanovení § 74 odst. 3 ZSS v rozporu s citovaným článkem Ústavy stanovilo, že za funkci ve veřejné správě se nepovažuje funkce předsedy a místopředsedy soudu, dočasné přidělení k ministerstvu apod. Ústavní soud jej proto svým náležením sp. zn. Pl. ÚS 7/02 zrušil z formálních důvodů¹⁹⁰ s tím, že „*derogací ustanovení § 74 odst. 3 zákona nemínil dát najevo, že by vedením a správou soudů měly být pověřovány jiné osoby, než osoby z řad soudců.*“

V souvislosti s postavením funkcionářů soudů si dovolím stručně připomenout všeobecně známý případ doktorky Brožové, která byla s účinností od 2. února 2006 odvolána prezidentem Klausem z funkce předsedkyně Nejvyššího soudu. Důvodem bylo nedostatečné působení na sjednocování judikatury soudu a s tím spojenou nedostatečnou předvídatelnost soudních rozhodnutí.

Iva Brožová však se svým odvoláním nesouhlasila. Obrátila se na Ústavní soud s ústavní stížností proti výše uvedenému rozhodnutí o odvolání z funkce spojenou s návrhem na zrušení § 106 odst. 1 ZSS (podle něhož mohl být předseda a místopředseda soudu a předseda kolegia Nejvyššího soudu ze své funkce odvolán tím, kdo ho do funkce jmenoval, jestliže nesplní řádně své povinnosti). Návrh odůvodnila především porušením principu dělby státní moci a ohrožením nezávislosti soudní moci, přičemž jí mělo být odepřením práva na soudní ochranu zasaženo do ústavně zaručeného práva ve smyslu čl. 36 Listiny¹⁹¹.

Ústavní soud napadené ustanovení zrušil, dospěl totiž k závěru, že nelze aplikovat princip „kdo jmenuje, odvolává“ na vztahy v rámci soudní správy a že není možné ani konstruovat dvojakost právního postavení předsedy soudu jako úředníka státní správy na straně jedné a soudce na straně druhé. Pokládal za neakceptovatelné odvolání orgánem moci výkonné právě tím způsobem, který napadené ustanovení předpokládalo, a to proto, že nejen právní úprava zakotvující odvolávání soudců, ale také právní úprava odvolávání předsedů a místopředsedů soudů musí respektovat ústavní principy dělby

¹⁹⁰ Ústava v čl. 82 odst. 3 stanoví, které funkce jsou s funkcí soudce zásadně neslučitelné, přičemž jeho prvou větu je třeba chápat jako demonstrativní výčet, jehož vymezení lze sice v souladu s větou druhou za středníkem rozšířit, nikoliv však zúžit tak, jak to činí § 74 odst. 3 ZSS. Zákonodárci jsou tak zmocněni k rozšíření uvedeného výčtu, nikoliv však k jeho omezení; nepřísluší jim měnit vůli ústavodárce vydáním právní normy, jdoucí nad tento obsah, a nemající tak v něm svůj ústavní základ. Stanoví-li tedy Ústava jako norma nejvyšší právní síly pravidlo inkompability funkce soudce s jakoukoliv funkcí ve veřejné správě, pak nelze učinit jiný závěr, než že uvedené ustanovení je v rozporu s čl. 82 odst. 3 Ústavy. (podrobněji viz náležením ÚS ze dne 18. července 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02, vyhlášený pod č. 349/2002 Sb.)

¹⁹¹ Setrvat ve vrcholné státní (správní) funkci není občanským ani lidským právem. Odvolaný funkcionář při svém nesouhlasu s odvoláním tedy neuplatňuje své lidské nebo občanské právo. (Srov. PAVLÍČEK, V. Jmenovací a odvolací pravomoci prezidenta republiky. In *Soudcovská v ČR – fikce nebo realita?* Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 78–79.)

moci a nezávislosti soudní moci¹⁹² (v souladu s čl. 82 odst. 2 Ústavy).¹⁹³ Následně Ústavní soud zrušil i rozhodnutí prezidenta o jejím odvolání z funkce předsedkyně NS.

Předsedové (a místopředsedové) jakožto orgány státní správy soudů by měli být schopnými „manažery“. Předseda soudu musí nést odpovědnost za výsledky a skládat účty za správné fungování „svého“ soudu. Není možné, aby v případě neuspokojivých výsledků nadále setrval ve své funkci. A to už jen z toho důvodu, že za oblast státní správy soudů odpovídá vláda jakožto vrcholný orgán výkonné moci. Výkonná moc reprezentovaná vládou a resortním ministrem musí zabezpečit, aby vytýkané nedostatky byly odstraněny.¹⁹⁴ Neumím si představit, jak by odvolání jakéhokoliv soudního funkcionáře, který nezvládá zabezpečit správné fungování „svého“ soudu, mohlo narušit nezávislost soudní moci.

Za nutné pokládám – na rozdíl od Ústavního soudu – diferencovat funkci soudce a funkci funkcionáře soudu, neboť při výkonu soudní moci nevystupuje soudce jako předseda soudu a naopak při výkonu správy soudu nezajišťuje výkon soudní moci. Zanikne-li funkce předsedy soudu, nezaniká funkce soudce. Postavení soudce je tedy od postavení soudního funkcionáře odlišné, nicméně není naproti tomu až tak nemožné, aby podřízenost nepůsobila na nezávislost. Jan Kysela k tomuto vysvětluje: „...jsem-li ve funkci, kterou mohu v hierarchicky řízeném modelu kdykoliv ztratit, a přitom mi na ni záleží (prestiž, vliv, vyšší odměna), nemůže na mě tato skutečnost nepůsobit také v druhé roli soudce“.¹⁹⁵

Právní úprava postavení předsedů a místopředsedů soudů se s ohledem na výše uvedený případ musela změnit. Od 1. října 2008, kdy nabyla účinnosti novela zákona o soudech a soudcích, zní § 106 ZSS takto: „*Předsedu soudu, místopředsedu soudu, předsedu kolegia Nejvyššího soudu nebo kolegia Nejvyššího správního soudu lze z této funkce odvolat pouze rozhodnutím kárného soudu v kárném řízení podle zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců.*“

¹⁹² Odvolávání předsedy a místopředsedy NS prezidentem republiky při kontrasignaci předsedou vlády, tedy za souhlasu obou ústavních činitelů, nemůže ohrozit nezávislost soudní moci, jestliže takovou nezávislost neohrožuje ani jmenování do této funkce prezidentem republiky. (Srov. PAVLÍČEK, V. Jmenovací a odvolací pravomoci prezidenta republiky. In *Soudcokracie v ČR – fikce nebo realita?* Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 76.)

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06 (vyhlášený pod č. 397/2006 Sb.)

¹⁹⁴ PAVLÍČEK, V. Jmenovací a odvolací pravomoci prezidenta republiky. In *Soudcokracie v ČR – fikce nebo realita?* Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 76–77.

¹⁹⁵ KYSELA, J. Na okraj debat o modelu správy soudnictví v České republice. In *Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku*. Praha: Kancelář Senátu, 2008, s. 155n.

Kárnou odpovědnost funkcionářů soudů upravuje § 86 a násl. ZSS.¹⁹⁶ Kárným proviněním funkcionáře soudu se rozumí též zaviněné porušení povinností spojených s funkcí funkcionáře soudu; lze za něj uložit některé z následujících kárných opatření:

- a) důtku;
- b) odnětí zvýšení platového koeficientu za výkon funkce na dobu nejdéle jednoho roku a při opětovném kárném provinění, jehož se funkcionář soudu dopustil v době před zahlázením kárného opatření, na dobu nejdéle dvou let;
- c) snížení platu až o 30 % na dobu nejdéle jednoho roku a při opětovném kárném provinění, jehož se funkcionář soudu dopustil v době před zahlázením kárného opatření, na dobu nejvíce dvou let;
- d) odvolání z funkce funkcionáře soudu.¹⁹⁷

Funkce soudních funkcionářů zaniká kromě odvolání z funkce na základě kárného řízení rovněž zánikem funkce soudce, vzdáním se funkce a uplynutím funkčního období. Zánik funkce funkcionáře nemá za následek zánik funkce soudce. Funkcionář soudu může být v souvislosti s podáním kárné žaloby dočasně zproštěn z výkonu funkce funkcionáře soudu ministrem spravedlnosti, bude-li v kárné žalobě navrženo uložení kárného opatření odvolání z funkce soudce nebo funkcionáře soudu (§ 100a ZSS).

9.2 Soudcovské rady

Soudcovské rady jsou čistě poradními orgány předsedů soudů mající oprávnění vyjadřovat se ke kandidátům na funkce předsedů a místopředsedů soudů, k zásadním otázkám státní správy soudů, projednávají návrhy rozvrhu práce soudu a jeho změn atd. Působnost soudcovských podrobně upravuje § 50 až § 53 ZSS. Jejich usnesení však postrádají závaznost. Zpravidla závisí na ochotě vedení soudu naslouchat argumentům soudcovské rady, proto jejich vliv může být u každého soudu odlišný.¹⁹⁸ Podle důvodové zprávy k zákonu č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích „*působnost soudcovských rad vychází z vymezení činností, kde vliv soudců samých může pozitivně působit na vytváření podmínek pro řádný výkon soudnictví*“.

¹⁹⁶ Úprava kárné odpovědnosti funkcionářů soudů je až na malé odlišnosti totožná s kárnou odpovědností soudců. Jelikož se diplomová práce zabývá postavením soudců především ve smyslu výkonu soudcovské funkce, je kárná odpovědnost funkcionářů soudů vyložena jen v nezbytném rozsahu s ohledem na novou právní úpravu.

¹⁹⁷ Srov. § 87 odst. 2, § 88 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

¹⁹⁸ LICHOVNÍK, T. Soudní samospráva v malém. *Soudce*, 2006, č. 10, s. 4.

9.3 „Samospráva“ soudnictví

9.3.1 Podstata soudní samosprávy

Samospráva soudnictví znamená, že soudní moc si sama spravuje své záležitosti, zejména z personálního, organizačního a částečně finančního hlediska, které by za jiných okolností spravoval stát. Pod samosprávu nemůžeme zahrnout stavovskou organizaci soudců (např. Soudcovskou unii ČR), neboť ta (na rozdíl od samosprávných orgánů) není držitelem rozsáhlých ústavních a zákonných kompetencí.

Prostřednictvím orgánu samosprávy může soudní moc objektivizovat své potřeby, které jsou dosud závislé na jednostranných rozhodnutích exekutivy a státní správy.¹⁹⁹ Samospráva soudnictví spočívá v tom, že se soudní moc vyprostí z podřízeného postavení vůči moci výkonné a zákonodárné, čímž se naplní ústavní princip dělby moci. Nutno říci, že nelze zcela odloučit soudní moc od mocí ostatních. Dělbá moci záleží ve vzájemné provázanosti všech tří mocí, a to za současného uplatnění principu brzd a protivah²⁰⁰.

Z uvedeného důvodu nepovažuji termín „samospráva“ soudnictví za příliš šťastný. Není totiž možné hovořit o samosprávě v pravém slova smyslu, ale spíše o státní správě soudů, na níž se soudní moc určitou částí spolupodílí; soudní moc totiž nemá vlastní právní subjektivitu. I přesto v následujícím výkladu setrvávám u pojmu „samospráva“, avšak s ohledem na výše řečené.

9.3.2 Argumenty pro zavedení soudní samosprávy v ČR

Aby české soudnictví mohlo plně dostát odpovědnosti, kterou od ní požaduje veřejnost, je nutné, aby měla možnost spolupodílet se na formulaci podmínek, za kterých má fungovat. Ideálním způsobem, jakým se soudnictví může podílet na vlastní správě, je výkon státní správy soudnictví „nejvyšší radou soudnictví“ (tedy orgánem zpravidla složeným ze soudců).²⁰¹

¹⁹⁹ VYKLIČKÝ, J. Samospráva soudnictví. *Právník*, 1993, č. 10–11, s. 852–858.

²⁰⁰ Ústava ČR sice princip brzd a protivah výslovně nezmiňuje, nicméně jej lze dovodit z Preambule, v níž se ČR hlásí ke všem osvědčeným principům právního státu.

²⁰¹ ŠTIČKA, M. *Institucionální záruky soudní nezávislosti*. Transparency International ČR [online], 2004. [cit. 16. července 2008]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/zprava-jus-ks_III.pdf>.

Zpráva monitorovacího programu EU, která byla vydána v roce 2001 v rámci Programu monitorování vstupu do EU při Open Society Institute, poukázala mj. na skutečnost, že v České republice přetrvávající vliv exekutivy, především Ministerstva spravedlnosti, na správu soudnictví je jednou z hlavních překážek, která stojí v cestě upevnění plně nezávislého soudnictví.²⁰² Jak uvedl T. W. Waters, jedná se o důsledek přetrvávajícího názoru, že soudci nejsou schopni účinně spravovat své záležitosti samostatně. Argumentuje se převážně tím, že nikdy plně neodpovídali za správu a řízení soudnictví a nezískali potřebné zkušenosti.²⁰³

Podle názoru Ústavního soudu nemůže současný stav, kdy ústředním orgánem státní správy soudů je Ministerstvo spravedlnosti a soudní moc sama nemá vlastní reprezentativní orgán na jeho úrovni, dostatečně vyloučit případné možnosti nepřímého ovlivňování soudní moci mocí výkonnou (např. prostřednictvím přidělování rozpočtových prostředků a kontrolou jejich využívání).²⁰⁴

9.3.3 Možná podoba soudní samosprávy

Možnou podobou soudní samosprávy se zabývá zejména Soudcovská unie ČR ve spolupráci s Kolegií předsedů krajských soudů (např. Program emancipace soudnictví v ČR a materiál „o Soudním kolegiu“).²⁰⁵ Je přijatelnější hovořit o emancipaci²⁰⁶ soudnictví než o jeho samosprávě. V první řadě by emancipace soudnictví měla vést k posílení postavení soudcovských rad. Byly-li soudcovské rady zřízeny proto, aby mohly čelit případným zásahům do soudní nezávislosti,²⁰⁷ zcela jistě k tomuto účelu nepostačuje poradní hlas, který navíc nemá žádnou právní závaznost.²⁰⁸ Proto by měly

²⁰² *Monitoring procesu vstupu do EU: Nezávislost soudnictví: zpráva ze země: Česká republika*. Budapest: Open Society Institute, 2001, s. 9.

²⁰³ WATERS, T. W. *Odborností k nezávislosti: zařazení samosprávy soudnictví do plánu reformy*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM [online], 2002. [cit. 13. září 2007]. Dostupné na <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=497>.

²⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 18. července 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02 (vyhlášený pod č. 349/2002 Sb.)

²⁰⁵ SVÁČEK, J. Navrhujeme nový model soudní správy. *Soudce*, 2006, č. 9, s. 2–6.

²⁰⁶ Termínem „emancipace“ je myšleno posílení soudní moci jako jedné ze tří státních mocí, tedy její zrovnoprávnění ve vztahu ke zbývajícím dvěma (výkonná a zákonodárná). Viz SVÁČEK, J. Diskuse na téma soudcovské samosprávy v České republice již byla zahájena. *Justiční aktuality*, 2006, roč. 2, č. 4, s. 6–8. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3518&d=66776>>.

²⁰⁷ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualiz. vydání. Praha: Linde Praha, 2006, s. 64.

²⁰⁸ Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 18. července 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02, vyhlášeného pod č. 349/2002 Sb., zdůraznil, že soudcovské rady nemají podle zákona zastřešující orgán, jenž by mohl být skutečným reprezentantem soudní moci a partnerem ministerstva spravedlnosti jako ústředního orgánu státní správy, případně sám nesl odpovědnost za řízení a výkon správy soudů, jakož i odpovědnost za kvalitu soudcovského sboru.

být do budoucna rovnoprávními partnery funkcionářů soudů a na jejich názory by měl být brán zřetel. Měly by s předsedy soudů konzultovat výsledky dohledové činnosti a opatření přijímaná k nápravě zjištěných nedostatků, spolupůsobit na přípravě rozvrhu práce.²⁰⁹

Soudcovské radě by měla být přiznána disciplinární pravomoc vůči tamním soudcům i funkcionářům, samozřejmě po předchozí konzultaci s předsedou soudu. Měla by se rovněž vyjadřovat k potřebám „svého“ soudu, zejména ve věcech personálních a materiálních. Jen soud sám je schopen říci, jestli např. potřebuje další zapisovatele či nikoliv. Nehrozilo by tak nebezpečí bezhlavého určování tzv. stop-stavů.

Předseda soudu by měl být volen soudcovskou radou příslušného soudu, případně všemi soudci příslušného soudu; ministr či prezident republiky by pak jen navrženého kandidáta jmenoval nebo by jej odmítl jmenovat. Tím by se zamezilo možnému politicky motivovanému výběru kandidáta. Jen soudci sami nejlépe vědí, kdo má ty nejlepší dispozice pro zastávání funkce předsedy soudu, proto by mělo být právo výběru svěřeno právě jim. Právo výběru místopředsedy soudu by mělo příslušet předsedovi soudu, samozřejmě za předpokladu, že vybraný jedinec bude schválen soudcovskou radou. Předseda by si tak mohl vybrat člověka, kterému důvěřuje, což je důležité pro zamezení případných konfliktů, které by mohly ohrozit řádné fungování soudu.

Vše by mělo být završeno vytvořením orgánu, který by se stal nezpochybnitelným reprezentantem soudní moci. Tomu by měl být svěřen např. výběr justičních čekatelů, stanovení obsahového i věcného plánu jejich přípravné služby, předkládání kandidátů na jmenování do funkce soudce prezidentu republiky, předkládání kandidátů z řad soudců na jmenování do funkce předsedy a místopředsedy soudu prezidentu republiky, jmenování a odvolávání funkcionářů soudů, přijímání kariérního řádu soudců, určování počtů soudců a vyjadřování se k počtům odborných a dalších zaměstnanců soudů, předkládání návrhu na rozpočet soudnictví²¹⁰ Poslanecké sněmovně, rozhodování o využití rozpočtových prostředků v rámci soudnictví a kontrola využití rozpočtových prostředků při výkonu státní správy atd.

²⁰⁹ V tomto ohledu bychom se mohli poučit u našich německých sousedů. Prezidia v SRN (obdoba našich soudcovských rad) nemají pouze hlas poradní a konzultační, ale výlučnou rozhodovací pravomoc o tvorbě rozvrhu práce. Prezidium je tak zástupcem soudců u toho kterého soudu a předseda prezidia je významným partnerem při řízení soudu jeho předsedovi. Viz VRTĚL, P. Jak to funguje v Německu. *Soudce*, 2008, č. 5, s. 31.

²¹⁰ Ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil však zdůrazňuje, že Nejvyšší rada soudnictví by neměla mít oprávnění ve fiskální oblasti, neboť rozdělování daní přísluší jen zákonodárcům jakožto těm, kteří jsou voleni poplatníky. Srov. *Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku*. Praha: Kancelář Senátu, 2008, s. 28.

9.4 Poznámky závěrem

Osobně se domnívám, že vytvoření Nejvyšší soudcovské rady nebo jinak nazvaného reprezentativního orgánu soudní moci²¹¹ je potřebné. Časté obměny ve vedení Ministerstva spravedlnosti ČR, kdy každý ministr spravedlnosti má odlišný pohled na řešení problematiky v oblasti soudnictví než jeho předchůdce, neprospívají fungování českého soudnictví. Jsou jedním z největších argumentů pro vytvoření samosprávného orgánu soudnictví, jehož prostřednictvím by přestalo být soudnictví závislé na politice ministerstva.

Soudnictví potřebuje mít jasnou koncepci vedoucí ke zkvalitnění svého fungování bez ohledu na výsledky voleb a případné výměny ministrů v průběhu volebního období. S ohledem na to by měli zákonodárci svůj odmítavý postoj k zavedení samosprávy soudnictví přehodnotit. Zároveň by však i soudci měli slevit ze svých požadavků na samosprávu, neboť jak jsem již uvedla, nelze soudní moc zcela oddělit od zbylých dvou mocí. Ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti by mělo jít o „rovnocenného partnera“.

²¹¹ Ostatně vytvoření takového orgánu doporučuje i MEDEL. Podrobněji viz Stanovisko MEDELU pro zasedání CCJE ohledně nejvyšších rad soudnictví. Unie státních zástupců [online]. [cit. 13. září 2007]. Dostupné na <<http://www.uniesz.cz/index.php?param=KO&id=214&place=public>>.

Závěr

V předcházejících kapitolách jsem se snažila podat komplexní výklad o právním postavení soudce v České republice. Rovněž jsem se snažila poukázat na hlavní problémy, o nichž se často hovoří v souvislosti s jejich postavením a reformou soudnictví. Při počátečních úvahách, zda se detailněji zabývat též soudcovskou nezávislostí, jsem dospěla ke kladnému závěru. Nyní mohu konstatovat, že se tento závěr vzhledem k provázanosti obou oblastí ukázal jako správný.

Práci jsem ze systematických důvodů rozčlenila do dvou částí, jejichž obsah si nyní dovolím stručně shrnout. První část se věnuje právnímu postavení soudce, tedy vzniku, obsahu a zániku soudcovské funkce. V rámci výkladu o vzniku soudcovské funkce jsem pozornost směřovala mj. k výběrovému řízení justičních čekatelů a ke zvýšení věkové hranice pro přístup k funkci v souvislosti s rozhodnutím prezidenta republiky nejmenovat soudci čekatele mladší třiceti let.

Těžiště práce spočívá v obsahové stránce soudcovské funkce. Důraz je kladen především na etiku a odpovědnost soudce. Je zde poukázáno na nejzávažnější kárné prohřešky soudců a na novou úpravu kárného řízení. Ve spojitosti s ústavním nálezem č. 349/2002 Sb., kterým byla zrušena část zákona o soudech a soudcích, je důraz kladen na odbornou úroveň soudců. Závěr první části se zaměřuje na otázky koncepce reformy soudnictví se zřetelem na možné budoucí postavení soudce.

Druhá část se orientuje na soudcovskou nezávislost, která je dále rozdělena na nezávislost soudce a nezávislost soudů. Zmiňuji oblasti, v nichž se nejčastěji střetávají zájmy soudcovské nezávislosti se společenskými zájmy, a záruky soudcovské nezávislosti. V rámci výkladu o nezávislosti soudů je zachycen stav státní správy soudů s poukazem na nutnost emancipace soudní moci.

Snažila jsem se, aby práce nebyla pouhým rozborem předpisů a kompilací všech možných názorů, které kdy byly na dané téma vysloveny. Proto téměř každá kapitola obsahuje v hojném počtu mé osobní postoje k řešené problematice a dílčí návrhy. Nejdůležitější z nich se pokusím stručně shrnout.

Jelikož je českou tradicí, že se soudce „vychovává“ od právnické fakulty, vznikla se zvýšením věkové hranice otázka pro zastávání funkce soudce, co s mladšími čekateli. Řešení bych spatřovala ve zkvalitnění a prodloužení přípravné služby, která by mohla

být částečně vykonávána i v jiném právním prostředí (po vzoru Francie a Nizozemí např. v advokacii, notářství, státním zastupitelství). Není rozhodující, zda se soudcem stane justiční čekatel nebo právník ze soukromé sféry. Považuji však za nutné zrovnoprávnit přístup k soudcovskému povolání mezi čekateli a ostatními právníky. Jsem toho názoru, že by také advokáti měli absolvovat určitou část přípravné služby, aby se tak lépe „szili“ se soudním prostředím. Ke jmenování soudců bych chtěla ještě poznamenat, že by zákonodárci měli napravit svou chybu a uvést znění soudcovského slibu do souladu s Ústavou.

Současný vzdělávací systém soudců se jeví jako nevyhovující. Je třeba soudce motivovat, propojit vzdělávání s kariérním řádem a nabídnout soudci mnohem více kurzů dle jeho potřeb. Nelze spoléhat, že soudce bude ochoten každou chvíli cestovat za studijními kurzy. Jeho pracovní vytížení je značné, proto by měly kurzy alespoň částečně probíhat formou eLearningu, na pracovištích v blízkosti soudce atd. K tomu, aby se vzdělávání nemíjelo účinkem, musí se u něj uplatnit hodnotící prvek (v návaznosti na kariérní postup). Nelze sice zasahovat do soudcovské nezávislosti, na druhou stranu pouze přesně definované hodnocení může napomoci tomu, aby sám soudce měl touhu stát se lepším a kvalifikovanějším.

Pracovní zátěž soudce je mnohdy tak enormní, že může vést až k naprostému vyčerpání. Aby soudce takovou zátěž zvládl, mělo by o něj být mnohem lépe postaráno. Proto jsem toho názoru, že by měla být soudcům po celou dobu výkonu jejich funkce zabezpečena psychologická péče, která by eventuálně mohla vyústit například ve změnu projednávané agendy. Velmi dobrým krokem je myšlenka institutu „minitymů“, díky nimž se převede administrativa ze soudce na odborný aparát a soudce se bude moci věnovat jen rozhodovací činnosti. Velkým problémem pro současné soudce (a soudce budoucí) je velké množství nedodělků z let minulých a velký nápad nových věcí. Částečně by nějaký díl těchto agend mohl přejít do kompetence zamýšlených „emeritních“, „létajících“ soudců či „soudců juniorů“. Možná by se do budoucna mohlo začít uvažovat o využití soudkyň na mateřských dovolených, které by rády pracovaly na částečný úvazek. Všechny tyto možnosti by se měly stát předmětem dalších diskusí.

Jako velký přínos hodnotím otevřený přístup soudců ke studentům právnických fakult prostřednictvím odborných přednášek a stáží na soudech. Do budoucna by se měly zapojit všechny soudy ze všech okresů, aby mohla být uspokojena poptávka po

těchto stížích. Zdaleka ještě ne všichni soudci všech soudů (zejména mimopražských) přistupují ke studentům právnických fakult zcela otevřeně a ochotně. Chtělo by to zvýšit jejich povědomí o potřebě vstřícné komunikace se studenty.

Mám za to, že jednotlivé cíle práce byly splněny. Prohloubila jsem si znalosti z dané problematiky, polemizovala jsem s názory odborníků a utvářela jsem si názory vlastní. Přiznám se, že jsem v průběhu zpracování přečetla velké množství článků, které občas podstatně ovlivnily můj pohled na danou věc. Tak tomu bylo například se samosprávou soudnictví. Zprvu jsem ji tvrdě obhajovala. Nyní jsou mé názory na ni poněkud střízlivější.

V úvodu jsem vyslovila hypotézu, že pochybení soudců se zásadní měrou podílejí na celkovém fungování soudnictví. Během mého tvoření jsem zjistila, že soudce nemá státem zaručeny odpovídající podmínky pro řádný výkon své funkce; v jejich zajištění by mohla velkou roli sehrát postupná emancipace soudní moci. Domnívám se, že by v tomto směru bylo vhodné, aby část pravomocí přešla z orgánů státní správy soudů na Nejvyšší radu soudnictví, díky čemuž by se mohla moc soudní částečně vymanit ze závislosti na moci výkonné a zabezpečit soudcům lepší podmínky. Ovšem ve spolupráci s orgány státní správy.

V rámci problematiky kárné odpovědnosti soudců jsem přečetla řadu rozhodnutí kárných senátů. Pominu-li zásadní disciplinární delikty soudců, které jsem v práci ilustrovala, jsou četnými proviněními soudců jednání vedoucí k nedůvodným průtahům v řízení. Nelze však ke každému pochybení soudce přistupovat stejně, je nutné zkoumat důvody jeho pohnutek. Mnohdy soudce není schopen okolnosti vedoucí k průtahům ovlivnit.

Přesto však musím k uvedené hypotéze konstatovat, že některým soudcům chybí sebereflexe. Soudce by měl k věci přistupovat konstruktivně, ne formalisticky. Zároveň by se měl případným problémům postavit čelem a neodvolávat se jen na neuspokojivé podmínky. Sám by měl chtít udělat něco proto, aby výkon soudnictví byl vnímán v lepším světle.²¹²

²¹² Paradoxně soudce Vojtěch Cepl ml., který požívá velké autority ze strany kolegů i veřejnosti, byl v únoru 2009 odvolán Vrchním soudem v Praze z kauzy justiční mafie. Soud toto rozhodnutí odůvodnil tím, že se soudce Cepl dopustil v řízení závažných chyb a spekulací. K tomuto rozhodnutí Vrchního soudu osobně zaujímám značně kritický postoj. Ráda bych k tomu řekla jedině: chtělo by to více takových soudců Ceplů, odvážných a nezávislých...

V návaznosti na úvodní motto (s. 10 této práce) by zde byl na místě apel na každého soudce, aby nevnímal svou funkci jen jako nadstandardně hodnocenou práci, ale jako na povolání, jehož jediným smyslem je naplňovat spravedlnost. Svou domněnku, že pochybení jednotlivého soudce podstatně ovlivňuje fungování soudnictví jako celku, uzavírám slovy Jana Vyklického:

*„Jaký bude soudce, takové bude soudnictví pro veřejnost i soudce samotné...“*²¹³

²¹³ VYKLICKÝ, J. Honor est praemium virtutis aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004, č. 11, s. 14.

Seznam zkratk

CCJE	Consultative Council of European Judges (Poradní rada evropských soudců)
LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky (též „Listina“)
Metodika	Metodika k obsahu a hodnocení písemného testu a přijímacího pohovoru, a kriteria pro posuzování osobnostní způsobilost uchazečů pro budoucí výkon funkce soudce a státního zástupce při psychologicko-diagnostických vyšetřeních.
MS	Ministerstvo spravedlnosti ČR (též „ministerstvo“)
NS	Nejvyšší soud ČR
NSS	Nejvyšší správní soud ČR
SU ČR	Soudcovská unie České republiky (též „Unie“)
ÚS	Ústavní soud
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Vyhláška	Vyhláška č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů
ZSS	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
ZOŠ	Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
ZŘSSZ	Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců

Seznam použité literatury

Právní předpisy

1. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.
2. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.
3. Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, v platném znění.
4. Vyhláška č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů, v platném znění.
5. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění.
6. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění.
7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.
8. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.
9. Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní republiky, České republiky a Slovenské republiky, v platném znění.
10. Zákon č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, v platném znění.
11. Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, v platném znění.
12. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění.
13. Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), v platném znění.
14. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v platném znění.

15. Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, v platném znění.
16. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění.
17. Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 28. února 2002, čj. 106/2001-OSM, o vyřizování stížností na postup soudů podle zákona č. 6/2002 Sb, v platném znění.
18. Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 12. března 2002, čj. 87/2002-Org., k výkonu soudního dohledu u okresních, krajských a vrchních soudů, v platném znění.

Judikáty

1. Nález Ústavního soudu ze dne 10. listopadu 2008, sp. zn. I. ÚS 684/06.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 17. června 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 21. ledna 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07.
4. Nález Ústavního soudu ze dne 7. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 391/07.
5. Nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.
6. Nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05.
7. Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. Pl. ÚS 17/06.
8. Nález Ústavního soudu ze dne 11. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 397/2006 Sb.
9. Nález Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 60/04, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 264/2005 Sb.
10. Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2004, sp. zn. I. ÚS 660/03.
11. Nález Ústavního soudu ze dne 3. října 2002, sp. zn. IV. ÚS 302/02.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 18. července 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 349/2002 Sb.
13. Nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2000, sp. zn. Pl. ÚS 16/2000.
14. Nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2000, sp. zn. Pl. ÚS 18/99.
15. Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 1999, sp. zn. Pl. ÚS 13/99.
16. Nález Ústavního soudu ze dne 4. února 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96.
17. Nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94.
18. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. října 2008, sp. zn. 28 Cdo 2397/2006.

19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2004, sp. zn. 4 Tz 43/2004.
20. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2003, sp. zn. 25 Cdo 344/2001.
21. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000.
22. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. května 2008, čj. 4 Ans 9/2007-197.
23. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2006, čj. 4 Aps 3/2005-35.
24. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2008, sp. zn. 1 Skno 9/2007.
25. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. února 2007, sp. zn. 1 Skno 16/2006.
26. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. listopadu 2008, sp. zn. 2 Ds 19/2008.
27. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 5. října 2007, sp. zn. 2 Ds 10/2007.
28. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 16. března 2007, sp. zn. 1 Ds 14/2006.
29. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. 2 Ds 12/2006.
30. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. října 2005, sp. zn. 1 Ds 23/2005.
31. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. dubna 2008, sp. zn. 1 Ds 3/2008.
32. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. listopadu 2006, sp. zn. 1 Ds 18/2006.
33. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 2009, čj. 1 Co 349/2008-322.
Z:<http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_galerie/557026?type=image&pozice=1>.

Knižní publikace

1. ČERMÁK, K. a kol. *Potřebuje české soudnictví reformu?: sborník textů*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004. 110 s.
2. *Hledání optimálního modelu správy soudnictví pro Českou republiku*. (Editor Jan Kysela). Praha: Kancelář Senátu, 2008. 163 s.
3. HLOUŠEK, V. – ŠIMÍČEK, V. *Dělbá soudní moci v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2004. 287 s. ISBN 80-210-3318-5.

4. JANOTOVÁ, H. a kol. *Profesní etika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 96 s. ISBN 80-86861-42-2.
5. JIRSA, J. a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 1. vyd., dotisk. Praha: LexisNexis, 2007. 427 s. ISBN 978-80-86920-22-1.
6. JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení soudním*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2005. 133 s. ISBN 80-86199-86-X.
7. KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1019 s. ISBN 80-86898-44-X.
8. KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: 2. sv., díl třetí: Závazkové právo*. 4., aktualizované a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005. 612 str. ISBN 80-7357-131-5.
9. KOCOUREK, J. – ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. XV, 606 s. ISBN 80-7179-761-8.
10. MACKOVÁ, A. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Vodnář, 1998. 68 s. ISBN 80-85889-19-6.
11. *Monitoring procesu vstupu do EU: Nezávislost soudnictví: zpráva ze země: Česká republika*. Budapešť: Open Society Institute, 2001. (Překlad Václav Pišoft.). 63 s. ISBN 1-891385-20-8.
12. NETÍK, K. – NETÍKOVÁ, D. – HÁJEK, S. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997. 140 s. ISBN 80-7179-177-6.
13. SCHELLEOVÁ, I – SCHELLE, K. a kol. *Soudnictví: historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 592 s. ISBN 80-86432-65-3.
14. *Soudcokracie v ČR – fikce nebo realita?: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku. 2006. 183 s. ISBN 80-86547-59-0.
15. ŠIMÍČEK, V. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas na změnu?* Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007. 245 s. ISBN 978-80-210-4262-9.
16. VIDRNA, J. – NÁCHODSKÝ, Z. *Pracovník justice v ohrožení*. Praha: Institut Ministerstva ČR pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. 228 s.

17. VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. XII, 276 s. ISBN 978-80-7179-644-2.
18. VŮJTĚCH, J. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 154 s. ISBN 80-7338-000-5.
19. WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2006. 729 s. ISBN 80-7201-595-8.
20. ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck/SEVT, 1995. XI, 263 s. ISBN 80-7179-005-2.

Odborné články

1. BIČOVSKÝ, J. – BAHBOUH, R. Nejlepší vědomí a svědomí soudců. *Právní praxe*, 1993, č. 1.
2. HAVLÍČEK, K. Ohlédnutí za výročním shromážděním. *Soudce*, 2006, č. 1.
3. HRDLIČKOVÁ, I. Potřebujeme etický kodex? *Soudce*, 2008, č. 3.
4. HRDLIČKOVÁ, I. Odpovědnost soudce v České republice. *Soudce*, 2006, č. 9.
5. JEHLIČKA, O. Soudce, právo a spravedlnost. *Socialistická zákonnost*, 1968, č. 7.
6. KLÍMA, K. Ústavní otázka „emancipace soudní moci“ a řízení soudů (obecných) ministerstvem. *Soudce*, 2006, č. 1.
7. KRŠKOVÁ, A. Úvahy nad sudcovskou etikou. *Soudce*, 2006, č. 3.
8. LICHOVNÍK, T. Soudní samospráva v malém. *Soudce*, 2006, č. 10.
9. MÁDR, J. Vzdělávání soudců. *Soudce*, 2008, č. 5.
10. MILDEOVÁ, B. Postavení justičních čekatelů. *Soudce*, 2005, č. 5.
11. MOKRÝ, A. Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů. *Právní praxe*, 1993, č. 8.
12. ONDRUŠ, R. – KASÍKOVÁ, M. Výběr a příprava justičních čekatelů pro funkce soudců a státních zástupců a další vzdělávání soudců ve Francii. *Soudce*, 2003, č. 3.
13. ONDRUŠ, R. – VALEŠOVÁ, T. Ke vzdělávání soudců a státních zástupců v Holandsku. *Soudce*, 2003, č. 5.
14. PUTNA, M. – ČERNÝ, P. Nový model správy justice. *Soudce*, 2008, č. 7–8.

15. RUBEŠ, J. O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 11–12.
16. SVÁČEK, J. Navrhujeme nový model soudní správy. *Soudce*, 2006, č. 9.
17. SVÁČEK, J. Proč je nizozemská justice efektivnější než česká? *Právní rozhledy*, 2004, č. 15.
18. TRIMBLE LANDOVÁ, M. Interview s Haruko Kato, japonskou soudkyní. *Soudce*, 2006, č. 7–8.
19. VACA, J. – NAVARA, L. Soudci by měli dávat soupis majetku. *MF DNES*, 12. června 2006.
20. VRCHA, P. Ministr spravedlnosti: soudce by neměl být aktivní v občanském sdružení. *Soudce*, 2007, č. 6.
21. VRTĚL, P. Jak to funguje v Německu. *Soudce*, 2008, č. 5.
22. VYKLIČKÝ, J. Kam kráčí české soudnictví aneb Kam jsme to dotáhli. *Soudce*, 2008, č. 11.
23. VYKLIČKÝ, J. Honor est praemium virtutis aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004, č. 11.
24. VYKLIČKÝ, J. Úvahy o soudnictví (úskalí soudcovské nezávislosti). *Soudce*, 2001, č. 2.
25. VYKLIČKÝ, J. Samospráva soudnictví. *Právník*, 1993, č. 10–11.
26. VŮJTĚCH, J. Co víme o českém soudci a jeho práci. *Soudce*, 2004, č. 3.
27. ZEMANOVÁ, D. K postavení justičních čekatelů. *Soudce*, 2006, č. 2.

Elektronické zdroje

1. *Analýza: Klausův argument horší než čin*. Aktuálně.cz [online], prosinec 2005. [cit. 25. července 2008]. Dostupné na <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/clanek.phtml?id=32361>>.
2. ANTOŠ, J. *Bureš online: Spor s Brožovou byl samozřejmě osobní*. Aktuálně.cz [online], 2007. [cit. 16. dubna 2008]. Dostupné na <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=510044&online>>.
3. *Bangalore Principles of Judicial Conduct* [online], 2002. [cit. 23. února 2009]. Dostupné na <http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf>.

4. *Basic Principles on the Independence of the Judiciary* [online]. [cit. 4. prosince 2008]. Dostupné na <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp50.htm>.
5. *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct* [online]. The Judicial Integrity Group, 2007. [cit. 23. února 2009]. Dostupné na <<http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/BangalorePrinciplesComment.PDF>>.
6. *European Charter on the Statute for Judges* [online], 1998. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/legal_professionals/judges/instruments_and_documents/charte%20eng.pdf>.
7. JIRSA, J. *Projev prezidenta na 14. výročním zasedání SU ČR ze dne 24. 11. 2004*. Soudcovská unie ČR [online]. [cit. 23. října 2007]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/zpr-stan_slovo-prez.php?A=1>.
8. *Koncepce stabilizace justice*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. [cit. 15. října 2007]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz>>.
9. *Koncepce reformy justice v letech 2008–2010*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online], 2007. [cit. 15. prosince 2007]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=383&d=188525>>.
10. *Koncepce reformy soudnictví*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online], 1999. [cit. 7. července 2008]. Dostupné na <<http://www.justice.cz/cgi-bin/sqw1250.cgi/zresortu/koncepce1.html>>.
11. KROUPA, J. *Úplatný soudce a mlčící ministerstvo*. TV Nova [online], pořad Natvrdo ze dne 28. května 2008. [cit. 1. června 2008]. Dostupné na <<http://www.nova.cz/tvarchiv/?238d=28.05.2008&238m=d&238p=NATVRDO>>.
12. *Majetkové priznania sudcov*. Ministerstvo spravedlnosti SR [online], 2008. [cit. 20. února 2009]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/h.aspx?pg=lb8&uc=adr/zs3>>.
13. *Opinion No. 10 (2007) on the Council for the Judiciary at the service of society* [online]. Consultative Council of European Judges, 2007. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2007\)OP10&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2007)OP10&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3)

14. *Opinion No. 3 (2002) on the Principles and Rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality* [online]. Consultative Council of European Judges, 2002. [cit. 3. března 2009]. Dostupné na <[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2002\)OP3&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2002)OP3&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3)>.
15. *Otázky Václava Moravce*. Česká televize [online], 8. června 2008. [cit. 25. července 2008]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/208411030500608-08.06.200812:00.html?from=40>>.
16. *Programme de Formation Initiale: Promotion 2008*. Ecole Nationale de la Magistrature [online], 2007. [cit. 18. července 2008]. Dostupné na <http://www.enm.justice.fr/_uses/lib/5762/programme_fi_2008.pdf>.
17. *Recommendation no. R (94) 12 on the Independence, Efficiency and Role of Judges*. Council of Europe. Committee of Ministers [online], 1994. [cit. 1. března 2008]. Dostupné na <[http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/administrative_law_and_justice/texts_&_documents/Conv_Rec_Res/Recommendation\(94\)12.asp](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/administrative_law_and_justice/texts_&_documents/Conv_Rec_Res/Recommendation(94)12.asp)>.
18. *Recruitment and Training of Judges in a Modern Society*. International Association of Judges. First Study Commission [online], 1996. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <http://www.iaj-uim.org/old/ENG/frameset_ENG.html>.
19. *Sněmovní tisk 425. Novela zákona o soudech a soudcích: důvodová zpráva*. Parlament ČR. Poslanecká sněmovna. [online], 2008. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=425&CT1=0>>.
20. *Sněmovní tisk č. 878. Vládní návrh zákona o soudech a soudcích*. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=878&CT1=0>>.
21. *Stanovisko MEDELu pro zasedání CCJE ohledně nejvyšších rad soudnictví*. Unie státních zástupců [online]. [cit. 13. září 2007]. Dostupné na <<http://www.uniesz.cz/index.php?param=KO&id=214&place=public>>.
22. *Stanovy Soudcovské unie České republiky*. Soudcovská unie ČR [online]. [cit. 15. prosince 2007]. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/o-nas_stanovy.htm>.

23. SVÁČEK, J. Diskuse na téma soudcovské samosprávy v České republice již byla zahájena. *Justiční aktuality*, 2006, č. 4. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3518&d=66776>>.
24. ŠTIČKA, M. *Aplikace etických postupů v soudním systému ČR*. Transparency International ČR [online], 2006. [cit. 27. listopadu 2007]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf>.
25. ŠTIČKA, M. *Hodnocení práce a kariérní postup soudců*. Transparency International ČR [online], 2004. [cit. 16. července 2008]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/zprava-jus-ks_I.pdf>.
26. ŠTIČKA, M. *Institucionální záruky soudní nezávislosti*. Transparency International ČR [online], 2004. [cit. 16. července 2008]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/zprava-jus-ks_III.pdf>.
27. ŠTIČKA, M. *Posílení odpovědnosti soudců za vlastní rozhodování vůči veřejnosti*. Transparency International ČR [online], 2004. [cit. 16. července 2008]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/pdf/zprava-jus-ks_II.pdf>.
28. *The Universal Charter of the Judge. International Association of Judges* [online], 1999. [cit. 1. března 2008]. Dostupné na <http://www.iajuim.org/old/ENG/frameset_ENG.html>.
29. VACULÍK, V. *Hvězda skryté kamery soudce Nagy byl obviněn z korupce*. Novinky.cz [online], 18. března 2009. [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/164133-hvezda-skryte-kamery-soudce-nagy-byl-obvinen-z-korupce.html>>.
30. VACULÍK, R. *Klaus odmítá splnit výrok soudu*. Novinky.cz [online], 7. března 2009. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/163258-klaus-odmita-splnit-vyrok-soudu.html>>.
31. WATERS, T. W. *Odborností k nezávislosti: zařazení samosprávy soudnictví do plánu reformy*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM [online], 2002. [cit. 13. září 2007]. Dostupné na <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=497>.

32. *Zásady chování soudce*. Soudcovská unie ČR [online], 2005. Dostupné na <http://www.soudci.cz/cz/o-nas_etiic-zas.htm>, [cit. 23. února 2009].

Seznam příloh

Příloha č. 1: Průběh výběrových řízení na místa justičních čekatelů u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 2006–2007

Příloha č. 2: Evidenční počet soudců k 1. lednu 2008

Příloha č. 3: Průběh kárného řízení se soudci v roce 2008

Příloha č. 1

Průběh výběrových řízení na místa justičních čekatelů u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 2006–2007

V roce 2006 u KS v Ústí nad Labem proběhla 3 výběrová řízení s tímto průběhem:

1. výběrové řízení

Etapy výběrového řízení	Počet úspěšných uchazečů	Počet neúspěšných uchazečů
Podání přihlášky	59	3
Písemný test	21	35
Přijímací pohovor	17	4
Psychologické vyšetření	9	8
Přijetí do přípravné služby	9	0

Ke dni 9. března 2009 nikdo z těchto čekatelů nebyl jmenován do funkce soudce. 4 justiční čekatelé již složili justiční zkoušku a čekají na jmenování.

2. výběrové řízení

Etapy výběrového řízení	Počet úspěšných uchazečů	Počet neúspěšných uchazečů
Podání přihlášky	21	2
Písemný test	17	2
Přijímací pohovor	13	4
Psychologické vyšetření	6	7
Přijetí do přípravné služby	6	0

Ke dni 9. března 2009 zatím nikdo z těchto čekatelů nebyl jmenován do funkce soudce. 1 justiční čekatel již složil justiční zkoušku a čeká na jmenování.

3. výběrové řízení

Etapy výběrového řízení	Počet úspěšných uchazečů	Počet neúspěšných uchazečů
Podání přihlášky	29	13
Písemný test	10	6
Přijímací pohovor	4	6
Psychologické vyšetření	4	0
Přijetí do přípravné služby	4	0

Ke dni 9. března 2009 nikdo z těchto čekatelů nebyl jmenován do funkce soudce. 1 čekatel skončil pracovní poměr.

V roce 2007 proběhlo u KS v Ústí nad Labem 1 výběrové řízení s tímto průběhem:

Etapy výběrového řízení	Počet úspěšných uchazečů	Počet neúspěšných uchazečů
Podání přihlášky	25	7
Písemný test	17	1
Přijímací pohovor	13	4
Psychologické vyšetření	6	7
Přijetí do přípravné služby	6	0

Ke dni 9. března 2009 nikdo z těchto čekatelů nebyl jmenován do funkce soudce.

Pozn.: Další výběrové řízení do současné doby (tj. 9. března 2009) nebylo realizováno.

Zdroj: HOLUBOVÁ, M. *Sdělení personálního odd. KS Ústí nad Labem* [osobní komunikace online]. 9. března 2009 11:40 [cit. 9. března 2009].

Příloha č. 2

Evidenční počet soudců v ČR k 1. lednu 2008

Soudy	Evidenční počet	Z evidenčního počtu MD
Městský soud v Praze	576	55
<i>z toho OS</i>	353	50
Krajský soud v Praze	268	13
<i>z toho OS</i>	180	13
Krajský soud v Ústí nad Labem	362	28
<i>z toho OS</i>	263	27
Krajský soud v Českých Budějovicích	157	7
<i>z toho OS</i>	103	7
Krajský soud v Plzni	241	16
<i>z toho OS</i>	163	15
Krajský soud v Hradci Králové	257	10
<i>z toho OS</i>	173	10
Krajský soud v Brně	439	25
<i>z toho OS</i>	291	24
Krajský soud v Ostravě	491	25
<i>z toho OS</i>	339	25
Krajské soudy celkem	2791	179
<i>z toho OS celkem</i>	1865	171
Vrchní soud v Praze	90	0
Vrchní soud v Olomouci	48	0
Nejvyšší soud	60	0
Nejvyšší správní soud	30	1
CELKOVÝ POČET SOUDCŮ V ČR	3019	180

Pozn.: MD – mateřská dovolená

Zdroj: *Statistický přehled soudních agend, II. část, rok 2008*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>>.

Příloha č. 3

Přehled kárného řízení se soudci v roce 2008

Počet rozhodnutí v kárném řízení celkem	20
z toho vedeno pouze jako přešupek (uložena pokuta)	1
z toho zastaveno	4
z toho zproštění z důvodu, že skutek není kárným proviněním	1
Důvod podání návrhů na zahájení kárného řízení	
- nedůvodné průtahy	12
- nerozhodnutí o prodloužení	2
- jiný důvod	4
Ze skončených kárných řízení vyslovena vina (vyjma přešupku)	13
z toho upuštěno od uložení kárného opatření	3
z toho uloženo kárné opatření	10
- důtka	6
- snížení platu	4

Pozn.: Proti rozhodnutí kárného soudu první instance bylo ve třech případech podáno odvolání k Nejvyššímu soudu. V jednom případě Nejvyšší soud upustil od kárného opatření, v jednom případě zamítl odvolání a v jednom případě vydal zprošující rozhodnutí.

Zdroj: *Rozhodnutí v kárných řízeních*. Ministerstvo spravedlnosti ČR [online]. [cit. 8. března 2009]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4208&d=138153>>.

Resumé

Legal status of the judges in the legal order of the Czech Republic

The purpose of my thesis is to analyse legal status of the judges in the legal order of the Czech Republic and to review actual questionable opinions on this theme. The reason for my research is my longtime interest in the function of judge.

The thesis is composed of two parts, each of them dealing with different aspects of status of judge. Part One deals with legal status of judges in the legal order of the Czech Republic. This part is subdivided into five chapters. Chapter One characterises the status of judge in general purport.

Chapter Two analyses the legal requirements for becoming a judge. This chapter explains the selection procedure to be judicial candidates. The chapter refers to the legal status of judicial candidates in France and in the Netherlands. Then, it focuses on appointment of judges in context of addition to age. By the amendment of Act No. 6/2002 Collection of Law the minimal age of judge is thirty years. The President Václav Klaus in 2005 refused to appoint the judicial candidates who have not been of this age.

Chapter Three examines discretions and duties of judges. The chapter consists of four subchapters. The first subchapter concentrates on problems resulting from the professional qualifications of judges and the judgement of Constitutional Court No. 349/2002 Coll. The second subchapter explores the judicial responsibility. It is devoted to the judicial ethics and ethical codex, to the disciplinary proceedings and to the criminal and civil responsibility. The section „The disciplinary responsibility“ illustrates the breaches of duties incumbent upon judges. Next section characterises the Judicial Union of the Czech Republic, who is professional association of the judges in our country.

Chapter Four deals with the termination of judicial function. Following chapter refers to the Conception on the Judiciary Reform in 2008–2010 in view of the status of judge.

Part Two is subdivided into four chapters and examines the judicial independence. Chapter Six defines the judicial independence and next chapter is mentioning international documents conversant this problem. Chapter Eight explains the independence of judges. It concentrates on the clash of the independence of judges

within situations of conflicts inside the society and the legal guarantees ensuring the independence of judges. Chapter Nine analyses the independence of courts and the state court administration in Czech Republic. The chapter describes the case JUDr. Brožová. In this case, president Václav Klaus recall the Chief justice. Then it is addressed to the judicial autonomy.

Almost any chapter includes my opinions and conclusions. Their recapitulation is in the end like a recommendation de lege ferenda. The main aim of thesis is to prove true my initial hypothesis that misconducts of judges partakes of judicial system functioning. I suggest that legislation should to assure discretions of judges for the due course of law. In this case it is the Supreme council of Judiciary, which should to secure the rights of judges better than authority of state administration. The judiciary would become be equivalent to the authority of state administration.

To each of professional misconduct have to approach differently. It is necessary inquire into their reasons. The judge can't influence duration of proces. Some judges be without self-reflection. The judge must be constructively, not formalistic.

Finally is important to say: „*What will be judge, such will be the justice for public and for judges themselves.*“²¹⁴

Klíčová slova:

Soudce. Odpovědnost. Nezávislost

Keywords:

Judge. Responsibility. Independence

²¹⁴ VYKLICKÝ, J. Honor est praeium virtutis aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004, č. 11, s. 14.